Trešdien, 1949. g. 17. augustā

Eiropas padomes pirmais prezidents POLS ANRI SPĀKS

LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, DP Camp Erlangen, Oberst Drausnick-Str. 1. Printer: Ulmer & Ungeheuer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 84 (308)
Sestd., 1949. g. 20. augustā.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, B. Kīselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Uhlandstr. 8, tel. 17339.

ČERČILS RUNĀ:

Desmit senas galvaspilsētas aiz dzelzs aizkara

ŠO ZEMJU PĀRSTĀVJIEM JĀREZERVĒ VIETAS EIROPAS PADOMĒ

Strasburgā (I). — Savā ar nepacietību gaidītajā runā Vinstons Čerčils pag. trešdienu nevien skāra aktuālo jautājumu par Vācijas uzņemšanu Eiropas padomē, bet ar uzsvaru pieminēja arī vēl nebrīvībā smokošās Austr.-Eiropas valstis, ieteicot tām rezervēt viņu vietas padomē.

Kā jau atzīmēts, Čerčils ieteica Vācijas pieaicināšanai sasaukt padomes ārkārtēju sesiju. „Viens no praktiskajiem apsvērumiem, kādēļ mēs steidzinājām Eiropas padomes sasaukšanu, bija tas, ka mēs to uzskatījām par iedarbīgu un varbūt pat vienīgo līdzekli panākt brīvas un demokrat. Vācijas sadarbību ar rietumu demokratijām. Pāragri vēl spriest par Rietumvācijas vēlēšanu iznākumiem, bet cik tie pārskatāmi, viņi mums var iedvest vienīgi jaunas cerības."

VINSTONS ČERČILS STRASBURGĀ:
„Eiropa ir jāapvieno, bet kā mēs to panāksim?"

Mēs nevaram šķirties šā mēneša beigās, turpināja Čerčils, nekā nepadarījuši Vācijas lietā. Mēs nevaram pieļaut, ka šis jautājums paliek vēl veselu gadu neatrisināts. Var rasties apstākļi, ka šis gads nav vienkāršs, bet t i e š i i z š ķ i r ē j a i s gads. Ja to zaudējam, tad varbūt nekad vairs neatgūsim. Vislabāk jau būtu, ja mēs Vācijas jaunās valdības pārstāvjus varētu šeit apsveikt jau šajā sesijā, bet man saka, ka tas techniski neiespējams. Mums jāmeklē cits ceļš, un, ja tāds nav atrodams, tad ministru komiteja aicināma iespējami tuvā laikā sasaukt padomes ārkārtēju sesiju tieši šā jautājuma atrisināšanai. Noteikts lēmums par Vācijas pieaicināšanu cienīgi vainagotu pašreizējo sesiju un būtu svarīgs ieguldījums pasaules miera un Eiropas drošības labā."

Pēc šā ierosinājuma Vācijas lietu kārtošanai, Čerčils pievērsās citam, ja ne vēl svarīgākam kompleksam. „Tagad es gribu runāt par tā saukto tukšo sēdekļu problēmu. Desmit cienīgas vecās Eiropas galvaspilsētas pašlaik atrodas viņpus dzelzs aizkara. Liela mūsu kontinenta daļa saslēgta važās. Turienes cilvēki itin kā izglābušies no nacionālsociālisma vienīgi tādēļ, lai tūliņ pēc tam kristu pretēja ekstrēma, komūnisma rokās. Tie itin kā izdarījuši ceļojumu no ziemeļpola uz dienvidpolu: pēc gaŗa brauciena tie atkal atrodas sniegā un ledū, aukstu un griezīgu vēju varā. Katram gadījumam mums būtu jāsagatavojas šo zemju pārstāvju pieaicināšanai. **Viņu demokratiskās brīvības tiem nolaupītas, bet ar laiku viņi tās atkal noteikti atgūs.** Šā lieta padomē apsveŗama pavisam nopietni, un es solu atbalstīt visus tos, kas jau ierosinājuši atstāt dažus sēdekļus brīvus, lai padome kādreiz vēlāk varētu reprezentēt visu Eiropu."

*

Pēc Čerčila runas, un beidzoties vispārējām debatēm, angļu konservātīvo delegāti iesniedza ministru komitejai oficiālu priekšlikumu, sasaukt decembrī vai janvārī ārkārtēju padomes sesiju. Pats Čerčils ceturtdien atstāja Strasburgu, lai dažas dienas atpūstos franču Rivjerā. Padome ceturtdien noorganizēja vairākas komisijas, izstrādāja to darbības instrukcijas, bet piektdien sāka debatēt jautājumā par cilvēka tiesību aizstāvēšanu. 47 deputāti ierosināja izstrādāt par šīm tiesībām īpašu konvenciju, bet to aizsardzībai nodibināt augstāko Eiropas tiesu.

Preses komentāros par Eiropas padomes darbību pēdējās dienās iestājies lūzums. Sevišķi pēc Čerčila runas angļu un franču prese, kas sākumā uz Strasburgu lūkojās ja ne tieši skeptiski, tad tomēr ar zināmām šaubām, tagad kļuvusi daudz optimistiskāka. Šis optimisms izpaudās arī pazīstamā BBC kommentātora Lindleja Frēzera vērtējumā, kas koncentrējams dažos vārdos: „Domstarpības, kas līdz šim izpaudušās Strasburgā, ir veselīgas attīstības pazīmes."

News Chronicle pēc galveno debašu noslēguma sniedza ievadrakstu, dodot tam pat tik optimistisku virsrakstu, kā Beidzot piedzimusi vienība. Rakstā konstatēts, ka Eiropas padomes deputāti klusuciešot vienojušies nestāvēt uz vietas, bet darboties un sadarboties pēc vislabākās apziņas. The Times turpina aizstāvēt savu pārliecību, ka arī Eiropas vienība sasniedzama vienīgi demokratiskiem līdzekļiem. No svara ne tikdaudz balsošanas iznākumi Strasburgā, cik nacionālo parlamentu lēmumi par atteikšanos no zināmām tiesībām par labu Eiropas vienībai. Daily Telegraph atzīst, ka Vācija gan pieaicināma kopīgā darbā, bet pirms tam jāiegūst pārliecība, ka pati vācu tauta vēlas sadarboties ar rietumu demokratiju. Liberāļu Manchester Guardian'am nav iebildumu pret Čerčila ierosinājumu, bet tas tāpat prasa zināmas garantijas un ieteic nepārsteigties.

Par Čerčila runas otro daļu, kuŗā viņš pieskārās Austrumeiropas sasāpējušām problēmām, līdz redakcijas slēgšanai ārzemju komentāru vēl nebija.

Rēķinās ar izlīgumu Vašingtonas un Maskavas starpā

Vašingtona (M). — Pirmdienas vakarā Staļins ārlietu ministra Višinska klātienē Kremlī pieņēma ASV jauno vēstnieku Maskavā admirāli Elenu Kirku. Atgriezies vēstniecībā, admirālis smaidot izteicies: „Nevaru jums šovakar neko pastāstīt par šo savu apmeklējumu Kremlī, bet visai iespējams, ka man būs sakāms kaut kas rīt."

Politiskajās aprindās Vašingtonā un Londonā tomēr jau dienu vēlāk cirkulēja valodas, ka Kirkam ar vareno padomju valstsvīru bijusi svarīga apspriede. Francijas ārlietu ministrijai tuvu stāvošais laikraksts Le Monde sacījās zinām, ka admirāļa Kirka vizītei pie Staļina varētu būt daudz lielāka nozīme nekā pašreiz to var paredzēt. Kad šis valodas pieņēmās aizvien plašumā, admirāļa apmeklējumam Kremlī trešdien preses konferencē gaŗāku komentāru veltīja arī ASV ārlietu ministrs Dīns Ečesons.

Konferences pirmajā daļā viņš paziņoja, ka amerikāņu militārā pārvalde Vācijā savu darbu izbeigs jau šoruden, kad sāks darboties jaunā vācu valdība. „Mēs vēlamies vāciešiem atstāt pilnīgu rīcības brīvību par savām iekšējām lietām, tāpat kā to esam darījuši līdz šim," teica Ečesons. Tad Baltimore Sun pārstāvis ārlietu ministram jautāja: „Mister Ečeson, ko ar Staļinu runāja admirālis Kirks?" Pēc BBC informācijas, Savienoto valstu ārlietu ministrs nevarējis neatbildēt uz šo jautājumu. Ečesons esot burtiski paskaidrojis: „Admirālis Kirks ar Staļinu runāja par nomas un aizdošanas līgumu, jo mēs vēlamies no Padomju savienības saņemt atpakaļ savus kuģus." Paskaidrojuma turpinājumā Ečesons esot piebildis, ka Kirks ar Staļinu pārrunājis arī Amerikas balss raidījumus. Admirālis esot norādījis, ka krievi traucējot amerikāņu radio staciju darbību. Kā uz šo piezīmi reaģējis Staļins, to Ečesons nepateica.

Kā zināms, kaŗa laikā Savienotās valstis pēc kongresa lēmuma piešķīra Padomju savienībai gandrīz neierobežotus kreditus, par ko Maskava saņēma municiju, ieročus un pārtikas līdzekļus. Kad Vācija kapitulēja, Maskava bija parādā Vašingtonai vairākus miljardus dolaru. Lielā parāda nolīdzināšana līdz šim vienmēr atdūrās uz krievu negātīvo izturēšanos. Informētas aprindas apgalvo, ka četru ārlietu ministru konference Londonā tikai tāpēc esot izjukusi, ka Molotovs nevēlējies diskutēt ar toreizējo ASV ārlietu ministru Maršalu par nomas un aizdošanas līgumu. Ečesona trešdienas paskaidrojumam preses konferencē BBC diplomātiskais pārstāvis Vašingtonā veltī lielu ievērību. Pēc viņa domām Kirka vizīte pie Staļina varētu nozīmēt, ka attieksmes starp Padomju savienību un Savienotajām valstīm jau tuvākā nākotnē ievērojami uzlabosies.

Maskavā var pirkt pat desas

Prāga (F). — Viduslaikos Eiropā bija populārs teiciens — Ex oriente lux (Gaisma nāk no austrumiem). Šo veco teicienu ar lielu centību čechiem tagad no jauna mēģina atkal iegalvot Prāgas prese. Čechoslovakijas komjaunatnes organā Mlada Fronta kāds Miroslavs Gladkijs ziņo, cik jauka dzīve esot Maskavā. 26. jūlijā publicētajā rakstā Gladkijs mēģina iegalvot, ka 200 milj. padomju cilvēku esot nesalīdzināmi labāka dzīve nekā jebkuŗā citā Rietumeiropas valstī. Maskavā varot visu pirkt. Visas preces esot ražotas no pirmšķirīgām izejvielām. Slavenais Krievijas saldējums Eskimo esot nesalīdzināmi labāks par Francijas un Savienoto valstu saldējumiem. Univermagos (universālveikalos) esot tāda zeķu, manufaktūrās, desu, papirosu un šņabju bagātība, ka „imperiālisti" aiz skaudības nobālētu, ja visu to redzētu. Veikali esot atvērti līdz pl. 8 vakarā, un tie esot nepārtraukti cilvēkiem pārpildīti.

Kādam nolūkam tik liela armija!

Vašingtona (F). — Trešdien ASV tautas pārstāvju namā sākās debates par militāriem kreditiem Atlantijas pakta signatārvalstīm. Kā zināms, prezidents Trūmens pieprasījis kongresam līdzekļus 1.450 milj. dolaru apmērā. Debašu sākumā tautas pārstāvju nama ārlietu komisijas priekšsēdis teica gaŗāku uzrunu, kuŗā norādīja, ka Padomju savienībai pašreiz ir ap 200 divīziju liela armija. „Šie kaŗavīri," teica ārlietu komisijas priekšsēdis, „nav iesaukti tikai tāpēc, lai rīkotu parādes." Spriežot pēc debatēm, ārzemju preses pārstāvji domā, ka kongress Rietumeiropas apbruņošanai paredzētos līdzekļus piešķirs.

Pieaug krievu aktivitāte BALTIJAS JŪRAS OSTĀS

Amerikāņu armijas laikraksts The Stars and Stripes (17.8.) no jauna ziņo par pastiprinātu padomju militāro gatavošanos 300 km gaŗajā Baltijas jūras piekrastes joslā. Pamatojoties uz UP aģentūras informāciju, laikraksts starp citu norāda, ka Pinemindes apgabalā krievi atveduši atpakaļ no PSRS kādreizējās vācu raķešu šāviņu izmēģinājumu iekārtas. Rostokas, Vismaras, Greifvaldes un Vernemindes ostās norit intensīvi bagarēšanas un paplašināšanas darbi, kā arī agrāk nogremdēto vācu kuģu remonti.

Visa šī krievu aktīvitāte, kā parasts, norit lielā slepenībā, bet labi informētās amerikāņu oficiālās aprindas izteikušās, ka neesot pamata sevišķām bažām, jo krievu noslēpumainība ietilpstot viņu parastajā rutīnā. Ziņas par slepeno ieroču izmēģinājumiem bez tam jāuzņemot ar zināmu rezervi, jo tās parasti nākot no netiešiem avotiem. Pēc amerikāņu domām padomju rosība Baltijas jūŗas ostās izskaidrojama galvenokārt ar trim faktoriem: 1) krievi mēģina intensīvizēt Austrumvācijas tirdzniecību ar citām zemēm, 2) Baltijas jūŗas ostās iespējami lēti krievu flotes remonti, un 3) minēto ostu izbūve ievērojami atvieglina reparāciju preču transportu uz Padomju savienību.

Par Baltijas valstu iedzīvotāju deportācijām plašu rakstu ievietojis beļģu laikraksts Maas en Roerbode (22. 7.), aplūkojot deportāciju gaitu kopš kaŗa beigām. Raksts ievietots avīzes pirmajā lappusē, un satur daudz konkrētu datu par baltiešu vajāšanām. Noslēgumā beļģu laikraksts atzīmē, ka šobrīd deportāciju vilnis nedaudz aprimis, jo padomju varasvīri gribot jaunievestajiem kolhozu strādniekiem vispirms dot izdevību pierast pie jaunajiem apstākļiem Baltijas zemēs.

V-2 šāviņu bazes Vācijas austrumjoslā

Stuttgarter Nachrichten publicējusi kāda no austrumjoslas izbēguša vācu raķešu speciālista ziņojumu, ka boļševiki patlaban ierīkojot vairākas pret Rietumeiropas valstīm vērstas V-2 izšaušanas bazes. Bez tam esot uzsākti bij. vācu V-2 izmēģinājumu stacijas atjaunošanas darbi Pinemindē. Tālāk raķešu ieroču lietpratējs paskaidroja, ka viņš trīs gadus piespiedu kārtā atradies padomju dienestā un nesen apmeklējis „Padomju centrālinstitūtu V-2 bumbu pētīšanai" Maskavā. Agrāk viņš strādājis kā V-2 eksperts vācu armijai un 1946. g. kopā ar vairākiem vācu techniķiem aizsūtīts uz Krieviju. Pagājušo mēnesī viņam piešķirts īss atvaļinājums, ko tas drīkstējis pavadīt Austrumvācijā ar noteikumu pieteikties Pinemindē. Tad arī viņam radusies izdevība izbēgt uz Rietumvāciju.

No lietpratēja ziņojuma izriet, ka viņam bijusi iespēja ieskatīties dokumentos par paredzēto V-2 izšaušanas bažu ierīkošanu Vācijas austrumjoslā. Vairākas speciāli šim nolūkam ieceltas padomju komisijas jau uzsākušas nepieciešanos priekšdarbus, lai vajadzības gadījumā, dažas minūtes pēc pavēles saņemšanas varētu iedarbināt V-2 izšaušanas ierīces. Esot izstrādāti plāni stacionētu un pārvietojamu bažu izbūvei. Visā Austrumeiropā jau esot ierīkotas bazes 1—3 baterijām.

Tālāk eksperts apgalvoja, ka pašlaik uzsākti darbi 5 bažu ierīkošanai ik 3 baterijām. Padomju joslā Vācijā jau esot pilnīgi ierīkotas četras, divas no tām Meklenburgā un Penclīnā, starp Anklamu un Volgastu. Tās vērstas pret Dienvidzviedriju.

*

Šveices laikraksts Der Bund raksta, ka Baltijas jūŗas viduspusmā, starp Gotlandi, Bornholmu un Pomerānijas piekrasti, notiekot krievu gaisa un jūŗas spēku manevri. Dienu un nakti jūŗas un gaisa patruļas apsargājot „maģiskā trīsstūŗa" robežas, lai nevienam neļautu iekļūt sarkanās flotes manevru joslā. Liels skaits kuģu atrodas nepārtrauktās šķietamās cīņās. Ap 60 ātrlaivu nosprosto aizliegtās joslas dienvidus un austrumu robežu. No Vismāras līdz Varnemindei pastāvīgi dežūrē ap 80 ātrlaivu. Jūŗas lidotāju vienības no Austrumprūsijas, Kurzemes un padomju okupācijas joslas, dažnedažāda tipa ātru zemūdeņu atbalstā, sarga ziemeļu, rietumu un dienvidrietumu piekrasti.

Aiz šī aizsargžoga operē krievu galvenā flote. Par Baltijas jūŗas flotes admirāļa kuģi, pēc 10 gadu būves, nozīmēts 40.000 t bruņukuģis Sovjetskij Sojuz. Redzēts vēl viens tāda paša lieluma kuģis. Flotes apbruņojums atbilst vismodernākajām prasībām. Uz kuģiem redzamas katapulta ierīces, bruņu kuģis apgādāts ar radartorni.

Poļu un krievu okupētajās piekrastes joslās serijām būvē un izmēģina jaunu zemūdeņu tipu, uzlabotu vācu „Schnorchel XXI" modeli. Tās zemūdens ātrums ir 25 jūŗas jūdzes, bet virsūdens ātrums līdz 30 jūŗas jūdzēm.

Amerikas balss stāsta par ltn. Kružina piedzīvojumiem Latvijā

Vašingtona (D). — „Padomju vara Latvijā balstās tikai uz durkļiem," rakstīts kādā grāmatā, kas iznākusi Savienotajās valstīs. Šai grāmatai ir zīmīgs virsraksts — „13 izbēgušie". Grāmatas autori ir kādreizējie Padomju savienības cilvēki, kuŗiem laimējies atstāt Krieviju. Amerikas balsī nolasītajā vēsturiskajā apskatā spīkers citēja kādu nodaļu, ko sarakstījis leitnants Pēteris Kružins. Jaunais padomju virsnieks attēlo stāstu, kas mums visiem labi pazīstams. 1936. gadā viņš esot bijis komjaunietis. Tajā laikā Padomju savienībā sākušās lielās tīrīšanas. Tā kā gadu vēlāk bija paredzētas vēlēšanas Augstākajā padomē, NKVD Kružinu apžēlojusi, jo trūcis propagandistu.

„Moi šurin zdorovo umer" (mans svainis spēcīgi nomira), kādā sapulcē Kružinam paskaidrojis viens kolhoznieks. „Kas būs, ja es rakstīšu viņa vārdu?" Kružins kolhozniekam tomēr neieteicis rakstīt svaiņa vārdu. 1940. gadā jaunais propagandists jau bijis leitnants. Rudenī viņš nosūtīts uz Latviju un stacionēts Rīgā. Kad 1941. gada 20. jūnijā sācies kaŗš ar Vāciju, Kružina kazarmās (Grīziņkalnā) esot notikusi slepena sapulce. Pulka komandieris, kuŗa vārdu padomju leitnants nemin, esot burtiski teicis: „Padomju vara Latvijā turas tikai uz durkļiem. Jums jārīkojas tā, lai šo varu mēs varētu paturēt arī uz priekšu."

Savas odisejas turpinājumā leitnants Kružins ironiski piebilst, ka visas padomju avīzes tai laikā ziņojušas vienīgi par sarkanarmijas panākumiem. Patiesībā tomēr esot bijis tā, ka krievi atkāpušies, bet vācieši gājuši uz priekšu. No Rīgas Kružins ticis Novgorodā, kur ievainots. Kādā dienā viņa istabā ienācis nodaļas ārsts un pateicis: „Vācieši klāt! Glābjaties, kas varat!" Tā kā Kružins bijis tikai viegli ievainots, viņš izskrējis uz ielas un mēģinājis apturēt kādu smago automobili, kuŗā sēdējuši NKVD ļaudis. Mašīna tomēr neesot apstājusies. Ar lielām grūtībām Kružinam laimējies tikt uz priekšu. Kādā pievakarē viņš sasniedzis krievu fronti. „Ti ņemeckij agent," bijis pirmais teiciens, ko viņam uzbļāvis kāds politruks. „Labāk jautā, ko es ēdu 4 dienas," esot atcirtis Kružins.

Pēc dažām dienām, kad bija beigušās pratināšanas, viņu iedalījuši 60. soda bataljonā. Tas bijis 1942. gadā. Kružina frontes sektorā vāciešiem pēkšņi izdevies kāds caurrāviens. Jaunais padomju leitnants nemucis pārējiem līdzi, bet nostādījis kāda ceļa krustojumā savu lož-

(Turpinājums 8. lpp.).

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 84 (308) 1949. g. 20. augustā.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

KA PRAKTISKI PALĪDZĒT PALICĒJIEM

Mēs, vecie cilvēki, ar sevišķu prieku lasījām laikrakstā ziņu, ka mūsu trimdas centrālās organizācijas apņēmušās organizēt līdzekļu sagādi neizvietojamo personu pabalstam. Tas ir tiešām cildens cilvēcīgs un arī patriotisks pasākums, un šādas akcijas reālizēšana atnestu svētību arī pašiem ziedotājiem, tos svešumā audzinot un stiprinot nacionālā garā un kopības apziņā.

Bet šai pašā jautājumā mūsu centrālo organizāciju priekšā nostājušies un gaida atrisinājumu arī citi tikpat svarīgi pienākumi. Jau tagad mums visiem zināms, ka mūsu neizvietojamo cilvēku saime, kas būs spiesta palikt tepat Vācijā, sanāks visai prāva. Un ja tā, vai nebūtu dabiski, ja viņus jau tagad novietotu tādās vietās un telpās, kur viņu dzīve varētu turpināties arī pēc IRO likvidēšanas? Nav attaisnojama šādu cilvēku turpmāka mētāšana no vienas nometnes uz otru. Ir ticams, ka mūsu centrālo organizāciju aktīva rīcība te varētu daudz ko panākt. Minēto grupu novietošanai nemaz nav vajadzīgas lepnas pilis, nedz pilsētās uz kailiem akmeņiem celtie dzīvokļu bloki. Šie cilvēki vislabāk jutīsies, ja varēs dzīvot ārpus pilsētām, zaļa smaržīga meža tuvumā, kur būtu nevien mierīga un veselīga dzīve, bet arī iespēja izveidot daudzpusīgu pašdarbību ģimeņu dārziņu ierīkošanā un izkopšanā, sīko mājas dzīvnieku turēšanā utt. Arī mežs varētu dot savu svētību ogu un sēņu veidā. Viss kopā dotu ievērojamus papildinājumus pārtikas ziņā un tādā kārtā atvieglotu pašuzturēšanas cīņu.

Bez tam neizvietojamo vidū ir liela daļa visādu arodu prateju, pat ievērojami speciālisti ar ilggadīgu un lielu praksi visdažādākās arodu nozarēs. Nav jāšaubās, ka šie piedzīvojušie arodnieki spētu attīstīt intensīvu pašdarbību, jo viņi grib, spēj un prot strādāt. Tikai jārada šīs darbības attīstībai labvēlīgi apstākļi: jāgādā darba rīki, materiāli un arī nepieciešamās ražošanas mašīnas. Bez mašīnām mūsu dienu amatniecība nevar konkurēt. Ir pamats ticēt, ka mūsu amatnieki ar labām sekmēm spētu konkurēt ar šejienes vācu amatniekiem. Tā rastos iespēja iekarot šejienes tirgu un ar laiku gūt ievērojamus ieņēmumus.

Šādu amatnieku apgāde ar darba rīkiem, pa daļai arī ar mašīnām, pašreizējos apstākļos neradītu lielas grūtības, jo šādas mantas ievērojamos daudzumos atrodamas daudzās latviešu nometnēs. Un tāpēc centrālajām organizācijām jau laikus būtu jārūpējas, lai nometņu likvidācijās derīgo inventāru par smiekla naudu neizpārdotu.

Ja mūsu neizvietojamo cilvēku novietošanu novadītu tādā gultnē, kur būtu visas iespējas pašdarbības izveidošanai, tad būtu panākti divējādi labumi: 1) novietņu uzturēšana nemaksātu sevišķi daudz, un 2) šādu nometņu iemītnieki vienmēr justos kā pilnvērtīgi sabiedrības locekļi, un viņu dzīvei būtu radīts saturs un jēga.

Vēl būtu atzīmējams, ka dažās nometnēs par tautas naudu iegādāto inventāru likvidē bez plāna un tautas interešu ievērošanas, tādēļ derētu šim nolūkam radīt sevišķas obligātas instrukcijas likvidētājiem. Galvenais: visos gadījumos būtu jāatceras tie cilvēki, kas būs spiesti palikt Vācijā.

Vox

Tautieši!

Visi, kas vēl neesat reģistrējušies IRO, lai iegūtu tās juridisko un politisko aizsardzību, aprūpi un palīdzību izceļošanā,

DARIET TO LĪDZ 31. AUG.,

pieteicates vienā no sekojošiem IRO kontrolcentriem: Area 1 — Hanau, DP Camp, Lamboystrasse; Area 2 — Nellingen, IRO HQs, Esslingen-Strassenbahn; Area 3 — Würzburg, Nordkaserne; Area 4 — Amberg, Möhl-Kaserne, IRO HQs; Area 5 — Augsburg, Haunstetterstr. 12, IRO HQs 1; Area 6 — München, Luitpoldkaserne; Berlinē — IRO HQs, Fischerhütterstrasse 24.

Par izceļošanu jādomā arī transporta un sardžu vienību vīriem

Emigrācijas jautājumi bija galvenie Šlezvigas-Holšteinas un Hamburgas apgabala nometņu vadītāju kārtējā sanāksmē Lībekā, kur ieradās arī Baltijas centrālās padomes latviešu pārstāvji plkv. V. Janums un A. Trapāns, sniedzot plašu ziņojumu par aktuālajām problēmām bēgļu dzīvē un vispārīgo stāvokli.

Apagabala nometnēs pašreiz dzīvo vēl 8600 latviešu, no tiem vecāki par 18 gadiem — 6400. Pēc pašu latviešu iestāžu vērojuma ap 2700 ir tādu, kam nebūs iespējams izceļot, kamēr visas angļu joslas „traģiskajā grupā", domājams, būs ap 6000 latviešu. Pēc IRO vērojumiem gan skaitļi krietni lielāki, bet ir arī aizrādīts, ka var rasties pēkšņs pagrieziens attiecīgo valstu imigrācijas politikā, tā ka Vācijā paliktu pavisam neliela daļa DP.

Vērojamas maldīgas domas par to, it kā emigrācijas izvēlē būtu plašas iespējas. Praktiski lielākā skaitā pašlaik var aizbraukt tikai uz Austrāliju un pa daļai arī uz ASV. Var būt, ka nākotnē kā trešā valsts šai ziņā pievienojas Francija. Kaut kādu iemeslu dēļ veselības pārbaudes izceļošanai no angļu joslas uz ASV daudz rigorozākas nekā amerikāņu joslā. Nelikumības konstatētas Ventorfas transitnometnē, kur atlaisti 3 ārsti. Pēc BCP iejaukšanās atbrīvots arī muitas ierēdnis, kas, neizdodams nekādu kvīti, no izceļotāju mantām piesavācis zelta pulksteņus, jaunus foto un radio aparātus. Labvēlīgi sāk atrisināties bij. karavīru izceļošanas jautājums, tā ka visas baumas par to, it kā Gronā sēžot kāds tūkstotis latviešu, kam liegta izbraukšana, jāatsauc par nepatiesām.

Visi blanko afidēviti turpmāk tiks nodoti IRO, kas tad izvēlēsies izceļotājus pēc vajadzīgām profesijām. Šai sakarā katram ieteicams izturēt IRO aroda pārbaudi, lai iegūtu apliecību. Pašlaik IRO arī visus DP sadala pa profesijām. Galvenā nodarbošanās jaunajā dzīves vietā domājama lauksaimniecībā, tāpēc vēlreiz jāatgādina Alterfrādes lauksaimniecības skola, kurā pašlaik lielāks skaits brīvu vietu. Skolas diploms dod tiesību iegūt IRO aroda apliecību. No visiem, kas līdz šim bijuši aroda pārbaudes komisijās, latvieši sastāda 70 proc. Viņiem paredzētas priekšrocības izceļošanā. — Lai pasteidzinātu izceļošanu vai repatriāciju, angļu joslā sākušies t. s. „emigrācijas skriningi", kuros vērojama tieksme piemērot noteikumu par DP tiesību atņemšanu, ja atsakās no piedāvātās izceļošanas iespējas. Ar to apdraudēts brīvprātības princips, jo gadās, ka spiež aizbraukt uz tādu zemi, kas klimatiski vai citādi nav baltiešiem piemērota.

Par izceļošanu steidzami jādomā arī transporta un sardžu vienību vīriem un viņu ģimenēm, jo nav nekādu garantiju, ka pēc IRO darbības izbeigšanās viņiem būtu piešķirtas kādas priekšrocības.

No citiem jautājumiem apgabala dzīvē pašlaik atkal bīstamā stāvoklī nonākusi jaunatnes izglītība. Pēc ģimnaziju apvienošanas pagājušā gadā, kas jūtami samazināja audzēkņu skaitu, tagad kārta tautskolām. Pretī zonālo iestāžu DP izglītības politikai Šlezvigas-Holšteinas reģionālās iestādes noteikušas, ka visiem tautskolu audzēkņiem, kas vecāki par 12 gadiem, jādodas uz apvienoto skolu Neištatē. Ar to paredzama bīstama dezorganizācija visā audzināšanas darbā.

Apgabala pārstāvis St. Jaundzems aizrādīja, ka arvien vēl turpina darboties labi iekārtotā Lībekas latviešu slimnīca, gan kā vācu pilsētas dienvidu slimnīcas nodaļa. Visiem, kam kādi veselības traucējumi, ieteicams pasteigties to izmantot.

Sanāksmē nolēma vākt nederīgas drēbes un papīrus, lai pārdotu pārstrādāšanai. Novērots, ka pēc lielāka izceļotāju transporta atkritumu tvertnēs samet pat līdz 200 kg lupatu un drēbju. Tās savācot un pārdodot, rastos krietni līdzekļi, ko varētu nodot veco ļaužu nometnēm. Akcijā iesaistīsies skautu un gaidu organizācija.

—dz—

Jauni noteikumi ģimeņu apvienošanā

IRO galvenais štābs Ženēvā publicējis jaunus noteikumus par dažādās joslās dzīvojošu ģimenes locekļu apvienošanu, līdz ar ko agrākie noteikumi atcelti.

Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem, IRO atzīst par ģimeni parastos ģimenes locekļus, kā vīru, sievu, mazgadīgus bērnus, tēvu, māti, kā arī citus radus, kas plāno dzīvot kopā vienā ģimenes vienībā, un ir viens no otra atkarīgi.

Tālāk jaunie noteikumi nosaka, ka ģimenes var apvienoties visiem nākotnes plānošanas nolūkiem—lai kopīgi izceļotu, lai kopīgi repatriētos vai arī, lai kopīgi iekļautos vietējā saimniecībā. Ir nepieciešams, lai apvienošanai piekristu visas ieinteresētās personas. Priekšroka ģimenes apvienojot paredzēta nepilngadīgo, veco ļaužu un fiziski vai citādi handikapēto, t. i. darbam nespējīgo apvienošanai ar viņu radiniekiem.

Noteikts tomēr, ka tanīs gadījumos, ja ārpus nometnes dzīvojoši DP grib apvienoties ar tādiem, kas bauda nometņu aprūpi, pirmajiem nometnes aprūpi nepiešķirs, izņemot sevišķu grūtību gadījumus. Neskatoties uz to, izceļošanas vai repatriēšanas gadījumā visu ģimeni uzskatīs par vienu vienību un pārvietos vienlaicīgi.

Ja personas, kas bauda IRO aprūpi, vēlas pievienoties radiniekiem, kas šo aprūpi nebauda, IRO tiem šķēršļus ceļā neliks.

Turpmāk ģimeņu apvienošanas lietās DP jāgriežas pie individuālās pārvietošanas ierēdņiem (Individual Migration Officer), kura uzdevums vispirms būs noskaidrot visu ģimenes locekļu domas šinī jautājumā, un pēc tam sazināties ar citām IRO iestādēm par iespējamo pārvietošanu. Ja ģimeņu apvienošana notiks ar IRO piekrišanu, organizācija arī segs ceļa izdevumus pārvietojamiem ģimenes locekļiem.

—pa.

Nometņu dzīve

MINCHENES YMCA noorganizējusi priekšlasījumu ciklu par dažādām emigrācijas zemēm. Pirmais priekšlasījums notiks 30. augustā Vācu jaunatnes centrā (Prinzregentenstr. 28) par tematu „Kas jāzina izceļotājam par Savienotajām valstīm". Pēc priekšlasījuma paredzētas pārrunas ar amerikāņiem, kā arī divu filmu izrāde. Ieeja brīva.

ŠVĀBIJAS novada (arī Augsburgā privāti dzīvojošo) latviešu komiteja izbeigusi darbību sakarā ar priekšsēža A. Tīmaņa izceļošanu. Šīs komitejas pienākumus un Augsburgas apkārtnē privāti dzīvojošo latviešu aprūpes lietas, pēc LCK pilnvarotā Bavārijas apgabalā A. Šteinharda norādījuma, turpmāk kārtos Augsburgas - Hochfeldas latv. komiteja (adrese; (13b) — Augsburg-Hochfeld, Hennchstr. 8). Par LCK pilnvaroto Augsburgā iecelts E. Kopmanis, kas dzīvo Hochfeldas nometnē.

MEMINGENAS nometnes latviešu komitejā ievēlēti: priekšsēdis Alfrēds Būmanis (ievēlēts jau trešo reizi pēc kārtas un latviešu pārstāvībā darbojas kopš 1946. g.), locekļi — Aloizs Strauts, Aleksandrs Cimdiņš, Pēteris Plāte, Jānis Spīģers, Hugo Grāvelsiņš un Valentīns Rolavs. Komiteju nometnes internacionālajā padomē pārstāvēs A. Būmanis un A. Cimdiņš. Revīzijas komisijā ievēlēti: Mārtiņš Skujiņš, Pēteris Lapsa un Vilis Vanags.

VĒLĒŠANAS NOMETNĒS. Glāzenbachas nometnē Austrijā par komitejas locekļiem ievēlēti: V. Raikovskis, R. Āboliņš, R. Loviņš un prof. R. Snikeris. Dragsbergas nometnē Dānijā par nometnes vecāko ievēlēts šachists E. Gize. Līdzšinējais nometnes vecākais J. Hartmanis pārcēlies uz Prag Bulevard nometni, kur vadīs pārskološanās arodu kursus mūrniekiem.

PATEICĪBA

Ambergas IRO sanatorijas latviešu komiteja viesas slimnieku kopas vārdā sirsnīgi pateicas visiem, kas mūs atcerējušies ar grāmatu un naudas veltēm. It sevišķu pateicību izsakām H. Rudzīša kungam, kas mūsu bibliotēkai dāvājis visus savus jaunizdevumus.

Ja ir darbs, dzīve arī Vācijā nav peļama

KĀ KLĀJAS DAŽIEM PRIVĀTI DZĪVOJOŠIEM LATVIEŠIEM

Labai daļai no privāti dzīvojošiem latviešiem, kas izskrīnēšanas dēļ vai arī brīvprātīgi iesaistījušies vācu saimniecībā, ņemta izceļošanas iespēja uz citām zemēm, un tādēļ tiem jau laikus bijis jāparūpējas par savas eksistences nodrošināšanu. Atrast darbu Vācijā pašlaik ļoti grūti, lai gan paši vācieši cer, ka bezdarbnieku skaits drīzumā samazināsies. Dažas pozitīvas pazīmes šai virzienā ir tās, ka darba iespējas jau uzlabojušās konservu fabrikās un būvuzņēmumos. Diezgan viegli darbu var atrast arī lauksaimniecībā, lai gan strādāt pie zemnieka, visiem zināmu iemeslu dēļ, gribēs gan tikai retais latvietis.

Personīgi strādāju diezgan ilgi kādā fabrikā un apdrošināšanas inspekcijā, un jāsaka, ka ar vācu darba biedriem man vienmēr bija kollēģiālas un pat sirsnīgas attiecības. Tagad esmu dabūjis atļauju apavu labošanas darbnīcai. Jāpiezīmē, ka atļauju amatnieku darbnīcas ierīkošanai var dabūt arī ikviens ārzemnieks, kas ar diplomu vai liecinieku pierāda savu aroda prasmi attiecīgā apgabala amatniecības kamerai. Ceru savu eksistenci nodrošināt arī Vācijā, jo izceļot nevaru izskrīnēšanas dēļ. Grūtības rada vienīgi darbnīcas telpu sagāde, kam būtu vajadzīgs zināms kapitāls. Pagaidām saņemu vēl bezdarbnieka pabalstu 98 DM mēnesī. Nedaudz var piepelnīt arī ar blakus darbiem, piem., zirņu plūkšanu (apm. 7 DM dienā). Par divistabu dzīvokli ar apgaismošanu maksāju 15 DM, un uzturam iziet 30—40 DM mēnesī. Visumā domāju, ka dzīvei ārpus nometnes ir daudz priekšrocību, vienīgi trūkst kontakta ar citiem tautiešiem. Esmu ievadījis sarunas ar vietējo vācu laikrakstu, kas iznāk 200.000 eksemplāros, un ceru tajā ievietot vairākus rakstus par Latviju un latviešiem.

Manam paziņam tautietim V. dzīves apstākļi nav gadījušies tik labvēlīgi, jo apkārtējie vācieši noskaņoti pret ārzemniekiem naidīgi. Saimnieks viņu vairākkārt gribējis pat ar varu izlikt no dzīvokļa un noslēdzis elektrību. Sakarā ar vispārējo dzīvokļu trūkumu uz citurieni pārcelties nav iespējams. Arī šis tautietis saņem bezdarbnieka pabalstu 68 DM mēnesī. Visvairāk V. sarūgtināts tomēr par dažkārt vērojamo pašu latviešu vadītāju amatpersonu distancēšanos no privāti dzīvojošiem tautiešiem. Viņš aizrakstījis vēstuli kādai atbildīgai amatpersonai, lūgdams informāciju par iestāšanās iespējām sardžu vai darba vienībās, un saņēmis šādu atbildi: „Sakarā ar Jūsu š. g. aprīļa mēneša rakstu pagodinos paskaidrot, ka sardžu un darba vienībās iesaista tikai DP. Esmu dzirdējis, ka tuvākā nākotnē iesaistīs arī vāciešus. Tādā gadījumā varēsit izmantot šo izdevību."

Kāds cits privāti dzīvojošais tautietis S. atradis darbu par mūrnieku. Darba devējs viņam daudz palīdzējis dzīvokļa un uzturēšanās atļaujas sagādē. Nedēļas izpeļņa iznāk 50—80 DM, kam papildus nāk klāt apm. 30 DM par apavu labošanas darbiem, kas veikti privātā kārtā vakaros. „Izceļot nekur negribu," saka šis tautietis, „jo eksistenci varu nodrošināt arī tepat Vācijā un ceru, ka te sagaidīšu arī dienu, kad varēsim atgriezties dzimtenē."

Latvietis B. agrāk strādājis tai pašā firmā kur S., bet, darbiem sašaurinoties, atlaists un tagad saņem 140 DM pabalstu. „Tagad dzīvoju dzelzceļnieku nometnē, kur par istabu, apgaismošanu un apkuri jāmaksā 6 DM mēnesī. Ļoti labas pusdienas kopvirtuvē maksā 60 fen. Līdz jauna darba atrašanai ar naudu varēšu iztikt. Vispār esmu ar pašreizējo dzīvi apmierināts, un vismaz pagaidām izceļot negribu."

Kopīgā vērtējumā par privāti dzīvojošo tautiešu apstākļiem jāatzīst, ka galvenā problēma ir — nodrošināt darbu. Tie, kam darba jautājumu laimējies atrisināt, ar dzīvi Vācijā apmierināti. Protams, vēl arvien paliek arī bažas par situāciju, kāda eventuāli rastos lielvalstu konflikta gadījumā, bet šai ziņā tikpat apdraudēti ir arī latvieši Zviedrijā un dažās citās Eiropas zemēs.

A. Klimanis

Invalīdi pārvietojas uz Eversburgu

Invalīdu pārskološanas centrs no Bedburgas šinīs dienās tiek pārvietots uz Osnabriku-Eversburgu. Lielākā daļa iemītnieku ir jau pārcēlušies un jaunā centra adrese ir: (23) Osnabrück-Eversburg, Vocational Training Centre, c/o 33. DPACS. Eversburgā centrs tiek paplašināts un pārveidots par visas britu zonas invalīdu ilgtermiņa nometni, un paredzams, ka tuvākā laikā tur pulcēsies apm. 1000 visu tautību invalīdu, kam patreiz nav iespējams no Vācijas izceļot. Latviešu būs ap 400. Uz Bedburgu — invalīdu vietā pārvieto sardžu un darba vīru ģimenes.

Eversburgā centra izveidošanā lielu gādību rādījušas britu armijas vadošās personas un IRO. Izdarīti plaši telpu remonti un sagādātas mašīnas, darba rīki un materiāli dažādām darbnīcām ilgākam laikam. Paredzēts iekārtot vairākas jaunas darbnīcas, pie kam dažādu mācamo amatu skaits tuvosies divdesmitiem. Paredzams, ka pārmaiņas centra vadošos darbiniekos nenotiks, un tā vadība atradīsies enerģiskās igaunietes I. Soodlas rokās arī turpmāk. Kā techniskais vadītājs arī turpmāk paliek V. Hazners.

Acus.

VĒSTULES REDAKCIJAI

VĒL ARVIEN NENOKĀRTOTS JAUTĀJUMS

Iepriecina ziņas no vecajiem strēlniekiem, kas izceļojuši, īpaši uz ASV, ka noderīgas bijušas biedrības izdotās biedru kartes ar apliecinājumu, ka viņi pirmajā pasaules karā brīvprātīgi iestājušies latviešu strēlnieku pulkos, lai cīnītos pret sabiedroto ienaidniekiem.

Bet tanī pašā laikā skumdina kāds cits apstāklis. Vecie strēlnieki ierosināja un otrajā sesijā LNP pieņēma rezolūciju — lūgt ASV likumdevējas iestādes, apspriežot DP likumprojektu, arī vecos latviešu strēlniekus ierindot kategorijā, kas bauda priekšrocības tāpēc, ka cīnījušies sabiedroto pusē. LNP prezidijs gan atzīstami steidzami šo iesniegumu virzīja tālāk, bet izrādījās, ka dažādie projekti kongresa attiecīgā komisijā jau bija caurlūkoti un mūsu iesniegums tur pienāca par vēlu.

Ja vecie strēlnieki būtu LNP pārstāvēti jau no paša sākuma, tad šāda nosebošana nebūtu notikusi. Žēl, ka veco strēlnieku pārstāvība LNP arī vēl tagad nav nokārtota un tādēļ pie šī jautājuma būs vēl jāatgriežas, jo Cīnītāju apvienība, ar kuras palīdzību šo lietu gribēja izkārtot, patiesībā jāuzskata par praktiski neeksistējošu tādēļ, ka gada laikā nav notikusi neviena valdes, ne arī padomes sēde, un arī tās priekšsēdis pašlaik jau ir emigrācijas ceļā.

J. Goldmanis, Vircburgā.

KAS NOTICIS AR BLOĶĒTIEM DP NAUDAS LĪDZEKĻIEM?

Š. g. janvārī latviešu presē bija informācija par amerikāņu joslas IRO vadības panākto vienošanos ar militārām un vācu iestādēm, ka ar DP kontiem, kas radušies no reichsmarku iemaksām valūtas reformas laikā, apiesies tāpat kā ar līdzīgiem vācu kontiem, t. i. svītroja no tiem 70%, atbrīvojot izmaksai 20% un bloķējot līdz turpmākajam rīkojumam 10%. Nu jau pagājuši 8 mēneši. DP izklīst, bet minētā naudas lieta nekustas. Laipni lūdzu caur LCK izzināt lietas stāvokli un paziņot par to presē, jo šis jautājums interesē daudzus.

R. Šēnbruns, Gēstachtā.

*

— Saskaņā ar LCK juridiskās nozares redakcijai piesūtīto paskaidrojumu minēto valūtas jautājumu rēgulē šādi akti: Währungsgesetz (Gesetz Nr 61) Sammlung der vom Alliierten Kontrollrat und der Amerikanischen Militärregierung erlassenen Proklamationen, Gesetze, Verordnungen, Befehle, zusammengestellt von Dr. R. Hemken, 13. Nachtrag), kas starp citu izņem no likuma iedarbības pārvietotās personas; 2) Verordnungen Nr. 25 und Nr. 26 (publ. tā paša kopojuma 15. burnīcā), kas valūtas likuma materiālās dabas noteikumus attiecina uz DP. Ievērojot šos likumiskos rēgulējumus, ar DP banku kontiem jāapietas līdzīgi kā ar vācu kontiem, bet nav iespējams noteikti pārredzēt, kāda šai jautājumā ir ikreizējā vācu banku prakse. — Red.

Šveinfurtē jaunus arodus iemācījušies 1108 DP

Šveinfurtē blakus emigrācijas centram iekārtota viena no vislielākajām un modernākajām IRO arodapmācības skolām ASV joslā. Skola darbojas tikai kopš š. g. aprīļa, bet tur jaunus arodus iemācījušies jau 1108 DP. Skolas izbūvi un iekārtošanu paveica paši audzēkņi un mācības spēki. Agrāk sapostītajās ēkās tagad moderni iekārtotas vienpadsmit arodmācības kursu nodaļas un ikdienas rit [illegible] darbs. Skolu apmeklē latvieši, lietuvieši, igauņi, poļi, ukraiņi, ungāri, čechi un daži bezpavalstnieki ne tikai no tuvākās apkārtnes, bet no visas ASV joslas, jo apmācamie var dzīvot internātā. Skolu vada dir. A. Krūmiņš ar palīgu prof. mech. N. Vāveri. Viņiem mācībās palīdz 12 skolotāji un 29 instruktori.

Pārskološanās iespējas ir sekojošās nozarēs: atslēdzniekiem un virpotājiem, automechaniķiem, elektriķiem, galdniekiem, krāsotājiem, kurpniekiem, mašīnrakstītājām, metinātājiem, mūrniekiem un šuvējām. Jūlija beigās mācības noslēdzās sešos kursos, un tos beidza: 24 atslēdznieki, 19 drēbnieki, 24 elektriķi, 7 krāsotāji, 24 kurpnieki un 22 mūrnieki. Nupat mācības iesākās sešos jaunos kursos.

Skolā ir tradicija, ka, ik kursu noslēdzot, rīko darbu skati. Pēdējā skate bija jo plaša, un tajā kā viesi bija ieradušies arī visu joslu IRO darbu virsnieki. Daudzi DP, beiguši vienu nodaļu, iestājas citā, lai iemācītos vēl kādu dzīvei derīgu amatu, apzinādamies, ka dārgais laiks un iespējas, kas mūsu rīcībā, jāizmanto lietderīgi.

Amerikas latviešu 60 gadu sabiedriskās dzīves atcere

Šogad paiet 60 gadu, kopš latviešu emigrantu sabiedriskās dzīves sākuma ASV. Amerikas tautiešu dzīvē tas ir izcils gadījums. Ziņas par šī 60 gadu perioda sākuma posmu atrodamas aizjūras latviešu izdevumos.

1888. g. ASV ieradušies vairāki mūsu tautieši, enerģiski cilvēki, kas ar savu stāju panākuši to, ka ar šo gadu Amerikas iestādes sāk oficiāli starp savas zemes iedzīvotājiem ieskaitīt arī latviešus. Protams, arī pirms šī laika Amerikā ir iecelojuši latvieši, galvenokārt jūrnieki, bet tie visi, diemžēl, asimilējušies un zuduši latviešu kopībai.

Nākošais 1889. gads ir latviešu sabiedriskās dzīves sākuma gads. Pirmo latviešu biedrību ASV 1889. g. 24. decembrī Bostonā dibina 7 latvieši: Jēkabs Siebergs, Alberts Šturms, Andrejs Antonovics, Bērtulis Bidermanis, Rūdolfs Hedebergs, Otto Konrāds un K. Lisners. Dibinātāji biedrību nosauc par Bostonas latviešu labdarības biedrību, līdzīgi tai laikā dzimtenē lauku pagastos dibinātām biedrībām. Gadu vēlāk to pārdēvē par Bostonas latviešu biedrību. Biedrībai pirmajos gados vajadzēja daudz palīdzēt, lai tautieši atrastu darbu un iekārtotos jaunajā dzīvē. Tāpēc visi biedri turējās kopā un „dzīvoja vienprātībā kā brāļi".

Ar Bostonas latviešu biedrības dibināšanu un latviešu sabiedrisko dzīvi ASV pēc tam cieši saistāma Jēkaba Sieberga personība, kas ar laiku kļuvusi par Amerikas latviešu tēva simbolu. Šķiet, Siebergs ir vienīgais no biedrības dibinātājiem, kas vēl dzīvo un pagājušajā gadā atzīmēja mūža 85 gadus. J. Siebergs ir arī bijis ilggadīgs Bostonas latviešu biedrības priekšnieks un vispār apbrīnojami enerģiska personība aizjūras tautiešu vidū.

Pag. gadsimteņa 90. gados pamazām vairojās latviešu iecelotāju skaits. Lielo risku bija uzņēmušies ap 30 latvieši no Saldus, gribēdami nokļūt Amerikā. Uz Krievijas-Vācijas robežas izceļotājus pārsteiguši robežsargi. Tikai kādai pusei laimējies sasniegt kuģi un pēc tam Ameriku. Stāsta, ka šie nedaudzie vispirms darbu atraduši Pensilvānijas un Ņujorkas štata ogļraktuvēs un ķieģeļu ceplos. Pēc pāris gadiem viņi atstājuši raktuves un pārnākuši dzīvot uz Bostonu. Tā radies arvien lielāks latviešu skaits, kas pulcējušies ap Bostonas latviešu biedrību.

Vēlāk biedrības dibina arī citos centros, kur jau atrodas kāds pulciņš latviešu, piem., Filadelfijā (Filadelfijas brīvo latvju biedrība, ko ilgus gadus vadīja Amerikas Vēstneša līdzstrādnieks Jānis Blimbergs un Edvards Šmits), Ņujorkā un Čikagā. Līdz 1905. g. latviešu skaitu Amerikā vērtēja jau uz 6000. Viens no pirmajiem biedrošanās iemesliem bija tieksme pēc reliģiskas dzīves un savas baznīcas. Kamēr pārējiem iecelotājiem arvien līdzi nākuši arī pašu garīdznieki, latviešiem tādu toreiz sākumā nav bijis.

J. Siebergs 1891. g. pavasarī uzaicināja Bostonas latviešus sapulcē, kur pārrunāti garīgās dzīves jautājumi. Par šo sapulci viņš „Svētdienas skolas lasāmā grāmatā" (izd. 1920. g.), raksta: „Sapulcē daži ar asarām acīs izsacīja vēlēšanos, ka vajaga sākt noturēt atklātas latviešu dievkalpošanas, kaut tikai ar spredika priekšlasīšanu vien. Tapa nolemts uzaicināt Bostonas latviešu biedrību, lai tā piepalīdz, ka šādas latviešu luterāņu dievkalpošanas Bostonā tapt varētu noturētas. Biedrība uzaicinājumu pieņēma un tūlīt pasūtīja vairākas dziesmu grāmatas, spredika grāmatu, mācītāja amata grāmatu un Punčeļa meldiju grāmatu no vecās dzimtenes." 1891. g. 5. jūlijā Bostonas latv. biedrība izlaiž pirmo apkārtrakstu, ar ko uzaicina tautiešus uz latviešu ev.-lut. dievkalpojumu. Šis apkārtraksts ir pirmais latviešu iespiestais raksts Amerikā.

1894. g. nodibina Bostonas latviešu ev.-lut. draudzi. Ir lielas grūtības, kamēr atrod latviešu dievkalpojumiem mācītāju. Zīmīgi, ka tādu laimējas atrast igauņu mācītāja Rebanes personā, kas jau līdzīgus pienākumus veic savu tautiešu draudzēs. Rebane veic arī priekšdarbus pirmā latviešu laikraksta Amerikas Vēstnesis izdošanai. Latviešu luterāņu draudzes nodibinās arī citās pilsētās. Viskonsinas latviešu kolonijas Mārtiņa draudze pēc 6 gadu darbības pat uzceļ savu dievnamu. Rosību draudžu dzīvē parāda arī baptisti un metodisti.

Līdztekus reliģiskajai rosībai uzplaukst arī Amerikas latviešu kultūras dzīve. 1896. g. sāk iznākt Amerikas Vēstnesis, kas savas gaitas turpina veselus 25 gadus, līdz 1920. g. Izdod arī Amerikas latviešu kalendāru (1897.—1914.), iznāk pašmācības grāmatas, utt. Ar materiālo labklājību aug arī biedrības un latviešu, lietuviešu un igauņu nozīme ASV vispār, un šīm tautām veltī jau izcilu uzmanību, — 1904. g. amerikāņi savu vislielāko okeana tvaikoni (24.000 t) nosauc vārdā „Baltic".

Jāpiezīmē, ka vēlākajā periodā, kas šinī rakstā nav tuvāk apskatīts, Bostonas latviešu biedrība pēc 1915. g. gan izveidojās par kreisi noskaņotu organizāciju, ar kuru nacionāli domājošiem tautiešiem vairs nebija saskaņas. Tādēļ tie viens pēc otra izstājās, un J. Siebergs 1918. g. 7. septembrī nodibināja Latviešu tautisko savienību Amerikā, kas pēc pirmā pasaules kaŗa sniedza palīdzību cietušiem tautiešiem Latvijā un ilgus gadus bija galvenā latviešu organizācija ASV, ar nodaļām Ņujorkā, Filadelfijā, Čikagā un Klīvlendā. Vēl darbojas vienīgi Bostonas nodaļa, kas palīdz aprūpēt trūcīgos latviešus Vācijā, pretēji komūnistiski noskaņotajai Bostonas latviešu labdarības biedrībai.

Tā aizjūras latviešu izdevumos attēlojas ASV latviešu sabiedriskās dzīves sākuma periods. Nākošais posms bija periods starp abiem pasaules kaŗiem, par ko ir jau vairāk ziņu, un tagad seko trešais, ieplūstot Savienotajās valstīs jauniem tūkstošiem latviešu.

Osvalds Akmentiņš

Igauņu farmera ceļš uz turību

Apmeklējums lielākajā Tālo rietumu augļkopības farmā

Lielākie augļkopības apgabali Savienoto valstu rietumu piekrastē atrodas Večenailendā (Vashon Island), Sītles (Seatle) apkaimē. Šeit atrodas arī lielākā Tālo rietumu augļkopības farma „Wax Orchards", kuŗas īpašnieks ir igaunis Augusts Vakss. Savu moderno augļkopības veidu un jauninājumu dēļ šī farma daudz aprakstīta lielajos amerikāņu laikrakstos. Igauņu žurnālists, kas izbraucis iepazīties ar farmu un tās īpašnieku, atradis draudzīgus ļaudis, kuŗu sirsnību nav spējusi samaitāt bagātība.

Visus darbus farmā veic ar mašīnām, izņemot vienīgi augļu noņemšanu. Vienīgais dzīvnieks saimniecībā ir suns. Augļu novācēju vajadzībām uzcelts lielāks skaits barakām līdzīgu vasaras mītņu.

Kur slēpjas Vaksa panākumu atslēga? Žurnālists noskaidrojis, ka farmas īpašnieks iebraucis Amerikā 1903. g. un pirms tam dzīvojis Igaunijā, Pērnavas apriņķī. Pirmo nodarbošanos Amerikā viņš atradis mežos un vēlāk strādājis dažādās citās nozarēs, starp citu arī ilgāku laiku par zvejnieku. —

„Kā es tiku pie turības? To nevar tik vienkārši pateikt," stāsta farmers, „izmēģinājos visdažādākos darbos, daudz zaudēju un arī ieguvu. Mans princips arvien bijis darīt kaut ko tādu, ko citi atstājuši neievērotu vai novārtā. Šis princips galvenokārt nodrošinājis manas sekmes. Izdarīju dažādus uzlabojumus meža darbu nozarē un saimniecībā. Piemēram, lašus principā zvejoju tikai rīta stundās, kad tie viskustīgāki. Pagatavoju lašu ķeršanas ierīces, ko varēju ielaist jūŗas dibenā ar 15 mārc. smagiem atsvariem agrākās 1 mārc. vietā. Tādā ceļā mans lašu loms 1 stundā pārsniedza 1 tonnu. Īsā laikā mans paņēmiens izplatījās pa visu kontinentu.

Līdzīgi rīkojos arī vistkopības nozarē. Nepārsniedzot parastos izdevumus, izaudzēju 2000 vistu vairāk nekā pārējie. Audzēju vistas 20 gadu. Vidējais vistu skaits man bija 30.000. Bez tam vasarās izaudzēju vēl 50.000 cāļu. Kad nopirku šo zemes gabalu, to klāja mūža mežs. Kaimiņi, uzzinājuši par manu nodomu ierīkot šeit, necaurejamos džungļos, augļu koku audzētavu, pareģoja nenovēršamu un ātru bankrotu. Tagad (pēc 18 gadiem) šis mūža mežs pārvērties par vislielāko augļu dārzu rietumu apgabalos. Pat austrumos privātiem īpašniekiem nav tik lielu farmu. Arī augļkopības nozarē manu sekmju atslēga slēpjas jauninājumu principā."

„Kādēļ jūsu paaudzes imigrantu vidū ir tik daudz „sarkani" noskaņotu igauņu?"

„Tie ir cilvēciņi, kas krituši par upuri komūnistu propagandai. Viņi noticēja sarkano pasaciņām par to, ka visa bagātība nokļuvusi citu rokās un viņiem vairs nav vērts pūlēties; vienīgais ceļš tikt pie turības ir atņemt citiem mantu. Komūnisms viņus tā apreibināja, ka tiem uz ilgāku laiku zuda jebkāda interese par darbu. Esmu vienmēr bijis tajā pārliecībā, ka vislielākā bagātība slēpjas paša cilvēka galvā un nevis citu kabatās. Laiks pierādījis, ka tas tiešām tā arī ir. Tie cilvēciņi, kas tiecas sadalīt citu īpašumus un mantu, nekad nav paši bijuši spējīgi kaut ko radīt. Nauda ir kā skaista sieviete — kas tai skrien pakaļ, tas nekad nenoķeŗ, bet, kas prot apieties lietišķi, tam tā pielīp pati."

Sarunas beigās žurnālistam kopā ar farmas īpašnieku Vaksu izdevies sagaidīt jaunu tautiešu transportu. 14 jaunie DP pievienojās 300 augļu novācējiem, kuŗu vidū ir ievērojams skaits pārvietoto personu no agrākajiem transportiem.

GĀDĀ GALVOJUMUS

Valija Ramseja ar savu vīru, amerikāņu kaŗavīru, sagādājusi galvojumus vairākām latviešu ģimenēm Kentuki štatā. Popularizējot DP uzņemšanu, Ramseja kundze ieinteresējusi savus kaimiņus par bāreņiem, un trīs zēni atraduši sev saimnieku, kas viņiem izbūvē īpašu dzīvokli.

AR LATVIJAS KAROGU PASAULES ŪDEŅOS

Kaŗa un trimdas gadi saēduši daudzu veselību un arī pilnīgi veselu cilvēku garu jūtami iedragājuši. Taču arī apstākļos, kas daudziem šķiet bezcerīgi, netrūkst vīru, kas jūtas pietiekami stipri, lai izrautos no letarģiskā stāvokļa un visiem spēkiem darbotos paši savas nākotnes kaldināšanai. Tā pasaule uzzina par ļaudīm, kas mazās laiviņās šķērso jūŗas un okeanus, lai, dzīvības ķīlā liekot, varētu tikt pie jaunas un brīvas dzīves.

Šai uzņēmīgo un drosmīgo grupai pieskaitāms arī Kārlis Ploks, kas, dzīvodams Manheimas nometnē, jau 1946. gadā bija izšķīries „emigrēt uz savu roku". Citi grozīja galvas un sprieda, ka nevien 52 gadus vecais ģimenes galva, bet arī dēls Harijs un sieva Alma nav īsti pie pilna prāta, jo viņi visus līdzekļus neizlietoja vis tam, lai labāk paēstu un apģērbtos, bet tos ieguldīja kādā, šķiet, pavisam fantastiskā pasākumā — būvēja „kuģi", lai dotos pasaules ūdeņos.

Un tā arī tas tapa, šis mazais kuģītis, tikko 7 m gaŗš un 3 m plats. 1947. g. augustā „Biskaja", plīvojot Latvijas karogam, jau šūpojās Nekaras straumē. Ap to pulcējās izvadītāju un ziņkārīgo bars un vērīgi apskatīja mazo brīnumu. Patiešām „Biskaja" bija izveidota ar lietpratību un iespējamām ērtībām. Tā domāta pieciem, bet maksimāli spēj uzņemt trīspadsmit pasažieŗus; ir virtuve, pieliekamās telpas, dzeŗamā ūdens un degvielu tvertnes, elektriskā apgaismošana, radio. Dzinējspēks ir 14 zirgspēku dīzeļmotors. Īpašs pārsteigums bija iebūvētā krāsns un citas ierīces mākslīgā marmora un tā izstrādājumu pagatavošanai.

„Es strādāju dienām un naktīm un to darīšu arī turpmāk," atvadoties sacīja K. Ploks, „jo gribu būt patstāvīgs un brīvs. Kad arī mūsu dzimtene kļūs reiz brīva — „Biskaja" ņems kursu uz Latviju!"

Ploks jau neatkarīgās Latvijas laikā bija apceļojis Eiropu un Ameriku, bija pazīstams kā „motocikla karalis" ar 12 pārdrošiem trikiem. Viņš zināja un zina, ko grib un dara. Sākumā viņa nodoms bija doties uz Angliju, bet vēlāk viņš maršrutu mainīja. Sasniedzis Ziemeļjūŗu, Ploks devās atkal iekšējos ūdeņos, šķērsoja Beļģiju un Franciju, caur Marseļas ostu nokļuva Vidusjūŗā, brauca gar Italijas piekrasti, bet tad mazā „Biskaja" atradās jau šīs jūŗas otrā pusē. Aiz muguras jau Tunisa, Alžīra... Kārlis Ploks brauc no ostas uz ostu, ikvienā apstājas, izgatavo dažādus marmora izstrādājumus, ar tiem nopelna naudu iztikai un barību dīzeļmotoram, un tad dodas atkal tālāk plašajos pasaules ūdeņos.

Kādā no pēdējām vēstulēm, kas pa laikam atceļo uz Vāciju, Ploks starp citu raksta: „Par mūsu ceļojumu visur raksta avīzes un žurnāli un arī filmu nedēļas apskatos sakarā ar mūsu braucienu piemin Latvijas vārdu." „Biskajas" mastā plīvo sarkanbaltsarkanais karogs, un svešnieki, vērodami un interesēdamies par uzņēmīgo ģimeni, uzzina, ka tās šūpulis kārts Latvijā, kur tagad plosās boļševiku terrors, šī laika bīstamākais drauds brīvajai pasaulei un viņas kultūrai. **A.**

Vienā no daudzajām ostām: „Biskaja" Nicā. Uz klāja stāv Kārlis Ploks, pie stūres dēls Harijs, bet kuģīša priekšgalā no Vācijas līdzņemtais vilku suns. Aiz „Biskajas" kādas holandiešu ģimenes — arī „pasaules braucēju" motorlaiva.

„Brīvlaistie" un „dzimtsļaudis" fjordu zemē

Pirmo latviešu izceļotāju dzīve Norvēģijā

Tagad arī Norvēģija pieskaitāma tām zemēm, uz kuŗām vērsti mūsu tautiešu skati, ar cerībām rast tur patvērumu un brīvu, samērā nodrošinātu dzīvi. Pašlaik Norvēģijā dzīvo jau ap 40 latviešu, visvairāk galvas pilsētā Oslo. Viņu jūtas raksturo kādas tautietes vēstule no Oslo. Viņa raksta, ka patlaban Norvēģijas latviešus var sadalīt divi grupās: „brīvlaistajos" un „dzimtsļaudīs".

Pirmajā grupā ierindojami tie, kas nodarbināti lauksaimniecībā un fabrikās, jo šie latvieši darba tiesību ziņā pielīdzināti pašiem norvēģiem. Darba devēji viņiem sagādājuši uzturēšanās atļaujas, maksā tādu pašu algu kā norvēģu strādniekiem, apdrošina pret slimībām utt. Šie ļaudis pie darba devēja nav saistīti ar līgumu, jo Norvēģijā valda uzskats, ka darba devējam pret strādnieku jāizturas tā, lai pēdējais pie viņa labprāt strādātu. Izpeļņa svārstās no 280 līdz 1.000 un vairāk kronām (20 norv. kronas ir apm. 1 angļu mārc.), bet tūkstoš kronu parasti saņem tikai speciālisti.

Pagaidām ne visai patīkams stāvoklis ir otrai grupai — mājkalpotājiem diplomātu ģimenēs. „Šie cilvēki padoti darba devēju personīgiem likumiem," raksta minētā tautiete. Nevienam mājkalpotājam nav apgādāta uzturēšanās atļauja, un tie dzīvo puslīdz nelegāli, kaut gan viens otrs te jau nostrādājis vairāk par gadu. Tāpēc, darbu uzsākot, jārēķinās ar nosūtīšanu atpakaļ uz Vāciju! Darba devēji paši nosaka arī algas lielumu, parasti 100—150 kr. mēnesī, kaut gan pēc noteikumiem mājkalpotāju zemākās algas ir 175—220 kr., ar 8 st. darba dienu. Piemēram, noteikumi pavāram paredz 250—800 kr. algu mēnesī, bet bij. DP — latvietis saņem tikai 120—150 kr. Arī darba laiks ir 10—15 un vairāk stundu, nereti jāstrādā arī naktīs, bet bez paredzētās īpašās atlīdzības. Šie darba devēji savus kalpotājus neapdrošina arī slimo kasē.

Kā jau visas valstis, kas pārcietušas kaŗu, arī Norvēģija vēl nav pilnīgi atspirgusi. No pārtikas vielām pagaidām vēl normētas taukvielas (50 g. dienā), cukurs, kafija, gaļa, šokolāde, siers, bet ziemā arī olas un piens. Brīvā tirgū bagātīgā izvēlē dabūjamas zivis (valzivs gaļa garšo gandrīz tāpat kā brieža cepetis vai sīpolsitenis!), maize, dažas ēdamās eļļas, ievārījumi uc. Ēdienu namos kuponi nav jādod.

Dažas cenas: margarīns (tas te ļoti labs) maksā 1 kronu kg, sviests 6.80, cukurs 0.62, maize 0.30. Kurpes var dabūt, sākot no 35 kr. Drēbes vēl normētas. Vienkārša kokvilnas kleita maksā ap 32 kr., bet labāka auduma — krietni pāri 100 kronām. Vīrieša uzvalku var dabūt par 200 kr., bet ļoti labu par 400—500 kr.

„Kaut gan nekad neesam nožēlojuši, ka šurp atbraucām," nobeigumā raksta tautiete „taču esam piedzīvojuši dažu labu netaisnību. Arī mazais atalgojums sāpīgi atgādina, ka esam tomēr cilvēki it kā ārpus likuma, un nav mums savas aizstāves— valsts, ne citas iespaidīgas varas, kas par mums iestātos." **—ak—**

Vai mums likstu vairāk?

Jaunā brazilieša atbilde uz jautājumu mūsu presē

Izlasījis kādā rakstā latviešu presē jautājumu: „Bet vai ar Brazīliju nav atkal citas likstas, un vai tā spēj visus gribētājus uzņemt?", gribu uz to atbildēt.

Brazīlija spētu gan uzņemt itin visus DP, bet ir jautājums, vai tā to grib. Daži no šīs 21 valsts savienības štatiem ļoti kāro pēc iecelotājiem, bet ir arī daudz vienaldzīgo. Galēji kreiso un galēji labo aprindas nav imigrantiem labvēlīgas, bet no tiem pirmie pašlaik padzīti nelegālistu pagrīdē, kamēr otri palikuši demokratiskā režīma opozicijā, tā ka tieši ne vieni, ne otri imigrācijas norises nespēj ietekmēt. Tās gan sāk ietekmēt kaut kas cits, kas izriet no fakta, ka Brazīlija sāk izrādīt atturību pret ukraiņu un poļu iecelotājiem, kamēr senāk nevēlējās vienīgi japāņus un žīdus. Kāpēc? Šo iecelotāju uzvārdi sāk aizvien biežāk parādīties laikrakstu policijas chronikās. Latviešiem un lietuviešiem vēl līdz šim te ir laba slava, jo, kas iebrauc, tie visi drīz atstāj imigrantu nometnes un, tautiešiem palīdzot, sameklē godīgu darbu.

Bet kā tad ir ar darbu te? Brazīlijai vajadzīgi miljoniem laukstrādnieku, bet vēl te zemkopības paņēmieni — galvenais darba rīks kaplis — ir tik primitīvi, ka augstākas kultūras zemkopjiem bez kapitāla nav pieņemamu darba apstākļu. Citādi ir ar amatniekiem, sevišķi namdaŗiem, mūrniekiem, galdniekiem, atslēdzniekiem, mechaniķiem un pārējiem celtniecības strādniekiem, kā arī ar techniķiem elektrības uc. nozarēs. Tālāk drēbnieki, šuvējas, tipografiju darbinieki, tekstilstrādnieki, fotografi, maiznieki, piensaimniecības darbinieki, mājkalpotājas, bērnu audzinātājas—valodu pratējas un inženieŗu zinātņu speciālisti var atrast pieņemamus dzīves apstākļus.

Par darba spējīgiem Brazīlija atzīst cilvēkus līdz 60 gadiem, kas nesirgst ar akūtām kaitēm, tā ka te iecelojuši jau daži darba spējīgi invalidi. Humāni noteikumi atļauj ņemt līdz plašus ģimenes locekļu pulkus, un jāsaka, ka tiešām darba spējīgs kāda aroda pratējs te maizi arvien paēdīs, jo šeit valda patiesi demokratiska brīvība, un, kas Brazīlijā iekļuvis, tas, neskatoties uz Vācijā doto deklarāciju, var pelnīt sev iztiku, kā to vislabāk spēj. Iecelotājus neierobežo nekādi kustības brīvības vai aroda izvēles noteikumi, ja par tādiem nesaucam citu zemju izglītības dokumentu neatzīšanu, kuŗus praksē tomēr atzīst, ja to īpašnieks darbā pierāda profesionālas spējas. Tas sevišķi sakāms par mūsu inženieŗiem. Vēl te darbs būtu arī pāris mūsu luterāņu mācītājiem. Brazīlieši ne savā starpā, ne pret ārzemniekiem neizrāda nekādu nicināšanu rases vai reliģijas dēļ. Tie ir ļoti pieklājīgi ļaudis.

Daudz nieku ir arī dzirdēts par šejienes klimatu. Īsi sakot, Sao Paulo štatā un pilsētā, Paranās, Santa Katarīnas un Riu Grandi du Sulas štatos, augstienēs, kas ieņem to teritoriju lielāko daļu — Vārpa ir zemienē — klimats ir, izņemot trīs Eiropas ziemas mēnešus, stipri dzestrs un Eiropas vasarā pat tik auksts, ka bez mēteļiem un cimdiem (vilnas!) nevar ārā staigāt, pamatīgi nesaaukstējoties. Dienvidos, Paranā, Santa Katarīnā — latviešu kolonijās Urubisijā un Ižuijā — jau martā uznāk salnas, pa laikam ir arī sniegs, pie kam temperātūras noslīd stipri vien zem nulles (—14!), tā-ka daudziem maldinātiem „tropu ceļotājiem" šeit, gādājot siltus apģērba gabalus, bijis jāizmet pa rūgtam vārdam tiem, kas sarakstījuši mūsu ģeografijas grāmatas. Šejienes augstieņu klimats ir „temperade" — mērens, mērenāks un sausāks par Argentīnas zemo līdzenumu klimatu ap Buenos Airesu. Dzīvojot San Paulo un citur 800—900 m virs jūras līmeņa, te var izvēlēties vietas, kur, tāpat kā Latvijā, neaug neviens siltzemju augs.

Pilsētās dzīvokļi ir samērā dārgi, bet pārtika, sevišķi augļi, ļoti lēta. Pirkt te var visu, ko tikai pasaulē ražo, jo luksā šejienes debesskrāpju pilsētas nepaliek iepakaļ savām Ziemeļamerikas māsām. Arvien plašāk izvēršas arī dzelzceļu un zemes elektrifikācija, lai gan valdnieks uz ceļiem un asfaltētām ielām ir benzīna motors. Ļoti attīstīta ir arī lidmašīnu satiksme, ieskaitot privātu. Tātad cilvēkiem, kas atbilst šejienes eksistences prasībām, te nav vairāk likstu kā kaut kur citur ārpus tēvzemes.

Sao Paulo, jūnijā.

L. Rudzītis.

Šachts paredz lielu saimniecisku krīzi Vācijā un ieteic tai uzticēt milzu būves Afrikā

Parīze (I). — Hitlera „trešās valsts" finanču ģenijs Hjalmars Šachts kādā preses intervijā atklājis savus plānus Vācijas saimniecisko grūtību novēršanai un padomju iespaidu neitrālizēšanai. Viņš aicina rietumvalstis, un jo sevišķi ASV, uzticēt Vācijai milzu būves projektu reālizēšanu atpalikušajos kontinentos, samaksājot tai par darbu un materiāliem no fonda līdzekļiem, kas šādiem nolūkiem atvēlēti prezidenta Trūmena rīcībā. Konkrēti Šachts min Afrikas tuksnešaino apgabalu apūdeņošanu un Indijas elektrificēšanu. Runājot Šachta vārdiem: „Šo projektu reālizēšana garantētu ne tikai Vācijas rūpniecības ražojumu noietu, bet nodibinātu jaunus tirgus visai Rietumeiropas produkcijai."

Septiņdesmit divi gadus vecais vācu finanču lietpratējs, kas tikai priekš 11 mēnešiem atbrīvots no ieslodzījuma, sakās jau tik pamatīgi izpētījis pasaules saimniecības stāvokli, ka sarakstījis par šo savu plānu veselu grāmatu. Viņš tajā izsaka pārliecību, ka, uzticot Vācijai apraditos darbus, Amerikas nodokļu maksātājam vairs nebūtu jāatbalsta vācu saimniecība, jo tā ātrā laikā nostātos pati uz savām kājām. „Vienīgi no ASV atkarājās izmantot šīs labvēlīgās iespējas rietumu pasaules saimniecisko grūtību novēršanai. Amerikai jāapzinās sava loma pašreizējā vēstures laikmetā un jāuzņemas saimnieciskā vadoņa pienākums. Kādreiz šos uzdevumus pildīja Anglija, tagad pienācis Amerikas laiks."

Ja jau vistuvākā laikā nepielietos drastiskus līdzekļus, Vācija jau vistuvākos gados nonāks ārkārtīgi grūtā stāvoklī tieši ārējo tirgu trūkuma dēļ. „Ja Vācijai šie tirgi nerastos, un tās dzīves standarts tamdēļ pazeminātos, tad tas nozīmē tīšā prātā dzīt vāciešus padomju apkampienos," resonē Šachts. „Vācijai jāatrod noiets savai produkcijai un techniskām zināšanām tā vienkāršā apsvēruma dēļ, ka tai vajadzīgi līdzekļi lielā pārtikas importa samaksai." Lielie techniskie darbi atpalikušajos apgabalos palīdzēšot celt arī to iedzīvotāju dzīves līmeni.

Sava plāna komentārā Šachts uzsver, ka viņa projektam nav nekā kopēja ar kādreizējām koloniālām metodēm. „Imperiālisma dienas beigušās, un pagājuši tie laiki, kad viena nācija varēja kalpināt otru ar stipras varas līdzekļiem. Un es personīgi ar šādu attīstību esmu visai apmierināts," piemetinājis Šachts.

Šachts domā, ka lielā saimnieciskā krīze Vācijā iestāsies jau pirms 1952. gada, ja laikā neizdosies rast tai pretlīdzekļus. Preču apmaiņa ar Padomju savienību un tās satelītiem nekad nevarēšot apmierināt Vācijas vajadzības, jo Maskava ar nolūku centīšoties turēt šo apmaiņu iespējami zemā līmenī. Kamēr puse Vācijas būs padomju ietekmes sfairā, tikmēr padomju politika darīs visu, lai tieši kaitētu pārējai Vācijas daļai. No otras puses, ja Vācijai dos iespēju pašai disponēt par saviem jēlvielu krājumiem un produkciju, radīsies ārkārtīgi asa konkurence starp viņu un pārējām rietumvalstīm. Lai to novērstu, apzināti jārada ventilis, kas šo produkciju novirza uz apgabaliem, kur šī konkurence neizpaužas.

Līdzīgi Anglijai, Vācijai jāeksportē savi ražojumi, lai vispār varētu dzīvot. Savas grāmatas ievadā Šachts uzsver, ka viņš ilgi gaidījis, lai kāds cits vācu saimnieciskais lietpratējs nāktu ar plašāku projektu par Vācijas saimniecības nākotnes organizēšanu. Nesagaidījis neviena nopietna priekšlikuma, viņš tagad esot izšķīries iepazīstināt pasauli ar saviem ieskatiem, jo arvien vēl skaitot sevi par vienu no „redzamākiem saimniecības lietpratējiem pasaules mērogā."

IGAUŅU VALSTSVĪRS APCEĻO EIROPU

LONDONAS UN ROMAS DOMAS PAR POLĪTISKO STĀVOKLI

Vatikāns ir labi informēts par stāvokli Baltijas valstīs un ļoti atsaucīgi nostājas par šo tautu cīņu, stāstīja igauņu žurnālistiem bij. valsts prezidents Augusts Rejs, kas nesen atgriezās Stokholmā no gaŗa ceļojuma pa Eiropu, kur viņš, sevišķi Londonā un Romā, sastapās ar daudziem valstsvīriem un politiķiem. Speciālā audiencē A. Reju pieņēma arī pāvests Pijs XII.

— Londonā valda vispārīgs ieskats, ka tuvāko 2—3 gadu laikā nav sagaidāma militāra sadursme austrumu un rietumu starpā, ja nenotiks nekas ārkārtīgs. Tur valda pārliecība, ka padomju bloks neiedrošināsies iesākt karu, jo tā izredzes beigt to kā uzvarētājam ir ļoti apšaubāmas. Demokratiskās rietumu tautas turpretim ir pārāk miermīlīgi noskaņotas, lai uzsāktu kaŗu. Londonā gan arī neloло nekādas cerības, ka austrumu un rietumu attieksmes varētu pakāpeniski kļūt normālas vai pat draudzīgas. Padomju savienība pati gādājusi par to, lai attiecīgajās politiskajās aprindās vairs nevarētu rasties nekādas mānīgas ilūzijas.

Nopietna problēma patlaban ir tas apstāklis, lai traukmes simptomi Savienoto valstu saimnieciskajā dzīvē nepārvērstos vispārējā saimniecības krīzē, ko padomju bloka valstsvīri paredz un gaida jau sen. Valda tomēr vispārīgas domas, ka komūnistu cerības arī šajā ziņā nepiepildīsies.

Ministrs A. Rejs Londonā sastapies arī ar vairākiem Baltijas tautu draugiem. Viņš stāsta: „Kādā politiskā klubā iepazinos ar prof. Savoriju, kas ir viens no lielākajiem Baltijas tautu draugiem Anglijā. Izlietoju izdevību, lai pateiktos viņam par stingro nostāju, ko viņš izrādījis angļu apakšnamā, aizstāvot Baltijas tautu tiesības. Londonā starp citu es varēju apspriesties arī ar trijiem Baltijas valstu sūtņiem, ko pie sevis bija aicinājis mūsu diplomātiskais pārstāvis A. Torma."

Arī Romas apmeklējumā A. Rejam bijusi izdevība sastapties ar vairākiem politiķiem, to vidū ar ārlietu ministrijas vadītājiem darbiniekiem. Ilgākas sarunas A. Rejam bijušas Vatikānā. Rejs sastapies arī ar Lietuvas ārlietu ministru Lozoraiti, kas dzīvo Romā. Kopš 1940. g. Lozoraitim nodotas Lietuvas bij. demokratiskās republikas ministru prezidenta un valsts prezidenta pilnvaras.

Apspiesto tautu pretestība franču vērtējumā

Vienota fronte no Igaunijas līdz Rumānijai

Parīzes laikrakstā L'Aurore, kas dibināts kā franču nacionālās pretestības organs vācu okupācijas laikā un arī tagad savās slejās turpina cīņu pret totālitārismu un par cilvēka tiesībām, savā 13. 7. numurā trīs slejas veltījis politiskajai un bruņotajai pretestībai viņpus dzelzs priekškara. „Četrus gadus mēs, franču pagrīdnieki, cīnījāmies pret vāciešiem, mūsu tautas apspiedējiem. Četrus gadus viņpus dzelzs priekškara nenorimst miljonu cīņa ar padomju okupantiem," ar šādu salīdzinājumu sākas franču publicista raksts. „Mūsu pagrīdniekus viņu cīņās stiprināja cerība un pat nesatricināma pārliecība par sabiedroto armiju neizbēgamo uzvaru.

Baltiešu, ukraiņu, poļu, rumāņu un visu citu turienes tautu pretestības cīnītājiem šādu cerību nav. Vienīgais, kas viņiem pusliīdz noteikti zināms, ir izredze krist savu pretinieku rokās ilgi pirms viņu dzimtenes kādreiz iespējamās atbrīvošanas."

„Daudz runāts un rakstīts par franču pretestības kustības cīnītājiem, un to viņi arī pelnījuši. Par Austrumeiropas tautu cīņām turpretim runā ļoti maz, un tomēr no visām Eiropas malām ik dienas pienāk jaunas ziņas, kas ļauj konstruēt pusliīdz pilnīgu ainu par baltiešu, poļu un balkāntautu cīņām pret padomju varu."

Tālāk L'Aurore rakstā sīkāki analizēta pretestība atsevišķās valstīs. „Tāpat, kā tas bija pie mums Francijā, tagadējai pretestībai viņpus dzelzs priekškara ir reizē nacionāla un politiska nokrāsa. Verdzinātās tautas tur reizē nīst okupantu un viņa nodibināto režīmu. Tāpat kā Francijā, pirmos pretestības centrus dibinājuši karavīri." Polijā varot atšķirt tīri kultūrālo un politisko pretestību no militāri bruņotās, kas uz terroru atbild ar terroru. Abi novirzieni rīkojas pēc Londonas centra norādījumiem. Labi organizēti arī ukraiņi, kas par galveno savas darbības lauku izvēlējušies Karpatu kalnāju, Ziemeļrumāniju un Slovakiju. Čechoslovakijas pretestības kustība vēl jauna, un tai no paša sākuma jādarbojas gaužām grūtos apstākļos, jo komūnisti pēc piedzīvojumiem citās zemēs kļuvuši visai tramīgi un uzmanīgi.

Par pretpadomju kustību Baltijas valstīs franču autors izsakās, ka tā arī tur sasniegusi apmērus, kas uztrauc Kremļa varas vīrus. Sevišķi aktīvi esot lietuvieši, kuŗu partizāni šī gada sākumā pat manīti poļu Silēzijā. Daži viņu vadoņi guvuši jau leģendāru slavu savu tautiešu un ienaidnieku vidū. Tā bieži pieminot kādu Zaliasis Velnias — Zaļo Velnu — kas neesot notveŗams un kuŗa motorizētās vienības ātri pārvietojoties no viena Lietuvas apriņķa otrā. Lietuviešu pretestības kustība savus kalngalus sasniegusi 1947. gadā, kad komūnistiem tās apspiešanai bija jāmobilizē 6 divīzijas.

Austrumeiropas pretestības kustības mugurkauls, pēc franču autora rīcībā esošajām ziņām, esot tās starptautiskie sakari. No Igaunijas līdz Rumānijai nodibinājusies viena koordinēta fronte ar labi izveidotu informācijas tīklu. Raksturīgas ir šī raksta beigas, kurā izpaužas reizē rietumu simpatija pret komūnistu verdzināto Austrumeiropu, kā arī visām lielām tautām īpatnējais egoisms: „Neviena no pieminētajām zemēm nekad nevarēs pašas spēkiem vien nomest padomju jūgu. Bet ja reiz izceltos trešais pasaules kaŗš, no kā tomēr jāvairās visiem spēkiem — neraugoties uz šo mocekļu tautu grūto likteni—tad pieredzi bagāto partizānu un pretestības organizāciju palīdzība sabiedrotajiem būs visai svarīga."

Ko raksta brāļu tautas prese

ASV lietuviešu kultūras archīvs, kuŗa īpašumā ir plaši materiāli par Lietuvas un Amerikas lietuviešu dzīvi, nodomājis tos papildināt ar materiāliem par Eiropas lietuviešu DP. Archīva vadītājs P. Juras piesolījis segt šo materiālu transporta izdevumus.

Lietuviešu kultūras fonda organizācijas darbi Austrālijā veicas sekmīgi. Pieteicies jau lielāks skaits biedru. Fonds izdos tautiskas pastkartes un gleznu reprodukciju mapes, kā arī veicinās lietuvju valodas mācīšanu jaunatnei. Likti pamati arī plašākai Austrālijas lietuviešu bibliotēkai. (Mintis)

Kādreizējais Lietuvas ministru prezidents inž. E. Galvanauskas kļuvis par profesoru Madagaskaras universitātē un reizē par kādas turienes bankas direktoru. Turpretim bij. armijas virspavēlnieks ģen. Raštiķis tagad strādā vienkāršu darbu kādā Kalifornijas mazpilsētas fabrikā.

Teicamu rosības un enerģijas paraugu parādījis kāds pag. gadā uz Boliviju izceļojušais lietuvietis, kas nonomājis bij. Bolivijas prezidenta Arces lauku īpašumu 10.000 ha platībā. Laukkopībai izmantojami 300 ha, bet pārējo zemi aizņem krūmaini pakalni, kas noderīgi aitu un kazu ganībām. Līdz ar zemi nomniekam bijis jāpārņem arī 60 indiāņu strādnieki. Jaunais kolonists novērtē Boliviju par labu iespēju zemi amatniekiem un zemkopjiem.

(Mintis).

KAS JAUNS AUSTRĀLIJĀ

Melburnas laikraksts The Sun (3. 8.) apraksta latvieša Jāņa Osīša gaitas. Osītis braucis par mechahniķi uz kāda zviedru kuģa. Aprīlī, ierodoties Melburnas ostā, viņš kuģi patvaļīgi pametis un sameklējis darbu kādā motoru fabrikā. Kā nelegālu ieceļotāju policija viņu vēlāk tomēr apcietinājusi, un tiesa nolēmusi izraidīt atpakaļ.

Bijušajiem DP, kas ieradušies Austrālijā ar pirmo transportu, obligātā darba līguma laiks izbeigsies 28. novembrī. Imigrācijas departaments paskaidrojis, ka tiem visiem izsniegs pastāvīgās (zilās) uzturēšanās atļaujas.

Gipslendas slimnīcas māsu skolas pirmā kursa pārbaudījumos ievērību izpelnījusies latviete Velta Pole, kas pārbaudījumos ieguvusi otro vietu. Gada laikā pēc ierašanās Austrālijā viņa sekmīgi pārvarējusi valodas grūtības un sasniegusi izcilas sekmes mācībās.

Bij. Rīgas Strazdumuižas diegu fabrikas techniskais vadītājs Hugo Misiņš tūliņ pēc ierašanās Austrālijā dabūjis darbu angļu firmā, kam agrāk piederējusi minētā fabrika. Firmas nodaļa Melburnā sagādājusi Misiņam dzīvokli un samaksājusi lidmašīnas braucienu no Betherstas uz jauno darba vietu.

Laikraksts The Herald atzīmē Latvijas konservātorijas vijoļu klases profesora Rudolfa Miķelsona iebraukšanu Adelaidē. Tas pats laikraksts sniedz informāciju, ka Viktorijas štatā svarīgās darba nozarēs strādā jau 3250 vīriešu un 1250 sieviešu, kas ieradušies no Eiropas DP nometnēm. Ieceļotāji lielā mērā palīdzējuši novērst darba roku trūkumu slimnīcās.

Rašvortā, Viktorijas štatā, atklāta pirmā speciālā skola imigrantu bērniem, kurā mācas 250 audzēkņi 6—16 g. vecumā. Skolas nolūks sagatavot bērnus mācībām parastajās Austrālijas skolās.

Mārai kāzas

JĀNIS JAUNSUDRABI[ŅŠ]

No „Zaļās grāmatas" tēlojumiem

Jau labu laiku es biju vērojis, ka mūsu mājās kaut kas notiek, kas saista visu cilvēku prātus. Saspīlējums daždien it kā atslāba, likās— nupat spīdēs saulīte, tad atkal cilvēku vaigi apmācās un satumsa.

„Tu tagad nelien saimnieku galā," māte čukstēja. „Viņi visi aizņemti ar sevi. Izsviedīs vēl laukā. Kauna nebūs?"

„Es, es jau pie skrodera."

„Viena maksa. Skroders jau trešo dienu kā nenāk pie savas mātes ēst. Māra staigā galvu nodūrusi. Saimniecei sarkanas acis. Saimnieks ne ar vienu nerunā. Tādos brīžos, kad cilvēks cilvēkam nepatīk, labāk turēties nomaļis."

„Par ko tad viņi visi tā?"

„Skroders ar Māru grib precēties."

„Un tad?"

„Māra ir saimnieka meita. Kas priekš viņiem tāds skroderītis? Vēl mašīna nav izmaksāta. Slimīgs. Vati ausīs bāž, kaut vai aiz pakša iziedams. Bakas izgulējis. Skrodera mātei Māra nepatīk. Redzēs, kas tur vēl beigās iznāks."

Nu es skatīju mūsu cilvēkus ar citām acīm un atradu, ka mātei taisnība. Ne tikai skroderis un Māra bij kā sadauzīti. Saimnieks un saimniece staigāja sagriezušies. Ilža šņaukāja un izskatījās vēl daudz mazāka nekā bija. Kad rītos gultu taisīja, man bija brīnums, kā viņa ar savām īsajām roķelēm varēja aizsniegt sienmali un tik līdzeni uzklāt segas. Viņa likās gluži piekususi un slima. Tusa un nopūtās bez kāda redzama iemesla. Bet ne tie vien. Mārtiņš ar Ilzi runājās kā zem zemes. Un tiklīdz viņu Mārīte šūpulī ieraudājās, Līze steidza tai iegrūst knupīti mutē, lai aprimst. Tikai saimnieku Janks izskatījās vesels. Izgājis sētsvidū, viņš ar redzamu prieku skatījās uz strazdiem, kas svilpoja vecajās ābelēs. Es, mātes vārdu apvaldīts, sēdēju uz gultas malas un lasīju, kas gadījās. Es likos lieks un pagalam nevajadzīgs šinīs mājās. Suņi, runcis, mūsu kaņepainā vistiņa, — nekas man nemīlēja, ne par ko es nepriecājos. Šad un tad, grāmatā skatīdamies, ieraudzīju pats savas lūpas, kas bija izstiepušās gaŗākas par degunu. Kaut nākuši ātrāk Jurģi!

Nekas, kam jānāk, nepaliek neatnācis. Tā pienāca arī Jurģi un aizrāva mūs uz Āriņiem. Bet vēl te, Valašiņās, iznāca nodzert kāzas. Un šīs kāzas māju atkal noskaņoja vecā gaišumā. Kopīgas rūpes par goda labu izdošanos apvienoja cilvēkus. Saimnieces acis vairs nebija sarkanas. Ilža vairs nestaigāja sagriezusies, it kā gatava atsist katru, kas viņai gribētu piedurties. Viņa labprāt nodeva sevi saimnieces rīcībā, jo pašai jau nebija ne nieka, ar ko piedalīties kāzu mielasta kuplināšanā. Saimniekiem bija trīs nedēļas zīdīts teļš, ko nokaut receklim. Skurstenī karājās gan viduči, gan gurni cūkas gaļas. Bija arī daži ritumi dūmos sabrūnējušu desu. Janks kādā rītā aizbrauca uz dzirnavām ar divi maisi kviešu un pēcpusdienā atveda bīdelētus miltus. Saimnieks dīdzēja miežus iesalam, ko sacepa tad maizes krāsnī tumši zeltainu, un uzstādīja turpat mūsu istabā kublu. Ne par ilgu viņš jau staigāja ar stopu rokā un visiem piedāvāja nogaršot misu. Tā bija salda, ka pēc nodzeršanās lūpas kopā lipa. — Kur te vairs bija vieta kādām drūmām domām, nepatikai vai naidam? Mēs bijām atkal skaļi un nerāvāmies cits no cita.

Vēlāk es staigāju ap daudzajiem seklajiem traukiem, kur misa dzisa līdz tādam siltumiņam, kad varēja likt mieles klāt. Un tad alus sākā rūgt, mezdams sīkas, baltas dzirkstis, kas nostājās trauku virsū kā plāna putu kārta. Vīrieši runāja:

„Ja nu šitādu salietu mucās un aizspundētu, — visas dzelzs stīpas pārtrūktu kā sāls. Alum ir velna spēks. Tāpēc jau arī sit galvā."

Kad alus bija nopildīts un lielums norūdzis, tikai tad aizsita spundes. Kad nu pēc dienām vai trim pa sviķi laida krūzē, tad tas šņākdams sitās traukā, un nekas tur vairāk nebija kā putas un garda smaka. Bet kad putas kaut cik nokrita, lūpas beidzot tika pie alus, ko nu visi slavēja kā brīnum brangu. Sieviešu vairums gan apgalvoja, ka misa bijusi gardāka. Viņu pusē stāvēju arī es; jo šis te ķērās kaklā un cirta nāsīs.

Sestdienā tad nu gāja kā pa ... gu. Visiem meitiešiem bija ko s... un nest, cept un vārīt, griezt, ... zīt, novietot līdz pat vēlai na... Man, šo to piepalīdzot vien, jau ... piekususšas kājas un rokas. Bet ... arī bija viss: brucināta maize, ... rāgi, receklis, svaigs sviests un ... piens, gatavi sakapāti un izv... skābi kāposti beigu maltītei; jo ... dīti tie bija treknāki un gardāki ... varēja pārmīt rokas klēpī un p... dēt pirms gulēt iešanas, lai viss ... nas tecējums neatkārtotos sapņ...

Kāzu rītā uzlēca spodra, sp... saulīte. Visi priecājās, ka tas u... bu sadzīvošanu jaunajam pārim ... ka arī runāts, ka Māre labi s... barojusi, tāpēc viņas goda dienā ... jauks laiks.

„Ko nu par to," es mātei t... tagad vairs par Māres nesmuk... nemaz nedomādams, — „Māra ... laba pret visiem: cilvēkiem, lo... puķēm. Paskaties, to viņai pilni... gi. Efeja jau drīz būs apstiep... apkārt visai istabai, gar griest... kā zaļš vaiņags. Un Māra lasa ... matas..."

Ieradās kāzu viesi, visi brau... Saimniekiem nebija plaša radu ... bet no kaimiņiem vien sanāca ... tiņēji rati. Abi Veculvāni, Baltu... Drujas, Ilždēļu Krīberģi, Slu... Rozenboka, Kalnamiķelāns, a... Brangaļu mazmājnieki. Ar St... niem mūsu saimniekiem nesak... un tie nebij lūgti, par ko man ... prieks; jo es nevarēju aizmirst ... dainā saimnieka un viņa Annas ... krietno melošanu, toreiz, ar to ... lēnu. Petravičam šinī pusē ne... nekādu radu. Viņi bija kaut ku... augšas, ap Subati vai Ilūkstī. P... saimnieku kāzām pajūgu rinda ... tā kā drusku par īsu, bet teica ... baznīcas gala radi nedzīšoties ... gaisa gabalu brokasta dēļ.

Tā arī bija. Kad mēs, izdzir... zvanus, abi ar Veculvānu Dārču ... skrējām rijas dārzā, tad saskait... divpadsmit ratus atpakaļ brau... Tās jau bija pieklājīgas kāzas.

Priekš manis šis gods gan n... slavējams. Es jutos gandrīz kā d... dienā. Kaut mugurā bij labākas ... bes un kājā jaunie, Mārtiņa ... zābaki, tad tomēr vai ik mirkli ... dījās kaut kur paskriet, kaut ko ... nest vai aiznest. Viens labums t... ka Dārča skrēja līdz. Istabā ... nebija kur piemesties, jo mūsu ... bija izvākta. Istaba bij pārgro... pavisam citādāk. Saimnieku ... kambari gan bija tik pat lieli ... saimes istaba, bet skaidrs, ka tur ... varēja ietilpināt gaŗo goda ga... Tas iztikās tikai mūsu galā, gar ... benējo sienu. Jā, tur nu viņi ... sasēdās, no baznīcas atbraukuši ... šī cits pie cita, uz gaŗiem soli... Jaunais pāris pašā vidū aiz galda ... viņi sēdēja un ēda bezgala ilgi. ... ar Dārču bijām norīkoti ēst pie ... rā galda, kad baznīcēni būs paēd... Mums atlika tikai gaidīt. Mēs ... jām laiku, šaudīdamies ārā un ... šā. Nule, kur man nebij vairs ... pienākumu, kas no rīta puses m... bija saistījuši ar citiem mājas ... dīm, es jutos pagalam viens un ... mests. Es stāstīju savai vienīg... draudzenei, kas vēl man bija ... likusi:

(Beigas nāk. numurā).

SAŅEMAMI GALVOJUMI

IRO informācijas daļa Lemgo (Public Information Office 400 IRO HQs, Lemgo) publicējusi to personu sarakstu, kam pienākuši galvojumi no ASV, bet kas dzīves vietas maiņas dēļ nav atrodamas. To vidū ir arī sekojošie latvieši, ko lūdz atsaukties: Mārtiņš Ābele, pēd. zināmā dzīves vieta Unterluess, Latv. Camp, un Ilda Meālīte, IRO Office, Oldenburg.

LIETAS,

Kamēr birojos kārto papīrus, p... ceļ ierēdņus un likvidē nomet... dzīvē notiek dīvainas lietas: pie... gadus pēc kaŗa beigām arvien ... rodas jaunas drupas. Un ar vitāli... tes to pašu nenovēršamo un brī... maino bezkaunību, ar kādu uz k... izaug nātra, un ar to pašu iera... bas banālitāti, ar kādu kopš Po... pejas lielās uguns briesmas „uz d... pām jauna dzīve zeļ" — arī uz š... drupām izaug jauna dzīve.

Bet tās nav ne uguns, ne kaŗa dr... pas. Drupas ir viss tas, kas pali... pāri, kad kāda eksistence pārtrūk... Arī bedre, kad pašu koku pārstād... Arī vecie Londonas nami, kad ied... votāji no viņiem izvācas. Arī D... kartes numurs, kad dzīvā būtne ... lien no šīs savas šaurās, grūti ... spīlētās ādas.

Aizbrauca Rubeņi, Deģi un Zīri... Un palika drupas. Ļoti necilas dr... pas, par kuŗām neviens neskuma, ... tās nebija ne Verdenas, ne Torņk... na drupas. Gluži otrādi — par vi... ņām kāds pat priecājās — kāds, ka... nometne bija likvidēta, kam Rī... bija ienaidnieki, bet Vašingtonā n... bija draugu. Šis cilvēks jutās spies... sākt jaunu dzīvi, un viņam tas izd... vās pavisam klasiski, gluži pēc Pom... pejas parauga. Viņš kļuva par ne... zāli, par nātru, kas lūkoja kur bal... stīt savu stiebru.

Vispirms tas bija Rubeņu galds, kurā laiks bija ierakstījis šīs ģimenes piecu gadu vēsturi — tajā varēja redzēt, kur tēvs rēķinājis nedēļas

Pēteris Aigars

Blombergas zosis

Trispadsmit gaŗkakles zosis svinīgā
rakstā uz rāti
Soļo kā brīvkundzes baltas. Sarkanās
pleznas vien vīd.
Lielmaņu lepnumā slieti knābji un
aušīgās galvas,
Bruģi skaŗ pakrūtes spalvas.

Trispadsmit cildeni putni. Brand-
majors pacēlis roku,
Glaži kā zimnesi, aptur braucējus.
Baznīcas zvans
Nodimd, šķiet,vēstītu plūdus. Ziņa
pa namiem skrien aša,
Pilsētai aizraujas dvaša.

Trispadsmit zosis kā gulbji staigā gar
rātsnamu cēli.
Dižkungu cilindri liecas, salūtē
karogu zīds,
Bijīgās amatu kārtas piedēvē diev-
ķēģu lomu
Putniem, kas izglāba Romu.

Gavilē taures, rīb bungas... Tris-
padsmit zosis — ne skaņu.
Nepūlas matronas — „Posts būs,
putniem nav piemīlīgs prāts!"
Rimstaities, varenie vīri, sievas, kam
sirdis jums dauzas:
Zoss nealkst slavu, bet auzas.
18. jūlijā 1949. g.

Darbs, kas palīdz ieskatīties brāļu tautas rakstniecībā

VINCS RAMONS. KRUSTI. Romāns. No lietuvju valodas 2. izdevuma tulkojis Emils Skujenieks. Arvīda Šēlzemnieka apgāds.

Jau gadu desmitiem mūsu lasītāji ļoti interesējas par skandināvu literātūru. Pēdējos gados diezgan daudz tulkoti un ar patiku lasīti arī tuvākie ziemeļnieki — somi un igauņi. Labi ka šis loks paplašinājies ar mūsu brāļu tautas — lietuviešu rakstnieku sacerējumiem. Kā igauņu, tā lietuviešu romāni interesē nevien lasītāju — labas lektīras meklētāju, var noderēt kā paraugi arī literātiem. Mēs, latvieši, tomēr laikam esam pamatā liriķu tauta. Turpretim igauņiem un arī lietuvjiem epiķu dāvanas liekas „iedzimtas", viņu jaunie autori izceļas ar fabulēšanas prieku, savdabīgu stāstītāju humoru un svaigu plastiku un krāsainību tēlojumā.

Šādas domas nāk prātā, lasot Ramona Vinca romānu Krusti, kurā demonstrētas lietuvju stāstītāju tradicijas labās puses. Viņš vēl samērā jauns autors (patreiz dzīvo trimdā Austrālijā), bet minētais darbs jau godalgots ar Amerikas lietuviešu kopējā fonda (Balf) 1947. g. balvu. Iznācis emigrācijā tas dziļi un jūtīgi pieskaras lietuviešu tautas pēdējo gadu vēstures lappusēm, attēlodams traģēdiju, ko pārdzīvoja arī pārējās Baltijas nācijas. Romāna darbība noris 1939./40. un 1941. g., un tajā tēlots, kā baigais austrumu drauds, iesākot ar šķietami mazsvarīgo bāžu ierīkošanu, arvien dziļāk iespiežas brīvas tautas dzīvē un to pamazām nomāc, izraisīdams traģēdiju, ko mēs vēl tagad pārdzīvojam.

Ļoti smalkjūtīgi un mākslinieciski ir darba kompozicijas un tēlošanas paņēmieni. Tik pirmšķirīgs politisks notikums kā krievu okupācija atbalsojas tikai retos vārdos, par ārējiem notikumiem nav sacīts tikpat kā nekas, bet gan rādīts, kā jaunie apstākļi atspoguļojas Kreivānu ģimenes un tās kaimiņu dzīvē miera pilnos laukos. Dažkārt vēsturisku darbu autori grib runāt tikai par vēsturi, Ramons nekad neaizmirst mūžīgo ikdienu — viņa darbā lapas plaukst un birst, kā tas vienmēr bijis, un neapsīkst arī mūžīgā tiekšanās pēc mīlestības un mantas — arī boļševiku laikos . . .

Kā ievērojams lietuviešu literātūras paraugs romāns Krusti, cerams, atradīs daudz pateicīgu lasītāju. E. Skujenieka tulkojums vingrs, noteikts, zīmīgiem vārdiem bagāts. E. Ābele darinājis labu vāku — viņa krusti atgādina Čurļoņa pazīstamo kompozīciju, tikai tie ir dinamiskāki un nemiera pilni.

Oļģerts Liepiņš

Pārāk cilvēciska nelaime

No Spinozas līdz Kārlim Jasperam un Gabrielam Marselam

Kādreiz dzīvoja liels filozofs, vārdā Baruchs de Spinoza. Viņā mita tik karstas ilgas pēc kārtības un visu lietu saprašanas, ka pie rietumu kultūras horizonta iznira jauna filozofijas sistēma, kuŗā Dievs ir tas pats, kas likums, un otrādi. Subjekts — šis visu maldu cēlonis un reizē katras radīšanas princips — ilgam laikam nolīda pakrēslī. Par esības alfu un omegu kļuva: ne raudāt, ne smieties, ne izsmiet, bet saprast! Tagad tas nozīmētu: ja šķībacains vandals nogalina tavu māti, ja kaŗš nonāvē miljoniem dvēseļu, ja aizmuguriska līgums nodod kādu tautu verdzībā, tad neplāties un nevaimanā, bet saproti un — klusē.

Varbūt kādam te ienāktu prātā sirsnīgi sašust par tādu noziedzīgu naivitāti. Bet — uzmanību! Spinoza veselus gadsimtus valdīja labāko garu smadzenēs, un viņa ētiku „more geometrico demonstrata" vēl šodien uzskata par ģeniālu veikumu. Un tā tas ir. Spinoza nav miris un nemirs. Jo tā ir pasaule, kas savu kaislību straumi ir pārvērtusi skaitļu un teorēmu akrobātikā un kuŗai dzīvot nozīmē vispirms pierādīt, ka tā dzīvo. Prāts te ir suverēns. No tā gaiši izriet, ka piem., kaŗš ir gan neprāts, taču tāpēc ne mazāk plaša vēriena komēdija, cilvēces muļķības izverdums. Ar prātu var miljonus iegrūst iznīcības ellē un par šo miljonu asinīm miljonus nopelnīt. Prāts var visu attaisnot, jo visu var „saprast". Prāts var attaisnot neprātu, jo pēdējais nav būtiski svešs prātam. Tas ir tikai prāta nepilnība, autoritātes trūkums. Lai neviens nesaka, ka pareizāk te būtu runāt par kādu instinktu, jūtu utt. barbarismu. Modernās dzīves ačgārnību pamatā ir sausa un vēsa kalkulācija. Jebšu visas spīdzināšamās ierīces un moku kambari nav ledaina prāta sadisma auglis?! Visvelnišķīgākās nežēlības serdē ir visvelnišķīgākais aprēķins, kas to vada, perfekcionē un attaisno.

Bijušo un esošo koncentrācijas nometņu liecība būs mūžīga, šoreiz diemžēl ar prātu — pret prātu. Un ikvienam filozofam, kas mūsu ciešanas centīsies izklaidēt trešās pakāpes abstrakciju šķidrajā gaisā, būs jāzina, ko darīja nacionālsociālists un ko dara komūnists.

Spinoza, šis godīgais žīds, savas filozofijas dēļ nekļūst par kaŗa noziedznieku. Mūsu kultūras nelaime ir arī viņa nelaime; un kultūru rada cilvēks — tā tad pārāk cilvēcīga nelaime. Dzīvojot žilbinošā technikas progresa zīmē, mums ir tieksme ticēt propagandai. Tas ir loģiski. Progress izraisa optimismu un propaganda sludina optimismu. Bet bija vīri, kas mūsu dabā paslēpto Luciferu izjuta pārāk dziļi, diemžēl, pārāk dziļi, lai nodibinātu īsto līdzsvaru. Ruso ideāls ir mesties uz četrām un doties mežā. Varbūt tas būtu atrisinājums tai cilvēku sugai, kas neģēlībā tiecas pārspēt pašu Nelabo — taču labāk zvērs nekā monstrums. Vesela romantiķu paaudze reiz iedegās dziļu un cēlu jūtu svelmē. Negaiss norima, tāpat kā pārcilvēks palika tikai Saratustra. Luteram prāts ir nezvērs un iekāms tas nav nokauts, cilvēks nevar dzīvot. Vienīgi ticība mūs var glābt, ticība par spīti matēmatikai, par spīti tam, ka 2×2=4.

Ja gribam ieraudzīt jaunas cerības blāzmu pēckaŗa Eiropā, tad arī latviešu garīgajam slānim būtu vērts nodibināt tuvāku draudzību ar tādiem vārdiem kā Kārlis Jaspers (Vācijā), Mārtiņš Heidegers (Vācijā), Gabriels Marsels (Francijā). Tās ir personības, par kuŗām runā pasaule un kas runā pasaulei. Tikai viņu runas pa laikam apsīkst grandiozo pļāpu lavīnā, kas, diemžēl, kalpo par saprašanās tiltu starp tautām un kontinentiem.

Cilvēks nevar aizliegt sevi cilvēcības aicinājumam. Un prāts ir šā aicinājuma daļa. Bet daļa nav viss. Augstāks ir gars. Arī mīlestība ir gars. Arī ticība ir gars. Inženierisma kults cilvēku neglābs. Inženieris, kas spēlē vijoli, arī nē. Vajag atkal uzvilkt veco stīgu, — stīgu, kas rezonē metafiziski.

Roberts Mūks, Briselē.

KULTŪRAS CHRONIKA

Uz mūzikas festivālu Edinburgā, Skotijā, kas sāksies 21. augustā, dosies arī Berlīnes filharmoniķi. Svētkus atklās, piedaloties 13 dažādu Eiropas pilsētu galvām, starp citu arī Hamburgas birģermeistaram.

Vernera Klēsena apgādā Šveicē drīzumā iznāks krievu operdziedātāja Šaļapina atmiņas vācu valodā.

Paredzēta Baltijas valstu kultūras skate Jorkā

Pagājušā gada rudenī Anglijas apvienoto nāciju biedrības Jorkas nodaļa, kuŗas prezidents ir Jorkas archibīskaps, bet Anglijas ietvaros vadītāju personas ir Čērčils un Īdens, aicināja baltiešu un citu tautību pārstāvjus uz sanāksmi Jorkā, lai pārrunātu jautājumus par kultūras sadarbības izveidošanu, solot draudzības ceļā pavērt svešiniekiem ceļu angļu sabiedrībā. Pārrunājot nākotnes nodomu īstenošanu, žurn. J. Valvars ierosināja rīkot Jorkā Baltijas valstu kultūras skati un koncertu.

Starplaikā notikušas dažāda rakstura sanāksmes, kurās piedalījušies 11 dažādu tautību pārstāvji. Tagad ierosinājums par Baltijas valstu kultūras skates rīkošanu īstenojas. Skate notiks Jorkā, oktobrī, pilsētas bibliotēkas zālē, un to, cik paredzams, atklās Jorkas lordmērs. Paredzēts izdot izstādes prospektu ar krāsainiem triju valstu ģērboņu un karogu attēliem uz vāka pēc lietuvju mākslinieces H. Žmuidzinienes zīmējuma.

Jācer, ka ar tautiešu atsaucību būs iespējams izstādei savākt 700—1000 dažādu eksponātu, kas liecinātu par mūsu kultūras dzīvi, tā vēlreiz šajā vēsturiskajā pilsētā atgādinot izstādes apmeklētājiem mūsu likteni. Jaatzīmē Jorkas pilsētas lielā nozīme Anglijas vēsturē. Rudenī, cik paredzams, Jorkā notiks arī latviešu mākslinieku koncerts.

Jorkā, augustā. P. Galtnieks

Mirusi Margareta Mičela

Otrdien savā dzimtajā pilsētā Atlantā, ASV, 48 gadu vecumā mirusi visā pasaulē pazīstamā amerikāņu rakstniece, romāna Vējiem līdzi autore Margareta Mičela. Viņas nāve bija smaga ievainojuma sekas, ko Mičela guva autokatastrofā pirms dažām dienām.

Mičelas rakstnieces slava balstās uz viena vienīga darba — lielā romāna Vējiem līdzi, kas 40 valstīs tulkots 30 valodās — īsi pirms pēdējā kaŗa arī latviski — un pārdots 8 milj. eksemplāros. Izplatības ziņā Mičelas romānu pārspējot tikai bībele. Romānā spilgti un ar savdabīgi kritisku mērauklu tēlots ziemeļnieku un dienvidnieku kaŗš Ziemeļamerikā pagājušā gadsimta vidū; tā iemesli bija kā saimnieciskas, tā ideļiskas dabas, īpaši nēģeru atbrīvošana no verdzības. Romāna galveno personu vidū izceļas savdabīgās īrietes Skarletas Oharas tēls. Jāpiebilst, ka arī pašā autorē rit īru asinis.

Vējiem līdzi tapšanā sava loma esot arī Mičelas vīram Džonam Maršam. Kad pirms apmēram 20 gadiem toreiz vēl nepazīstamā Atlantas laikrakstu līdzstrādniece Mičela cietusi smagā auto katastrofā, viņa pēc tās ilgi slimojusi. Viņas vīrs diendienā nesis slimniecei no bibliotēkas grāmatu kaudzes. Kad vīrs tā staigājis uz bibliotēku pāris gadus, viņš kādā brīdī sievai teicis: „Dieva dēļ, Pegij, vai tu nevarētu pati uzrakstīt kādu grāmatu tūkstošiem lasīto grāmatu vietā?" Mičela tiešām ķērusies pie darba, vairākus gadus rakstījusi un labojusi, un kad 1936. gadā iznāca Vējiem līdzi, pirmo izdevumu amerikāņu lasītāji izķēra vienā dienā. Gadu vēlāk rakstniece par romānu saņēma Pjulicera godalgu.

„Daudzi domā, ka esmu piesēdusies un vienā paņēmienā uzrakstījusi savu romānu, bet patiesībā gar Vējiem līdzi strādāju 13 gadus un pirmo nodaļu pārstrādāju 71 reizi," atzīstas rakstniece. Viņas popularitātes kalngals bija aizsniegts, kad amerikāņu ievērojamais filmu producents Selsniks Vējiem līdzi uzņēma filmā, kuŗu vairākkārt godalgoja; taču pati Mičela apgalvojusi, ka īsto slavu sasniegusi tikai kaŗa pēdējā gadā, kad kāds amerikānis uzzīmējis netīru, kaujās novārgušu kaŗavīru, kas tur rokā Vējiem līdzi ar šrapneļa trāpījumu grāmatas vidū. Šis kaŗavīrs raksta vēstuli: „Mīļajai Mičelas kundzei."

Rakstniece, kuŗai Vējiem līdzi vēl līdz pašam pēdējam laikam ienesa krietnu naudu, jo ik gadu ASV pārdod vairāk nekā 50.000 eks., un tikpat daudz pārējā pasaulē, dzīvoja vienkāršā 5 istabu dzīvoklī, un viņai bija tikai viena kalpotāja. Romāna veikalnieciskā korespondence aizņēma tik daudz laika, ka Mičela nepaguva sarakstīt vēl kādu citu grāmatu, kaut gan diezgan bieži presē par to varēja lasīt. „Man tiešām iecerēta vēl daža laba grāmata, bet pirmā sagādājusi tik daudz darba, ka vienkārši neatliek laika," atzinusies rakstniece.

Kaut arī Vējiem līdzi palika agri aizgājušās rakstnieces vienīgais darbs, tomēr tā pietiek, lai Mičelas vārdu un viņas romāna tēlus vēl ilgi daudzinātu pasaulē. Viņa ir spilgtākais pierādījums apgalvojumam, ka rakstniekam, lai viņš iegūtu vietu literātūras vēsturē, vajadzīgs tikai viens labs darbs. Tādu ir radījusi Margareta Mičela.

20 grāmatu vienā sekundē

LIELI SKAITĻI POLITIKAS UN TECHNIKAS AIZVĒJĀ

Kad 1918. gadā kādā vācu žurnālā parādījās ziņa, ka caurmērā katrās divās minūtēs pasaulē iznāk pa grāmatai, bet ik sekundi periodisks izdevums, neviens tam lāga negribēja ticēt. Tomēr vēl neticamāk liekas, ja paseko starptautiskajai statistikai par grāmatu tirgu tagad: katru sekundi pasaulē iespiež 60 grāmatu, kas dienā istaisa 18 miljonus, bet gadā 2 miljardus. Pirmajā acumirklī, šķiet, ka tas ir ļoti daudz. Bet zemeslodi apdzīvo 2¼ miljardi cilvēku, un — katram tātad neiznāk pat pa grāmatai. Ja arī atrēķina nekultūrālās tautas un ievēro pārējos apstākļus, kas daudziem neļauj piedalīties grāmatu lasīšanā, tad tomēr uz ik cilvēka gadā iznāk ne vairāk par trim jaunām grāmatām.

Patiesībā šis skaitlis jāpieņem ar piesardzību, jo, piemēram, lai arī Eiropā ik gadus iznāk 50.000 dažādu jaunu grāmatu (domāts titulu, ne grāmatu skaits — Red.), tad viss pārējais lielais grāmatu skaits ir vecu izdevumu pārspiedumi. Tā otrā pasaules kaŗa laikā Savienotās valstis četros gados armijas vajadzībām iespieda 123 miljonus grāmatu, no kuŗām daudzas bija pat 500 lpp. biezas. Tās vēl tagad ir Eiropas tirgū. Pašreiz ASV populāras ir tā saucamās 25 centu brošūras, no kurām 1948. gadā vien izdoti 25 miljoni eksemplāru, kas arī pārdoti.

Tie ir lieli skaitļi, ko pārspēt varbūt var mēģināt tikai Padomju savienības valsts apgādi, jo to produkcija, pēc padomju oficiālās statistikas spriežot, 1939. gadā bijusi 701 miljons eksemplāru, bet pašreiz esot viens miljards. Šie pēdējie divi dati atkārtoti parādījušies Šveices presē. Mēs, latvieši, pārāk labi zinām, kāda ir padomju statistika un kādas grāmatas jālasa krievu tautai. Pēdējā laikā padomju grāmatu tirgū it īpaši parādās izdevumi ķīniešu valodā: Ļeņina un Staļina darbu tulkojumi ķīniski sasnieguši 610 miljonus eksemplāru, Marksa un Engelsa 60 milj., Gorkija 44 milj., un tikai tad sekojot Puškins, Tolstojs un Čechovs ar daudz mazāku metienu. Pēc attiecīgo padomju iestāžu ziņām, stāvoklis Tālajos austrumos prasot nākamo piecu gadu laikā grāmatu produkciju divkāršot.

Amerikāņu metienam par labu varam pieskaitīt arī dažādus „vieglos" izdevumus. Jāatceras, ka „Double-Days" apgāds Long Allendā, piemēram, ik dienas iespiež 150.000 grāmatu, bet Mekmillāns, ko uzskata par vienu no amerikāņu nozīmīgākajiem izdevējiem, 1947. gadā apgādājis 23.000 pirmiespiedumu (domāts titulu skaits — Red.), no kuriem lielākā daļa bija zinātniski darbi vai vērtīgi daiļliterātūras sacerējumi. Heldemena apgāds, kas īpašu vērību pievērš 25 centu izdevumiem, savkārt jau pārdevis 300 miljonu eksemplāru no „Klasiķu sērijas". Un, ja jau skaita, tad skaitai — kur tad paliek amerikāņu tik ļoti iemīļotie „comics" — attēlos izteiktās kriminālromānu reportāžas, kas mēnesī tiek iespiestas 60 miljonu eksemplāros! ASV tad jau tagad viegli pārspēj padomju iecerēto 2 miljardu eksemplāru robežu. Valsts spiestuve Vašingtonā vien gadā iespiež 7¼ miljardu eksemplāru grāmatu, brošūru, žurnālu, dokumentu un skrejlapu.

Eiropas grāmatniecība pa tam pilnīgi atspiesta aizmugurē. Tikai 10—20 proc. no visām pasaulē izdotām grāmatām ir Eiropas sniegums, kamēr vēl pirms piecdesmit gadiem Vecais kontinents neierobežoti pārvaldīja grāmatu pasauli. Lai arī pagaidām, pēc tulkojumiem secinot, vēl ļoti labprāt lasa eiropiešu autorus, tomēr aizvien vairāk novērojamas iezīmes, ka ik tauta pirmajā vietā cenšas izvirzīt savu literātūru, resp. tos darbus, kas rakstīti tās valodā, piem., angļu. Bez tam starptautiskā stāvokļa ietekmē un tīri techniski Eiropa paliek iepakaļ: trūkst papīra un spiestuvju iekārtas nespēj izsekot Amerikas garam. Pēdējā laikā gan rastas gluži jaunas metodes papīra ražošanā un iespiešanas technikā, tomēr būsim atklāti — ASV technisko sasniegumus Eiropa varēs tikai izsekot vai atdarināt, bet ne pārspēt. Jau tagad „Radio-Corporation of America" Prinstounā ar jaunveida reprodukcijas metodes un televīzijas kombinējuma palīdzību var „pārraidīt un uztvert" veselas grāmatas un žurnālus vienalga, kādā attālumā. Protams, visi šie atklājumi pagaidām ir tikai sākuma stadijā, bet ir tikpat kā droši, ka nākamos trīsdesmit gados izdoto grāmatu skaits mazākais desmit līdz divdesmit reizes palielināsies. Un arī tad uz vienu pieaugušu cilvēku neiznāks vairāk par vienu grāmatu mēnesī.

Ae.

Kas īsti ir Knuts Hamsuns?

Vai angļi priecātos, ja būtu dzīvs Olivers Kromvelis? Vai latvieši priecātos, ja šodien dzīvotu Andrievs Niedra? Vai mēs esam līksmi, ka Jānis Sudrabkalns un Andrējs Upīts arvien vēl raksta latviski? Kas zina, kas zina . . . Laikam gan ne uz vienu no šiem jautājumiem atbilde nebūtu pozitīva. Un norvēģi šai ziņā nav nekāds izņēmums, vismaz attiecībā uz Knutu Hamsunu nē, to pašu, kam reiz uzgavilēja miljoni lasītāju kad sirmajam skandināvu rakstniekam piešķīra Nobeļa prēmiju. Norvēģiem Knuta Hamsuna sīkstā dzīvība šķiet esam tik pat nepatīkama, kā frančiem maršala Petēna ilgais mūžs, ko nespēj pievārēt pat ilgais ieslodzījums.

„Viņš jau ir tik vecs, gan jau Dievs gādās, lai viņš drīz mirtu," tā priekš desmit gadiem sacīja kāds garāmgājējs, kuŗa vārdus nejauši dzirdēja Hamsuna dēls Tors un ierakstīja tos savā grāmatā par slaveno tēvu. Bet Hamsuns ir dzīvs arī pēc desmit gadiem — tikai nesen vēl viņš nosvinēja savu 90. dzimumdienu. Un ir pagājuši tikai 6 gadi kopš tiem laikiem kad savās nacionālajās jūtās apvainotie norvēģi gar Hamsuna muižas žogu iedami, meta pār to sirmā rakstnieka pagalmā viņa paša sarakstīto darbu izdevumus. Ir pagājuši 6 gadi kopš tās dienas, kad nacionālsociālistiskās Vācijas organizētajā internacionālajā žurnālistu kongresā Vīnē pats preses šefs Dītrichs nolasīja Hamsuna runu, kas beidzās vārdiem: „Anglija jānospiež celos!"

Par to un par kollaborāciju vispār norvēģi Hamsunu tiesāja. Bet nekad nav bijusi iegūstama īsta skaidrība, ar kādu sodu Hamsuns no tiesas zāles aizgāja. Bija ziņas, kas piedēvēja Hamsunam gara vājību kā vainu mīkstinošu apstākli, citas liecināja, ka rakstniekam konfiscēta visa manta, vēl citas apgalvoja, ka kādā Norvēģijas nabagu mājā tagad dzīvojot arī viens Nobeļa prēmijas laureāts. Un pašā pēdējā laikā, rakstot par Hamsuna 90. dzimumdienu, avīzes piemin Norholmas muižu, kuŗā cienījamais rakstnieks it kā nekas nebūtu noticis, pieņēmis žurnālistus intervijas sniegšanai — gan lielā vientulībā, jo ģimene izklīdusi, bet sieva dzīvo pie precētās meitas Dānijā . . . Minchenes laikraksts „Die Abendzeitung" pat pastāsta kādu līdz šim nezināmu epizodu — Hamsuns, lūk, pēc Vīnes kongresa aicināts pie Hitlera kam varen iepatikusies viņa runa. Bet audiencē norvēģu rakstnieks, izmantodams savu vecumu un slavu, kategoriski un bezkaunīgi prasījis komisāra Terbovena atsaukšanu no Norvēģijas, jo viņa rīcība vairs neesot ciešama. Šīs sarunas stenogramma nokļuvusi Oslo, pagūdama turp taisni tiesas dienā. Varbūt tādēļ Hamsuns pieņem žurnālistus Norholmā. Katrā ziņā iespējams, ka tā mīkstināja spriedumu.

Lai nu kā — Hamsuna slava šķiet nobietējusi vēl viņam dzīvam esot. Šviedru laikraksti apgalvo, ka viņš sarakstījis jaunu romānu, bet Hamsuna darbu ilggadīgais apgāds Oslo šo ziņu atsauc. Un Šveicē Austrijā un Vācijā — zemēs, kur Hamsuns bija vispopulārākais, rakstot par viņa 90. dzimumdienu, laikraksti neskopojas ar tagad jau pavisam kuŗlā un pusaklā autora darbu citātiem, vērsdami tos pret pašu rakstnieku: „Esmu jau diezgan daudz klīdis pa pasauli un tagad esmu novītis un dumjš. Taču man nav sirmgalvju perverzās iedomības, it kā es tagad būtu kļuvis gudrāks nekā biju. Vecums nedāvina briedumu. Vecums vispār nedāvina neko citu, kā tikai vecumu." Un, salīdzinot Hamsuna politisko aktīvitāti ar viņa paša varoņa — Augusta pasaules apbraucēja likteni, kāds literātūras laikraksts atceras aitu baru, kas, bezdibenī gāzdamies, aizrauj līdzi arī pašu Augustu.

Vācija nepiedeva tagad jau mirušās Zigrīdas Undsetes iznīcinošos vārdus par vāciešiem tūliņ pēc kaŗa beigām, un vēl šodien jaunā izdevumā nav iznācis neviens viņas darbs. Bet Hamsunam ir labvēlī — kopš kāda laika parādījās Viktorijas izdevums un nesen arī Pans.

Mērbekas teatris atjauno Pazudušo dēlu

Mērbekas teātra brauciens pa angļu joslas nometnēm ar M. Zīverta Zaļo krūzi sekmīgi nobeidzies. Ansamblis, neraugoties uz dažiem aizbraucējiem, atkal ķēries pie darba, lai skatītājiem sniegtu jaunu mākslas veldzi. Režisora Jāņa Zariņa vadībā patlaban pārstudē R. Blaumaņa Pazudušo dēlu. Aizbraukušo aktieru vietā dažām lomām atrasti citi tēlotāji. Galvenās lomās: Milda Zīlava, H. Gobzine, Jānis Šāberts, V. Lagzdiņš un R. Mucenieks. Jaunas dekorācijas darina V. Dajevskis. Ziemeļvācijas latviešu nometnēs Pazudušais dēls redzēts vecā iestudējumā, bet amerikāņu joslas nometnēs šis latviešu klasiķa darbs nav rādīts. Tamdēļ teātris to gatavo braucienam uz dienvidiem. Kā otro lugu paredzēts sniegt Zīverta Zaļo krūzi, kur to nebūtu snieguši vietējie teātri.

P.

GRĀMATNIECĪBA

Latviešu nacionālā fonda izdevumā Stokholmā iznākusi prof. Dr. A. Švābes angļu valodā sarakstītā „Latvijas vēsture" (The Story of Latvia — A Historical Survey). Četru iespiedlokšņu biezajā grāmatā prof. Švābe sniedzis konspektīvu pārskatu par būtiski svarīgākiem faktiem un parādībām mūsu zemes un tautas dzīvē, sākot ar baltu tautu aizvēstures laikmetu un beidzot ar tagadni. Grāmatas beidzamajās nodaļās autors īsumā skicē notikumu attīstību Latvijā padomju okupācijas laikā. Neapšaubāmi vērtīgajā izdevumā viscaur vērojama autora smalkā vēsturnieka erudīcija un asais vērtētājs skats.

Andreja Ozoliņa apgāds Eutinā izdevis Akseļa Muntes „Grāmatu par San Mikelu". Darbs sadalīts 2 daļās, un pirmais krājums aptver 15 sacerējumus, kuŗus rotā Arvēda Soduma ilustrācijas. Grāmatas otrā daļa vēl sagatavošanā.

KAS PALIEK

budžetu, kur māte spraudusi zeķu lāpāmās adatas, kur meitene ar tinti rakstījusi skolas uzdevumus, un kur mazais Jānītis ēdis. Bez tam tur bija uzkrāsota 4. nēģeru divīzijas orķestra komandas īpašuma zīme un koka tapas naglu vietā liecināja, ka tas ir vācu kaŗa laika darbs. Šim galdam bija pagātne.

Otrkārt — tā bija Deģu pāra gulta. Zilās svītras stipri šūtajā maisā stiepās taisni gluži kā dzelzceļa sliedes, un jaunās dzīves sācēja acs, kas allaž ir drusku mānticīga, redzēja tajās braucienu no pamatnometnes uz Gronu. Un, ja labi iedomājās, tur varēja sazīlēt arī kuģu ceļu pāri okeanam, kādu to zīmē tirdzniecības kartēs. Bez tam gultas galvgala kokā cigarešu iededzinātajās pēdās bija iemūžoti bezmiega naktīs kaltie plāni — tik rožaini, cik vien rožaini tie šajā emigrācijas gadu simtenī tādam bezbērnu pārim varēja būt. Šī gulta bija ar nākotnes sapņu spēku.

Un treškārt — tā bija Zīriņu tukšā istaba. Kad jaunās dzīves sācējs tajā ienāca, viņu apņēma krēsla — jo logs lielajā tveicē bija aizslēgots — un tīri izslaucītas grīdas spodrums, kuŗā vēl likās klaudzam soļi. Sienas stāvēja kailas, lietišķas un nopietnas, un griesti ar savu baltumu noraudzījās no augšas uz ienācēja pārsteigto galvu, kas noliecās pār kādu priekšmetu gluži tukšās telpas vidū. Tas bija cimds. Vienkāršs, neizrakstīts, nezināmas izcelšanās pirkstainis, zilgani pelēks un rupjš kā no dzelzs, kā kādam bruņiniekam Kurzemes mūzeja zālē tik tikko no rokas norauts. Cimds? Galantajā gadu simtenī tādu nometa pie kājām kādam, ko gribēja pārbaudīt cīņā. Cimds? Tas nozīmē izaicinājumu.

Ienācējs noliecās un paceldams pieņēma to.

„Tā ir tagadne!" pēkšņi tukšajā istabā atskanēja skaidra balss.

Cilvēks izbrīnā pavērās apkārt. Virs viņa galvas gaŗā pavedienā šūpojās zirneklis un, kā kutinādams neredzamas kokles stīgas, mudīgi darbojās savām tievajām kājām.

„Es aužu dzīves tīklu," viņš teica nopietni. Un spēji piebilda: „Arī tev, arī tev!" — un, spalgi iesmējies, pēkšņi uzbrauca atpakaļ pie griestiem un, smieklos savu resno vēderu kratīdams, nozuda kaktā.

Baznīcas tornī aiz loga pulkstenis nosita devīto rīta stundu, un zirnekļi, kā zināms, nozīmē ļaunu tikai pēcpusdienā.

Kopš tā laika jaunās dzīves sācējs dzīvo ar šīm trim lietām — ar galdu, gultu un cimdu, ar šīm drupām, kas paliek pāri pēc katras dzīves, kaut arī tā nav beigusies, nemitīgi zīlēdams, kuŗa no tām nesīs laimi.

Bet arī jaunā dzīve dažreiz ir tikai vecās turpinājums — arī uz drupām. To vislabāk zina viņš, kurš, mūža pavedienu vērpdams, bezmiega naktīs dara dzirdamu savā neredzamā ratiņa dūkšanu.

Severīns Dūms

„Kādēļ neliekat pārsūtīt no Rīgas savas mēbeles?"

Mūsu līdzstrādnieka vēstule no Anglijas

Šīs rindas nāk no aprindām, kur apgrozās angļu inteliģence, angļu zinātnieki, skolotāji, studenti. Gars, kas te valda, lielā mērā var palīdzēt izprast mums tuvās lielās problēmas, nevien britu, bet visu vareno anglosakšu tautu nostāju tagadējā situācijā. Taču jāatzīstas, ka par daudz ko, kas pēdējā laikā noticis pasaulē, esam bijuši, mēreni izsakoties, vismaz pārsteigti. Bijām pārsteigti par amerikāņu vilcināšanos ratificēt Atlantijas paktu, bijām pārsteigti par rietumnieku daļēju saprašanos ar Višinski Parīzē, un joprojām esam pārsteigti par vareno rietumu demokratiju pasivitāti pret komūnisma ekspansiju Āzijā.

Kāda tad ir šī specifiski angliskā pieeja lietām? Jo ilgāk dzīvoju šajā vidē, jo skaidrāka kļūst šī viņu pasaules uztvere, kas tomēr diezgan stipri atšķiras kā no mums pazīstamās vācu, tā arī krievu un mūsu pašu tagad tik daudzos pārbaudījumos rūdītās uztveres un vērtējuma. Liekas, ka šie omulīgie, pašapmierinātie sēri un lēdijas nejūt lielo visuma sāpi, bet dzīvo savā patīkami iekārtotā pasaulītē. Mīksti, ērti un omulīgi ir šejienes sēdekļi vagona kupejā, busā un klubā. Nemanot aizrit vakara stundas pie tējas tases omulīgās pārrunās kamīna priekšā. Par ko tad runā? Nekad par boļševisma briesmām, spaidu darbu nometnēm vai Ķīnas okupēšanu, bet par kādu kriketa partiju, par pavadīto atvaļinājumu, golfista vai makšķernieka gaitām, kādu profesionālu jautājumu vai ko tamlīdzīgu. Nosēdies pie pusdienu galda, anglis vispirms omulīgi izstiepj kājas un patīkamās sarunās ar kollēgām, tās turpinot vēl pie kafijas tases, pavada savas pāris stundas. Tie visi ir nevainojami skūti un frizēti ļaudis, svaigām apkaklītēm, pēc mēra šūtos, gaumīgos uzvalkos, bezgala laipni, mierīgi un nosvērti. Mani angļu kollēgas nekad neuztraucas. Tas nenotiek arī zinātniskos disputos, kas tāpat norit vienā gludā omulībā, asprātīgu piezīmju un humora caurausti.

Visumā inteliģentam anglim ir gan zināms jēdziens par Baltijas valstīm un Latviju, tāpat par krievu boļševismu un lietām, kas norit aiz dzelzs priekškara, tikai šīs atziņas allaž ir ļoti bālas, epizodiskas un, tā sakot, teorētiskas. Pats galvenais tas, ka šeit nu jau gandrīz 2 gadu laikā neesmu sastapis n e v i e n u inteliģentu angli, kas kaut cik redzami interesētos par lielo politiku un komūnisma ekspansiju, nerunājot par tādiem „sīkumiem" kā Baltijas valstu okupāciju un tautu deportēšanu. Kāds kollēga, sarunā ar ko man neskaitāmas reizes bija iznācis runāt par komūnistiem un par ko jau bija radusies pārliecība, ka tas nu saprot, ko nozīmē dzelzs priekškars, nesen visā nopietnībā jautāja — kādēļ es neliekot atsūtīt šurpu no Latvijas savas tur atstātās mēbeles. Dzirdēti arī jautājumi — vai mēs latvieši nedomājot, piem., pavadīt savu atvaļinājuma laiku pie radiem Rīgā utl.

Protams, ir jau arī labāk informēti ļaudis ar dzīvāku fantaziju un dziļāku izpratni, bet tādu ir samērā ļoti maz. Angļu inteliģencei nav ne intereses, ne vēlēšanās kaut ko zināt par pasaulē notikušajām un notiekošajām noziedzībām pret cilvēcību. Tāpat kā nepiemin vācu nacistu mežonības pret žīdiem, tā nerunā par piespiedu darba nometnēm padomijā.

Angļu inteliģences lielumlielā daļa nav kreisi, komūnistiski noskaņota, bet izturas pret to vēsi, tomēr ne sevišķi naidīgi. Vēl allaž pat pilsoniskā presē atrodam tādas domas, kā: saprašanās ar krieviem tomēr būtu iespējama, un, lai to sasniegtu, būtu jānāk pretim viņu tik ļoti īpatnējām tendencēm. Gandrīz ir tāds iespaids, ka liela daļa angļu neuzskata padomju varu par angļiem naidīgu, bet tikai par kaut ko ļoti svešu, ko viņi nesaprot. Gadījumos, kur tādu tīri ideoloģisku pretimnākšanu noraida (un kāda tad šī pretimnākšana varētu būt — vai lielāka skaita komūnistu aģentu un literatūras iepludināšana?), tomēr ar nopietnu lietišķību diskutē nepieciešamību stāties plašākos tirdznieciskos darījumos. Parīzes un Ķīnas piemēri to apstiprina simtprocentīgi. Un, kā redzams, arī amerikāņu nostāja te daudz neatšķiras no angļu nostājas.

Kādi tam iemesli? Varbūt pats galvenais ir taisni bailes no kaŗa, vēlēšanās peldēt šajā gludajā omulībā kaut vai vēl dažus gadu desmitus. Te tad cieši iekļaujas vēlēšanās nonākt arī tirdznieciskos darījumos ar austrumiem. Bez tam rietumi nepazīst savu pretinieku.

Viens no lielākiem notikumiem pēdējā laikā, bez šaubām, ir komūnisma uzvara Ķīnā. Taisni neticama un mums pilnīgi nesaprotama ir tā dīvainā vienaldzība, kā šo neapšaubāmi nozīmīgo notikumu uztveŗ šeit. Angļi pacietīgi panesa viņu kuģu sašaušanu Ķīnas ūdeņos. Presē pat pavīdēja mājieni — pārāk nekaitināt Ķīnas komūnistus. Labāk tad jau ar labu... Un te nu neatturami spiežas apziņā mūsu Eglīša Čingis-hana laiku tēlojums, kas zīmēts uz tā paša fona, un viņa rūgtie vārdi — „pasaulē muļķu nekad nav trūcis..." Tos derētu zelta burtiem iekalt visās rietumu metropoļu ielās.

Visasāk un noteiktāk angļi līdz šim reaģējuši uz boļševiku „totālitārās zinātnes" izlēcieniem, lai gan klubos un citur notiekošās pārrunās arī šai problēmai nekāda izcila uzmanība netiek veltīta. Lielie angļu ģenetiķi un biologi tomēr pēdējā laikā cits pēc cita skaidri deklarē, ka krievu „mičurinisms-ļisenkoisms" ir dogmatiska, nezinātniska mācība. Rietumu zinātnieki, kas agrāk skaitījās krievu zinātņu akadēmijas korespondējošie locekļi, tagad cits pēc cita atsakās no visiem sakariem ar šo akadēmiju. Boļševiku partijas spiediens pret akadēmiju, kas nobīdīja pie malas visus lielos krievu ģenetikas speciālistus un par nemaldīgi pareizo pasludināja „mičurinismu - ļisenkoismu", kritiskos angļu zinātniekus ļoti sakaitinājis. Velkot paralleles ar vācu nacistu varas politiku, kas pa daļai skāra arī zinātniekus, angļi atzīst, ka krievi tagad šeit gājuši vēl daudz tālāk par tiem. Katram kritiskam pētniekam ir skaidrs, ka šī komūnistu akcija zinātnē ir pēdējos gadsimtos nepiedzīvots skandāls. — Nebūs tomēr lieki atzīmēt, ka angļi ir rakstījuši par padomijas zinātni arī diezgan daudz atzinīga, sevišķi par valsts maksātām izcilām algām zinātniekiem un mācību spēkiem. Tāpat nav mazums ievērojamu angļu zinātnieku, kas atklāti simpatizē krievu komūnismam.

Visumā iespaids ir tāds, ka angļi tagad ir gan citādās domās par savu neseno sabiedroto — komūnistisko Krieviju, bet nekādu sevišķi naidīgu jūtu vai bailes no tās te nemana. Dominējošā miera griba ir tas pamats, kas angļa zemapziņai liek skatīties uz pasauli tā, kā tas šķiet pašreiz ērtāk, t. i. domāt, ka — gan jau kaut kā iztiksim ar labu.

Anglijā, augustā. **—ns.**

Spiedze baznīcā

Komūnistu metode ievilkt baznīcu savā akcijā — raksta Schwäbische Zeitung (6. 8.) — it skaidri redzama no diviem gadījumiem, ko patlaban dzīvi pārrunā Zalcburgā. Pēdējā laikā katoļu baznīcas apmeklētāji Glokengīserielā ievērojuši kādu liela auguma sarkanmatainu dāmu bieži apmeklējam dievkalpojumus. Vēl nesen viņa tikpat bieži bija redzama krievu pareizticīgo baznīcā Rezidences laukumā. Tā ir baronese Meiendorfa, kāda krievu emigranta, gleznotāja laulātā draudzene. Baronese ir padomju militārās misijas aģente Austrijas amerikāņu joslā. Veselus trīs gadus viņa kā viena no cītīgākajām ortodoksās baznīcas apmeklētājām pratusi iemantot ticīgo uzticību un privātās sarunās ievākusi sīkas ziņas par krievu emigrantiem, kas iestājušies amerikāņu armijas dienestā, kā arī par tiem, kas nodibinājuši sakarus ar pretpadomju partijām un it sevišķi par dezertieŗiem, kas aizbēguši no ģen. Sviridova armijas. Tā kā Kremlis pašlaik uzsācis politisku cīņu pret katoļu baznīcu, baronese mainījusi savu darbības lauku un sākusi interesēties par katoļu ticības piekritējiem, it sevišķi par krievu un ukraiņu emigrantiem, kas pārgājuši katoļu ticībā.

Līdztekus viņai strādā kāda kominforma aģente, kas iesaistījusies Church World Service darbā. Tā ir Šaufusa kundze, dzim. Rapaport. Kā minētās organizācijas darbiniecei viņai it viegli nākas savākt adreses un personālijas, pie tam viņas upuŗi tai uzticas ar sirdi un dvēseli, jo viņa tiem var solīt naudas un citāda veida pabalstus. Arī viņas uzdevumā ietilpst pirmām kārtām savākt krievu un ukraiņu emigrantu adreses, kas pašlaik nostājušies pret padomju varu. Bez tam viņa pareizticīgo vidū izplata spēcīgu propagandu pret katoļu baznīcu.

PADSINKOŽGUMS

Kas atradis sintetisko gumiju? Protams, krievs Sergejs Ļebeģevs.

Maskavas raidītāja ziņa.

Nopelniem bagātais tautas varonis Ivans Semuškins, aktīvizējot kolhozu produkcijas plānu, pārsniedz padomju sintetiskās košļājamās gumijas „padsinkožguma" patēriņu par 1500%.

Ed. Keiša zīmējums

RAIBĀ PASAULE

◆ Ņujorkas laikraksts Daily News bija ievietojis ievadrakstu, kas izteica vispārēju spriedumu par ASV uznākušo karstuma vilni. Raksts sastāvēja tikai no divi vārdiem: „Nolādētais karstums".

◆ Policija Helsinku tuvumā aizturējusi divus zēnus, 6 un 8 g. vecus, kas paskaidrojuši, ka grib izceļot uz Dienvidameriku, lai „atgrieztu pie kristīgās ticības turienes iezemiešus". Zēnu vienīgais ceļojuma proviants bijusi bībele, lūgšanas grāmata un klaips maizes, bet sešgadīgais bijis „bruņojies" arī ar gaisa šauteni, ar kuŗu, kā pats izteicies, atbaidīt ziloņus.

◆ Reihenhalles pilsētas dome noliegusi kūrvietas rajonā turēt gaiļus, jo to dziedāšana traucējot kūrviesu mieru.

◆ Japāņu parlaments pieņēmis likumu, ar ko Japānā vecums skaitāms no dzimšanas dienas, tāpat kā tas parasts visā pasaulē. Līdz šim Japānā bija pieņemts skaitīt katru jaunpiedzimušo tūlīt pēc piedzimšanas vienu gadu vecu. Tātad ar jauno likumu visi japāņi top par vienu gadu jaunāki. (p)

◆ Kāds angļu lauksaimnieks piedzīvojis negaidītu pārsteigumu, kad dienas laikā no skaidrām debesīm viņa dārzā nolaidusies astoņu izplētņu turēta milzu kaste. Tajā atradies vesels džīps un vairāki smagie šaujamie ieroči. Patiesībā kravai vajadzējis nokrist attālajā lidlaukā. (p)

◆ Ingolštatē kāda fabrika sākusi ražot patentētas vīriešu bikses, kuru apmērus jozmeņa vietā varot pēc vajadzības paplašināt vai sašaurināt, totles Kronachā ādu fabrika pārtrumpo iepriekšējo uzņēmumu ar to, ka sākusi ražot — tautiskas bavāriešu ādas bikses dāmām... (p)

Traberu grupa treniņā

Traberu ģimenē visi locekļi, arī paši jaunākie, ir artisti — akrobati, un tos trenē šim uzdevumam jau no mazotnes. Ģimenes jaunākā atvase—

Zane Trabere, karādamās vienā kājā, šķērso lielpilsētas laukumu 50 m augstumā virs skatītāju galvām, kamēr Traberu trupas meistars, tēvocis Čarlijs, kontrolē tērauda virves nostiepumu.

1 gadu vecais Maiks — jau stingri noturas kājās tēva izstieptajā muskuļotajā rokā, un viņam arī nereibst galva. 2 g. v. Renē jau uz brāļa pleciem pavada viņu gājienā pa nostieptu virvi pāri bezdibenim. 7 g. v. Alfons aukstasinīgi pats staigā pa virvi bez līdzsvara kārts un bez drošības tīkla, bet 13 g. v. Renāte jau veic tikpat bīstamus uzdevumus kā viņas vecākā māsa Zane un trupas vadītājs tēvocis Čarlijs.

Katastrofa padomju atomu pilsētā (Beigas)

Krievu izredzes atomu kaŗā

Dr. P. bija savu stāstu beidzis. Likās, ka viņš aizmirsis rūpes par ikdienu un pilnīgi iegrimis atmiņās. Tad ierunājās tā draugs, arī zinātnieks: „Piedzīvojumi Krievijā," viņš teica, „būs tevi pārliecinājuši, ka tur zinātniskiem pētījumiem pieiet pavirši..."

Dr. P. enerģiski pārtrauca savu draugu: „Tā nu gluži nebija! Zinātnieks paliek tomēr zinātnieks, vienalga, kur tas arī atrastos. Un viņš izvēlas saviem pētījumiem aizvien drošāko ceļu, lai nepārtrauktu eksperimentu un līdz ar to neattālinātos no spraustā mērķa..."

„Tas nozīmē, ka pētījumi aiz Urāliem tiek veikti ar tik pat lielu precizitāti kā pie mums vai pie amerikāņiem..."

„Pilnīgi pareizi," pievienojās Dr. P. „Mēs nedrīkstam paļauties maldīgiem uzskatiem it kā krievi strādātu nezinātniski...! Tieši pretēji! Viņi dažkārt atrisina uzdevumus daudz plašākā mērogā nekā to darām mēs. Tādēļ esmu gandrīz pārliecināts, ka Katapulskas katastrofa ir mūsu profesora J. atriebības akts... Viņš maldinājis krievus — līdz ar to ievērojami apgrūtinājis viņu pētījumu turpmāko gaitu!"

„Vai tiešām šī nelaime tik ļoti kaitējusi boļševikiem...?

„Domāju, ka tā viņus ievērojami attālinājusi no sava mērķa, vismaz atombumbu masveidīgas gatavošanas plāksnē..."

Dr. P. draugs uzlēca kājās. „Vai tiešām krieviem ir atombumba?!"

„Esmu pārliecināts, ka pirms lielās Urālu katastrofas krievi bija tikpat tālu, cik amerikāņi pirmo atombumbu nomešanas dienās uz Hirošimu un Nagasaki."

„Tas nozīmē," izsaucās draugs, „ka viņi būtu spējīgi piedalīties atomu kaŗā." Dr. P. klusēja ilgi un zīmīgi. Tad viņš lēnām turpināja:

„Ar šādiem apgalvojumiem jābūt ļoti uzmanīgiem... daži krievi mēdza ar to plātīties... tas tomēr neko nenozīmē. — No savas šaurās darba plāksnes Katapulskā, varu tikai secināt vienu — uzdevumi, kas bija jāveic atsevišķiem līdzstrādniekiem, lika domāt, ka lielāko nozīmi veltīja tīrā urāna iegūšanai pēc iespējas lielos vairumos... No tā varēja secināt, ka atomu skaldīšanas noslēpums jau pazīstams... varbūt Atomgradā... atlika vairs tikai realizēt to lielā mērogā, kas jau bija zināms mazos izmēros."

*

Pēc tam, kad amerikāņi pacēluši plīvuri, kas pārklāja atomu pētniecības darbu, mēs zinām, ka vislielākās grūtības sagādā tieši tīrā urāna iegūšana plašākos apmēros. Savienoto valstu sasniegumus šajā plāksnē vairs gan laikam nevarēs aizsniegt. ASV zinātniekus tagad nodarbina jau gluži citas problēmas. Tie cīnās par atomu skaldīšanas blakus ietekmju novēršanu, kas apdraud atomu bumbu pētniecībā nodarbinātos cilvēkus.

Jaunākās ziņas no ASV vēstī, ka Amerikas vidējo rietumu kaŗaspēka apmācību laukumos ierīkota pirmā slimnīca, kur aiz platā dzeloņdrāšu un tanku grāvju un aizsprostu žoga ārstē un pētī tos cilvēkus, kas saslimuši atomu izstrāvojumu ietekmē. Stingrā militārā apsardzībā gādā par to, lai neviens nevarētu tikt šo nelaimīgo tuvumā. Tur atrodas daudzi Bikini eksperimenta dalībnieki, ko skārusi izstrāvojumu ietekme. Kāds amerikāņu zinātnieks apgalvojis, ka gadījumā, ja valdība iepriekš apzinātos tās nelaimes apmērus, ko sagādājis Bikini eksperiments, šāds mēģinājums nebūtu noticis. Neraugoties uz lielo piesardzību, daudzi slimnīcas ārsti arī inficēti. Līdzīgu gadījumu pasaule piedzīvoja rentgena staru atklāšanas periodā. Rentgena izstrāvojumi sagādāja nāvi daudziem ārstiem un žēlsirdīgām māsām.

Neraugoties uz nenogurstošo darbu un bezgalīgiem mēģinājumiem, ASV nav līdz šim vēl atrasti iespaidīgi pretlīdzekļi. Saslimšana no urāna izstrāvojumiem skaŗ audu šūnas. Vispirms sabrūk nervu šūniņas. Tālāk seko tauku un muskuļaudu sabrukšana. Viss tas notiek mierīgi un bez sāpēm. Slimības pēdējā pakāpe ir paralīze. —

*

Kad Dr. P. bija pārcēlies uz Štutgarti un uzņēmis kontaktu ar turienes amerikāņu iestādēm, viņš beidzot varēja sazināties ar pazīstamo ASV atomu zinātnieku Dr. N. Nedaudzas dienas pēc tam pienāca atbilde, kuŗā Dr. N. aicināja vācu zinātnieku nekavējoties doties uz Sav. valstīm. Viņš pazina Dr. P. no agrākā Berlīnes darba posma.

Amerikāņu iestādes bija veikušas savu darbu ātri un visi papīri bija sagatavoti dažu nedēļu laikā. Kādā pelecīgā februāra rītā Virtembergas viesnīciņas priekšā apstājās amerikāņu džīps... Pulkstenis bija seši.

„Vai jūs esiet gatavs?" Dr. P. nebija daudz ko kravāties. „Jā," bija viņa lakoniskā atbilde. Pēc stundas vācu zinātnieks jau atradās lidlaukā, kur kāds amerikāņu virsnieks viņam pasniedza braukšanas papīrus. Tā pāri okeanam aizlidoja vienīgais vācu zinātnieks, kas bija piedzīvojis padomju atomu pilsētas katastrofu. Savus vērojumus un pieredzi viņš aizveda no Urāliem uz Sav. valstīm.

Pēc desmit gadiem apvienota ģimene, kas izklīdināta dažādos kontinentos

Augusta sākumā Neapolē satikās Jans un Josefa Olechniji — vīrs un sieva, kas nebija redzējušies desmit gadus, jo kaŗa notikumi bija aizsviedusi Josefu Olechniju ar tagad 21 gadu veco dēlu Richardu uz Āfriku, kāmēr viņas vīrs un dēla tēvs Jans bija palicis Polijā un vēlāk DP nometnē. Viņi satikās Neapolē, lai no turienes dotos uz jaunu mājvietu un jaunu dzīvi Kanādā.

1939. gadā Olechniju ģimene mierīgi dzīvoja savās lauku mājās Austrumpolijā, kad piepeši sākās kaŗa vētra — no rietumiem Polijā lauzās vācieši, drīz pēc tam no austrumiem soļoja krievi. Kad šī vētra bija pāri, pirmā pasaules kaŗa veterāns Jans Olechnijs atradās vācu rokās, viņa sieva un dēls — pie krieviem. 1940. g. Janu aizsūtīja darbos uz Austriju, un viņš tur palika līdz 1945. gadam, kad kaŗš beidzās. Pēc tam 49 gadus vecais vīrs, kas jau pirmā pasaules kaŗā bija zaudējis divus labās rokas pirkstus, dzīvoja Villachas DP nometnē. Viņš nemeklēja ģimeni, jo jau 1944. gadā bija saņēmis ziņu no svaiņa, ka krievi deportējuši sievu un dēlu uz Sibiriju.

Taču 1946. gadā pienāca cita ziņa. Angļu Sarkanais krusts vēstīja, ka Josefa un Ričards Olechnijs ir starp tiem poļiem, kas kaŗa laikā ar angļu palīdzību nosūtīti caur Krieviju uz Austrumāfriku. Viņš uzzināja, ka tie atrodas Dievidrodēzijā, bet visi mēģinājumi tieši satikties palika velti.

Tad — šī gada pavasarī caur IRO kanāļiem pienāca ziņa, ka Josefa ar dēlu gatavojas izceļot no Rodēzijas uz Kanādu — māte par mājkalpotāju, dēls par laukstrādnieku. Viņi bija lūguši, lai Kanādas imigrācijas misija Austrijā uzklausa arī Jana lūgumus.

Kanāda gan šad tad uzņem precētus pāŗus mājkalpotāju darbiem, bet parasti noraida cilvēkus ar amputētiem pirkstiem — tādus kā Janu Olechniju. Taču šoreiz neparastais apstāklis, ka ģimeni šķiŗ 5000 jūdzes un desmit gadu neredzēšanās, bija ieinteresējusi arī Ženēvas IRO štābu, kas parasti rēķinājas tikai ar tūkstošu un desmittūkstošu pārvietošanu. Pēc ilgākas tiesas sarakstīšanās starp šo štābu un Kanādas darba un imigrācijas ministriem panāca to, ka pielaidīs izņēmumu.

Tā Olechniju ģimene, pēc desmit gadu neziņas un šķirtas dzīves varēja satikties Neapoles ostmalā.

—pa

Krustvārdu mīkla

1—2. Mājlops. 3—4. Metalls. 5—8. Rāpulis. 9—12. Putns. 13—14. Garšviela. 15—16. Sena tauta. 1—5. Trauks. 9—13. Piemiņas vieta. 2—14. Kukainis. 3—15 Ārstniecības līdzeklis. 4—8. Vīriešu vārds. 12—16. Tauta. 1—6. Beigas lūgšanā. 5—2. Mērs. 3—8. Ķermeņa sastāvdaļa. 7—4. Pilsētas sastāvdaļa. 9—14. Materiāls. 13—10. Mežā. 15—12. Zivs. 11—16. Satiksmes līdzeklis.

IEPRIEKŠĒJĀS KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

Līmeniski: 1. Proklamēt. 6. Utis. 8. Sāni. 11. Bāris. 13 RAD (Reichsarbeitsdienst). 14. Īstas. 15. Ogas. 17 Tito. 20. Tīfs. 21. Rasē. 23 Oms. 24. Roze. 26. Miss. 28. Abas. 30. Usma. 31. Ipiķi. 33. LNP. 35. Satin. 37. Sist. 39. Rags 40. Pārstāvis. — **Stateniski:** 2. Rota. 3. Kāsis. 4. Ašs. 5 Erna. 6 Ubagi. 7 Iriss. 9 Ārsts. 10. Īdēt. 12 Starmetis. 15. Otava. 16. Afēra. 18. Iezis. 19 Odesa. 22 AS (akciju sabiedrība). 23. Oz. (unce). 25. Osips. 26. Muita. 27. Smīns. 29. Bāls. 32. Karpa. 34. Nīla. 36. Īgni. 38. Tas.

Jauns Valkas vieglatlētu panākums

IRO 3. APGABALA DP MEISTARSACĪKSTES VIEGLATLĒTIKĀ

Pateicoties pasaules YMCAs atbalstam un tās pārstāvja H. Teriņa iniciātīvai, 14. augustā Nirnbergas stadionā notika 3. apgabala DP meistarsacīkstes vieglatlētikā pieaugušo un jaunatnes (līdz 18 g.) grupās. Sacensības izvērtās par tīru latviešu lietu, jo no pieteiktajiem cittautiešiem startēja vienīgi 6 ungāri. 49 dalībnieku konkurencē labākos panākumus guva Valkas sportisti, kuri no iespējamām 28 uzvarām izcīnīja 16. Tālāk seko Fišbacha ar 6, Hersbruka un Vircburga ar 3 uzvarām. Individuāli labākos panākumus guva 13 g. vecā Regīna Roga ar 3 uzvarām, kādu skaitu sasniedza arī M. Iesaliņa bet P. Nellands, J. Galens, D. Bērziņa un 14 g. vecais Edvīns Zikmanis izcīnīja pa 2 uzvarām. Lielākais dalībnieku skaits bija jaunatnes grupās, kur tad arī risinājās sīvākās cīņas, kas rādīja ka aug jauni spējīgi veco atvietotāji. Sacensību noslēgumā pasaules YMCAs pārstāvis V. Voitkus uzvarētājiem pasniedza YMCAs ziedotās balvas un diplomus. Sarīkojuma techniskais izkārtojums atradās Fišbachas YMCAs un tās sporta vadītāja R. Upatnieka ziņā, kuri uzdevumu veica godam.

Techniskie rezultāti: Meitenēm: 80 m: 1. R. Roga (Valka) 12,1. 2. Dz. Pasteniece (Vircb.) 12,2. 3. I. Baumhammere (Fišb.) 12,4. Tāllēkšanā: 1. R. Roga 4,49. 2. I. Baumhammere 4,16. 3. Dz. Pasteniece 4,12. Augstlēkšanā: 1. R. Roga 1,25. 2. Zilmane (Fišb.) 1,25. 3. R. Fišere (Valka) 1,15. Lodē: 1. R. Fišere 5,97. 2. R. Roga 5,84. Diskā: 1. I. Knegere (Valka) 17,74. 2. R. Fišere 17,59. 3. A. Bernšteina (Valka) 14,88. 4X80 m staf.: Fišbacha (Baumhammere, Zilmane, Pone, Vītoliņa) 47,6 sek. Sievietēm: 80 m: 1. M. Iesaliņa (Valka) 12,6. 2. D. Bērziņa (Valka) 13,1. Tāllēkšanā: 1. M. Iesaliņa 4,22. 2. Nagy (ungāriete) 3,63. Augstlēkšanā: 1. M. Iesaliņa 1,20. Lodē: 1. D. Bērziņa 7,62 2. A. Upeniece 7,34. Diskā: 1. D. Bērziņa 24,92 2. M. Iesaliņa 20,34. 4X60 m stafetē: Valka (Upeniece, Bērziņa, Iesaliņa, Roga) 48,6.

Zēniem: 100 m: 1. Kruskopfs (Vircb.) 12,2. 2. Bormanis (Vircb.) 13,6. 3. Rence (Vircb.) 13,7. 800 m: 1. E. Zikmanis (Valka) 2:22,3. 2. Bormanis 2:24,0. 3. Jansons (Vircb.) 2:28,4. Tāllēkšanā: 1. Baikštis (Vircb.) 5,18. 2. E. Zikmanis 4,82. 3. Kruskopfs 4,78. Augstlēkšanā: 1. E. Zikmanis 1,50. 2. Baikštis 1,45. 3. Kruskopfs 1,45. Lodē: (5 kg): 1. Pētersons (Fišb.) 11,13. 2. Baikštis 10,37. 3. Šenbruns (Fišb.) 10,34. Diskā (1,5 kg): 1. Šenbruns 29,34. 2. I. Pulleris (Fišb.) 25,46. 3. Rence (Vircb.) 24,67. 4X100 m stafetē: 1. Fišbacha (Pulleris, Strautmanis, Kačerovskis, Šenbruns) 53,5 sek. Vircburgu diskvalificēja.

Vīriešiem: 100 m: 1. J. Galens (Fišb.) 12,6 2. Vaivars (Vircb.) 12,8. 3. A. Galkis (Valka) 12,9. 3000 m: K. Upenieks sasniedza 9:34,7 min. Tāllēkšanā: 1. J. Galens 6,07. 2. J. Katuzāns (Valka) 5,60. 3. A. Asara 5,59. Augstlēkšanā: 1. J. Katuzāns 1,60. 2. J. Galens 1,55. Lodē: 1. P. Nellands (Hersbr.) 12,80. 2. Dikerts (Valka) 10,48. 3. J. Katuzāns 9,07. Diskā: 1. P. Nellands 33,96 2. A. Dikerts 31,59 m. 3. A. Asara 29,07 m. 4X100 m stafetē: Valka (Baltauss, Grīviņš, Upenieks, Galkis) 49,5. A. L.

*

Hanavā, pārbaudes sacīkstēs Jānis Pīlsis augstlēkšanā spēja 1,66, tāllēkšanā 6,08, šķēpā 50,56, 110 m barjērskrējienā 18,1, Imants Mežaraups augstlēkš. 1,62, tāllēkšanā 5,89, trīssoļlēkšanā 12,41, 110 m barjērās 20,1. 17 g. vecais Paucītis skrēja 1500 m 5:42,0. J. M.

Latviešu volejbolisti Anglijā progresē

Anglijas latviešu meistarsacīkstēs volejbolā vīriešu sacensībā uzvarēja Birlejas „Vārpa", pārspējot finālā LLSK 15:6, 16:4. Divu dienu sacensībās Vārpas sešinieks pierādīja sevi par vislabāk saliedēto vienību. Uzvarētājos spēlēja A. Redlichs, I. Barens, A. Strautnieks, K. Teteris, O. Vīgants un K. Vilmanis. „Londonieši" gan atsevišķi bija techniski labi sagatavoti, bet, it sevišķi finālspēlē, neprata rast vajadzīgo sadarbību. Trešā vietā ierindojās futbolista Skadiņa vadītā „Sutton Park" vienība, kas savukārt uzvarēja iepriekšējo meistaru Auseklī. Sacensības rādīja, ka latviešu volejbolistu spēju līmenis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, audzis. Ievērojami progresējušas arī sievietes. Četru vienību sacensībā uzvarēja fiziski spēcīgākās Auseklа spēlētājas, uzvarot finālā Bratfordas „Trimdu" 15:13; 15:8. Jaunās meistarvienības kodols nāk no agrākā meistara „Tērvete", kas šoreiz palika 3. vietā. Auseklа sportisti A. Veinberga vadībā bija rūpējušies par viesu uzņemšanu un labi iekārtotiem spēļu laukumiem. Uzvarētāji saņēma LSPL balvas un diplomus. Sportistu pilnsapulce pieņēma sporta pārvaldes statūtus un vienojās turpmāk nepielaist latviešu meistarsacīkstēs sveštautiešus. U. Priedītis

*

Vieglatlētikas korespondencsacīkšu otrajā gājienā Valkas sportisti rezultātus uzlabojuši. Meiteņu „B" grupā Valkas vienība sasniegusi 2730,5 p., sieviešu grupā 3153 p. un vīriešu grupā 6960 p.

Sacensību labākie rezultāti: meitenēm un sievietēm 60 m. R. Roga 8,9. R. Fišere 9,5. 100 m R. Roga 14,4. tāllēkšanā R. Roga 4,36. M. Potulova 4,03. Augstlēkšanā R. Roga 1,26, lodē M. Katuzāne 8,44. diskā D. Bērziņa 25,5, šķēpā D. Bērziņa 20,03. Vīriešu sacensībās K. Upenieks sasniedza 100 m 12,4. 400 m 53,4 un 1500 m. 4:23,2. Tāllēkšanā A. Asara 5,63, J. Katuzāns 5,53, augstlēkšanā J. Katuzāns 1,60, E. Zikmanis 1,50, lodē G. Krautmanis 10,81. A. Dikerts 10,79. A. Asara 10,40. diskā A. Asara 32,51. G. Krautmanis 30,07. šķēpā G. Krautmanis 45,39. A. L.

Ingolštates YMCAs sieviešu volejbola vienība uzvarēja Neiburgas IRO arodskolas sportistes 15:10, 15:4. Vīriešu sacensībā ar 15:8, 15:10 uzvarēja viesu vienība, kas galvenām kārtām sastādījās no cittautiešiem. Arī basketbolā pārāki ar 55:25 bija neiburgieši.

Sporta dzīvi Ingolštatē vada no Neištates pārnākušais vieglatlēts J. Treimanis, arī pats aktīvi piedalīdamies vācu rīkotās sacīkstēs. Donavas apgabala meistarsacīkstēs Treimanis ieguva 2. v. 400 m skrējienā ar 54,2 un palīdzēja savai vienībai uzvarēt olimpiskā stafetē. I. M.

Sengvardenas zēni no jauna pierādījuši, ka tie ir labākie apkārtnes jaunatnes sportisti. Vingrošanas un sporta svētkos, kuros piedalījās 3 vācu biedrības, Sengvardenas zēni startējot no vietējā vācu kluba guva labākās sekmes. 100 m uzvarēja U. Blukis 12,4; 2. G. Grīslītis 12,6. Tāllēkšanā pirmais G. Grīslītis 5,52, bet U. Blukis ar 5,15 ierindojās 3. vietā. A. Žāns 5,05 ceturtā un L. Bergmanis 4,87 sestā vietā. 5 kg lodes grūšanā 1. A. Žāns 10,89, augstlēkšanā 1. L. Bergmanis 1,58, 2. A. Žāns 1,44, 3. G. Grīslītis 1,41. Trīscīņā (100 m skr., 5 kg lodes grūšana un tāllēkšana) 1931./32. g. dzimušo grupā G. Grīslītis ierindojās 2. vietā, bet L. Bergmanis 3. 33./34. g. dzimušo grupā uzvarēja A. Žāns, 2. U. Blukis. G. G.

Circenis un Hakelis Vācijas šķēpa metēju priekšgalā

Vieglatlētikas sacīkstēs Hanoverā Hakelis uzvarējis šķēpa mešanā, sasniedzot 62,54 m. Vācijas meistarsacīkstēs Brēmenē uzvarētājs Siks spēja 62,C3. Vācijas šķēpa metēju priekšgalā tagad ir abi latviešu sportisti Circenis (63,12 m) un Hakelis (62,54 m).

Jauni pasaules rekordi vieglatlētikā

Gastons Reifs, olimpisko sacensību uzvarētājs 5000 m skrējienā svētdien Zviedrijas „skrējēju metropolē", provinces pilsētiņā Gevlē, sasniedzis jaunu pasaules rekordu 3000 m skrējienā, veicot kā pirmais cilvēks pasaulē distanci zem 8 minūtēm. Gunāra Hēga līdzšinējo rekordu, ko lietpratēji uzskatīja par cilvēka spēju robežu, Reifs labojis par 2,4 sek. Reifa lieliskais sniegums — 7:58,8. Pēc sacensības Reifs izteicies, ka viņa nākamais mērķis labot Hēga rekordu 13:58,2 arī 5000 m. Reifs pārliecināts, ka distanci var veikt 13 min. 50 sek.

L. Gordjēns sacīkstēs Somijā sasniedzis atkal jaunu pasaules rekordu diska mešanā, šoreiz aizlidinot ripu gandrīz 57 m tālu! Jau pirmajā vieglatlētu startā Eiropas kontinentā, Lisabonā, Gordjēns pārspēja Konsolīni rekordu par 1 m 11 cm, spējot 56,46. Augumā neizskatīgā ASV vieglatlēta jaunais rekords tagad ir 56,97 m. Septembra sākumā Gordjēns Romā sacentīsies ar bijušo pasaules rekordistu Konsolīni.

Lena Štumpfe Brēmenē sasniegusi jaunu pasaules rekordu pieccīņā sievietēm 447 p. Atsevišķie sniegumi: 100 m 12,5; augstlēkšanā 1,60; tāllēkšanā 5,91; lodē 12,04 un šķēpa mešanā 42,60.

Helene Smirnitckaja Maskavas meistarsacīkstēs vieglatlētikā sasniegusi jaunu pasaules rekordu šķēpa mešanā 53,41!! Jau pirms nedēļas sacīkstēs pret Čechoslovakiju Smirnitckaja pārspēja oficiālo austrietes Hermas Baumas pasaules rekordu 48,63, lidinot šķēpu 49,59.

Igaunis Vētausme, mūsu vieglatlētu vecs paziņa no daudzām valstu sacīkstēm, joprojām ir rekordu formā. Padomju savienības — Čechoslovakijas valstu sacīkstē Maskavā Vētausme uzvarējis 1500 m skrējienā, veicot distanci jaunā Ig. rekordlaikā 3:51,4. Arī lodes grūšanā uzvarējis igaunis Lips 15,65. Kārtslēkšanā Ozoliņš sasniedzis 4,10.

Anglijā dzīvojošo igauņu meistarsacīkstēs vieglatlētikā jaunu Igaunijas rekordu sasniedzis Valeo Lillakas, veicot 5000 m 15:05,8. Igauņu trimdas prese atzīmē, ka līdzšinējais Beldzinska rekords 15:07,4 pastāvējis tieši 20 gadus.

Vācijas starptautiskajās meistarsacīkstēs tenisā sesto reizi uzvarējis Gotfrīds f. Krams, pieveicot finālā Buchholcu 7:5; 6:1; 6:0.

Pasaules meistarnosaukuma izcīņā boksā smagajā svarā Čarlzs pieveica 7. gājienā ar technisko knokautu Lesnevicu. Sacensības rīkotājs Džo Luiss ieņēmis tikai 75.832 dolaru, kas ir vispār mazākā līdz šim pasaules meistarsacīkstēs ieņemtā summa. ASV smagsvarnieks Volkots kas arī pretendē uz pasaules meistara godu, 40.000 skatītāju klātienē Stokholmā 5. gājienā noguldījis zviedru cerību Oli Tandbergu.

Devisa kausa izcīņā tenisā Austrālija uzvarējusi Italiju 5:0 un sacentīsies finālā ar ASV. Sacensība notika Ņujorkā.

A. Krēks, bijušais Eiropas meistars lodes grūšanā, starptautiskajās sacīkstēs Stokholmā, ierindojies trešajā vietā aiz pasaules rekordista J. Fuksa, sasniedzot 15,30 m.

Vācijas futbola meistarvienība VFR Mannheim zaudējusi Gelzenkirchenā 65.000 skatītāju klātienē vecmeistaram Schalke 1:2.

Pasaules rakstniecības ievērojamākie darbi latviešu valodā

Kopš 1940. gada, kad Latvija tika atgriezta no pārējās pasaules,, izcilie rakstnieki visās brīvās zemēs ir radījuši daudzus jaunus ievērojamus darbus, kas latviešu valodā nav iespiesti. Līdz 1940. gadam latviešu lasītājus ar pasaules rakstniecības ievērojamākiem darbiem iepazīstināja apgāds „Grāmatu Draugs". Arī tagad „Grāmatu Draugs" grib sniegt pēdējo 10 gadu izcilākos darbus latviešu valodā.

Grāmatu, kuras latviešu lasītājiem vajadzētu pazīt ir tik daudz, bieži tās ir arī visai plašas, bet mēs visi esam kļuvuši nabagi un iegūt daudzās lielās grāmatas nav pa spēkam.

Iedams, kā vienmēr, jaunus ceļus „Grāmatu Draugs" izdod šos darbus autoru pašu saīsinātos izdevumos kādus lasa arī miljoniem bagāto amerikāņu. Tā latviešu lasītājiem ir iespējams iepazīties īsā laikā ar daudziem darbiem par visiem pieejamām cenām. Visi šie saīsinājumi ir vai nu pašu rakstnieku izdarīti vai akceptēti un tie dod pilnīgu visa darba ainu.

Lūk, ko par šiem saīsinājumiem saka autoritātes:

Par grāmatu saīsinājumiem jāpriecājas kā lasītājiem tā autoriem. Lasītāji iepazīstas ar grāmatām, ko tie, viņu plašuma dēļ nekad nebūtu izlasījuši. Autori var priecāties par meistariskiem saīsinājumiem, kas tiem pievērš jaunus lasītāju tūkstošus. Tomass Manns.

Es esmu pārsteigts par manas grāmatas lielisko saīsinājumu, lietojot vienīgi manu tekstu. Mana milzīgā grāmata saīsinājumā neko nav zaudējusi. Man pat liekas ka dažas vietas ir kļuvušas vēl labākas Un es esmu pateicīgs, ka simti tūkstoši jaunu lasītāju ir pievērsušies manai grāmatai. Irvings Stone

Apgāds „GRĀMATU DRAUGS" ieguvis tiesības ievērojamāko grāmatu saīsinājumu publicējumiem latviešu valodā.

JAU IZNĀKUŠAS ŠIS VIRKNES PIRMĀS GRĀMATAS

Francis Verfels — **Dziesma par Bernadeti.** Romāns.

Džons Heršijs — **Zvans Adano pilsētai.** Romāns.

Perla Bak — **Sieviešu paviljons.** Romāns.

Tuvākā laikā sekos:

Ričards Raits — Melnais zēns. Romāns.
Betija Smis — Koks aug Bruklinā. Romāns.

Tās ir grāmatas, kas visā pasaulē atzītas par pēdējo gadu ievērojamākiem sniegumiem literātūrā.

Katras grāmatas cena Vācijā DM 1.50, Austrālijā 4/—, Anglijā 3/—, Zviedrijā 2,50, USA un Kanādā —.50, Brazīlijā 15.—, Francijā 150.—.

Grāmatas dabūjamas visās nometņu grāmatnīcās vai pasūtināmas tieši no apgāda. Ārzemēs grāmatas dabūjamas:

ANGLIJĀ — A. Saulītis, Bridgend Hostel. Stonehouse. Glos.
AUSTRĀLIJĀ — J. Strautiņš, Woodside Camp via Adelaide, S. A.
BRAZĪLIJĀ — Z. Leimanis, Legacao de Letonia, Av. Erasmo Braga 277, s. 609, Rio de Janeiro.
FRANCIJĀ — E Baumanis, 58 rue Marchal Foch, Lorient.
KANĀDĀ — R. Kirsis, Box 1017, Sta. C, Toronto 3, Ont.
KANĀDĀ — V. Ziediņš, „Lakewood, Lakeshore Rd, E, Oakville, Ont.
U. S. A. — H. Rudzītis, 6643 Bergen Place, Brooklyn 20, N. Y.
ZVIEDRIJĀ — Daugavas Apgāds, Garvargatan 11, Stockholm K.

Tāpat pie visiem pārstāvjiem dabūjami arī mūsu jaunākie izdevumi:

PĀVILS ROZĪTIS — VALMIERAS PUIKAS. Romāns.
ANŠLAVS EGLĪTIS — ĢIMETNE. Novele.
ZELMA LAGERLEFA — GĒSTA BERLINGS. Romāns.

Neaizmirstiet pasūtināt latviešu grāmatas, kamēr tas vēl iespējams.

APGĀDS „GRĀMATU DRAUGS"
H. Rudzītis.
(14a) Fellbach b. Stuttgart, Jahnstr. 19.

BRITU JOSLAS IRO GALVENAIS ŠTĀBS

ziņo par jauniem darba piedāvājumiem no Perū, Kolumbijas un Holandes.

BOGOTĀ, KOLUMBIJĀ, vajadzīgs augsti kvalif. vīriešu veļas piegriezējs. Sevišķi labi jāprot piegriezt pēc mēra kreklus. Darba laiks 48 st. ned. Sākumā alga 300 peso mēn. Prasītas darba apliec., foto un dzimš. dati.

BOGOTĀ, KOLUMBIJĀ, vajadzīgs lietpratējs — cūkkopis. Var būt maza ģimene. Alga 200 peso mēn. un brīvs dzīvoklis.

LIMĀ, PERŪ, vajadzīgs piedzīvojis adāmmašīnu speciālists. Jāpārzina zeķu adāmo mašīnu uzstādīšana, palaišana un labošana. Priekšroka vieniniekam. Alga 1000 soles mēn. Darba laiks 48 st. ned. Līgums jāparaksta uz 2 gadiem.

PERŪ vajadzīgs kvalificēts zīmētājs-dekorātors. Var būt arī sieviete. Jāprot skatlogu dekorēšana un daž. reklāmu sagatavošana. Sākuma alga 1000 soles. Palīdzēs sagādāt dzīvokli.

UTRECHTĀ, HOLANDĒ, vajadzīgs fiziķis vai ķīmiķis, 25—35 g. v., ar spec. zināšanām būvmateriālu nozarē.

Interesentiem anketas izpildīšanai jāpieprasa BCP speciālistu kartotēkā, (21a) Detmold Wittje-Str. 14. Vēstulei jāpievieno pastmarkas atbildei. Sludinājums attiecas tikai uz britu joslā dzīvojošiem DP. (254)

LINGOFONA LEKCIJAS dabūjamas L. Rumaka grāmatnīcā, (13a) Nürnberg 2. Valka. Cena DM 1,30 + 20 pf. pasta izdevumi. Izsūta pret iepriekšēju samaksu. (251)

Mūsu jaunizdevumi

	DM
MAZBĒRNS, rokas grāmata vesela mazbērna audzināšanai un slima mazbērna kopšanai. Dr. Jēkabs Nīmanis	4.—
TAMBORĒŠANA UN ADĪŠANA, sakopojusi A. Reinholde	5.—
GADA AINAS. Jāņa Sternberga bilžu grāmata bērniem izkrāsošanai	3.—
CITTAUTU LITERĀTŪRAS VĒSTURE, III daļa prof. Dr. phil. K. Kārkliņš	3.—

Atkal dabūjama

LATVISKĀ UN MODERNĀ VIRTUVE, H. Birziņa un Švāgers-Vīksne. Grāmata pagatavota uz laba papīra, glītā iesējumā	9.—

Grāmatas dabūjamas nometņu grāmatnīcās un mūsu apgādā. Atsevišķiem pasūtinātājiem izsūtām pēcmaksā atkalkalpārdevējiem 20 proc. atlaide.

Fišbachas latviešu komitejas LITERĀTŪRAS APGĀDS.
Lager Fischbach, über Nürnberg 2. (13a). (259)

Vēl dabūjami Valža **STABURAGA BĒRNI** illustrēti DM 7,—.

Grāmatu prāvā apmēra dēļ trimdā vairs neiespiedīs, kāpēc visiem, kam aug bērni, ieteicams to iegādāties.

Bez tam krājumā:

P. Gruns — BURSAKI", rom. . . DM 3.—
A. Dziļums — „CELMINIEKI", I daļa . . . . DM 3,50

Grāmatas dabūjamas visās nometņu grāmatnīcās, kā arī pasūtināmas pēc parastiem noteikumiem tieši apgādā

J. ALKŠŅA apgāds,
Dedelstorf/Horst, ü. Wittingen, Kr. Gifhorn, ((20a) (253)

Dabūjamas šādas GRĀMATAS:

	DM
Mācītāja Edg. Langes — TICĪBAS MĀCĪBA (ev. lutertic.) tautskolas I klasei un mājmācībai	1.20
Māc. Edg. Langes — BAZNĪCAS VĒSTURE (senie laiki) ģimnazijām un pašm.	1.50
Māc. Edg. Langes RELIĢIJU VĒSTURE (ģimn. I. klasei un pašmācībai)	1.—

Grāmatas izsūta ar uzliktu pēcmaksu + sūt. izdevumi.
Pasūtinājumi nododami:
EDG. LANGE,
(24) Lübeck, Fackenburger Allee 81—214, DP Camp. (261)

LIKVIDĀCIJAS IZPĀRDOŠANA

Par ½ cenu Nameja un Saules gredz., Daugmales rotas, daž. saktas uc. Steidz. pieprasiet cenu sarakstu.

KONST. TUMILS-TUMILOVIČS,
(14a) Schwäb.-Gmünd, Lettenlager.
Izmantojiet izdevīgo gadījumu! (260)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS, AROLSENĀ, MEKLĒ:

Ivaru Baltāboļu, dz. 1919. 31. 1. Rīgā, pēd. z. no Kēnigsbergas un Dancigas; Verneru Elīskalnu, dz. 1911. 4. 5. Latvijā, dzīv. Rīgā, pēd. z. no Stuthofas konc. nom.; Elīšēniju Erkinu, dzim. Rogačofu (atraitni Krastiņu), dz. 1905. 10. 1. Jelgavā, pēd. z. no Vācijas; Jāni Plugi, apm. 35 g. v., dz. Rīgā, pēd. z. no Vācijas; Edgaru Podiņu, dz. 1881 8. 5. Rīgā, pēd. z. no Vācijas; Leonu Rocānu, dz. 1916. 23. 4. Leņingradā vai Krasnoje Selo, līdz 1945. g bijis Vīnē, vēlāk daž. DP nometnēs Vācijā; Pēteri Saldavu, dz. 1903. g. Koknesē pēd. z. no Vācijas; Pauli Švarcbergu, dz. 1902. 16. 4. Līvbērzes pag., mobil. armijā, pēd. z. no 19. diviz. Kurzemē; Austru Teidemani, dzim. Grintāli, dz. 1923. g. aprīlī Rīgā, pēd. z. 1945. g. apr. no Reichenbergas; Nikolaju Cibolovski (vai Žibolovski), dz. 1896. 20. 4 Rīgā, dzīv. Indrā, pēd. z. no Kēnigšteinas. (246)
84

A. Augsturns
Foto - Vervielfältigungsanstalt
(20a) Dedelstorf-Lager, über Wittingen,
piedāvā skolām
UZDEVUMU BURTNĪCAS.
Cena DM 0,25 gabalā. Nosūta ar uzliktu pēcmaksu. Skolām un atkalpārdevējiem 20 proc. atlaide plus porto (252)

Uz papīriem un aploksnēm IESPIESTS VĀRDS, UZVĀRDS UN ADRESE, pēc vēlēšanās uz papīriem arī cits teksts,

grezno katru vēstuli,

kā privātu, tā veikalniecisku. Iespieddarbu cena (līdz 12 vārdiem) ap papīr./aploksn.: 25 gab. DM 4.—, 50 gab. DM 7.—, 100 gab. DM 10.—.

Pasūtinot 5 sainīšus (DM —.65 sainītī).

TAUT. VĒST. PAPĪR. un KARTĪT. (tautas tērpi krāsainā iespiedumā), vienu sainīti ar apl./pap. iespiež ar vēlamo tekstu papildus

PAR BRĪVU

Pasūtinājumus, iesūtot vēlamo tekstu un attiecīgu samaksu (arī pastmarkās), pieņem

APGĀDS „AGRA",
(14a) Stuttgart-S., Neefstr. 10. (262)

Visiem aizbraucējiem uz Ziemeļ- un Dienvidamerikas zemēm, Austrāliju un citur, nepieciešams jaunais

Pasaules atlants

ar 32 karšu lapām. Sīkas Z. A. Savienoto valstu, Argentīnas, Brazīlijas, Austrālijas uc. kartes. Satur ap 11.000 vietu nosaukumu.

P. MANTNIEKA kartografijas institūta, Briselē, izdevums.

Cena broš. DM 3.—; karton. DM 4.—.

Pieprasāms visās grāmatnīcās, vairumā apgādam „LIDUMS", Geesthacht/E., Spakenberg III. (232)

JĀNIS STERNBERGS no Kuldīgas meklē radus un paziņas. Rakstīt J. Sternbergam, 2. Arnold Place, Whetley Hill, Bradford, Yorks., England. (250)

IZNĀKUSI un pazīstamākajām grāmatnīcām Vācijā un ārzemēs jau izsūtīta slavenā zviedru ārsta Akseļa Muntes

Grāmata par San Mikelu

ar Arv. Soduma vāku un illustrācijām. Cena DM 4.80.
Izsūtu tikai pilnā pēcmaksā ar 20 proc. atlaidi.

Andr. Ozoliņa apgāds un grāmatnīca,
(24b) Eutin/Holst., DP Camp. (257)

Darba piedāvājums Anglijā

Latvieti — bērnu kopēju, kas palīdz arī citos mājsaimniecības darbos, steidz. meklē lielā lauku mājā Anglijā. Kandidātei jābūt vieniniecei vai vieniniecei ar vienu bērnu. Par dokumentu sagādi rūpējas darba devējs. Ceļa izdev. sedz, bet vēlāk atskaita no algas. Mājā jau otro gadu dzīvo latviešu ģimene. Lūdzu rakstīt tikai nopietnas strādātājas. Vēst. ar emigrācijai nepieciešamām ziņām rakstīt angļu val. pratējām angļu val.: Mrs. D. Holdsworth, bet latviešu val. Jānim Kokarītim: Scargill, Nr. Skipton, Yorks., England. (258)

TAUTIETĒM — UZMANĪBU!

Iznācis un izsūtīts iepriekšpasūtinātājām un grāmatnīcām Allas Zēbergas-Rugājas sastādītais

LATVJU Zeltene

speciālizdevums

Pati adu — pati valkāju!

Šis plašais oriģināldarbs ieteicams katrai tautietei un nav aizstājams ar citiem.

Pieprasiet mūsu izdevumu grāmatnīcās, apgādam vai L. Zeltenes pārstāvjiem ārpus Vācijas. Cena DM 3,50, ASV un Kanādā 1,50 dol., Anglijā 4/6 sh., Austr. 3/6 sh.

Vēl dabūjami L. Zeltenes agrākie numuri (Nr. 1., 2 un 3 ierobež. daudz.) un mūsu izdotās grāmatas: Knuta Hamsuna romāns „Bads", visu daļu kopizdevums, kas slaveno rakstnieku padarīja pazīstamu visā pasaulē, cena š DM 8.80; Ed. Salnas stāsti „Uzvara" par latv. karavīru likteņiem Vācijas sabrukuma dienās, cena DM 2.50; šī paša autora novele „Pildspalva" par Cēdelghēmas dzīvi, cena DM 0.80, kas it sevišķi interesēs autora līdzgaitniekus.

Apgāds „GRĀMATNIEKI",
(13b) Berchtesgaden-Strub. (264)

Lūdzu atsaukties DZINTRU EIZENŠMITI; agrākā adrese: IRO HQs, Pond Barracks 11—3, Amberg (13a). Tāpat personas, kas zinātu viņas pašreizējo adresi, ļoti lūdzu paziņot to K. Vecrozem, 13, Beaumont Road, Whetley Lane, Manningham, Bradford, Yorks., England. (263)

K. un K. Rozes Angliski-latviska vārdnīca

ar fonētisku izrunu, 448 lpp. bieza, pielikumā Anglijas un ASV svari un mēri; iesieta maksā DM 7.—

B. un K. Rozes Latviski-angliska vārdnīca,

600 lpp. bieza, iesieta maksā . . . . DM 9.—

Šīs ir plašākās un pilnīgākās vārdnīcas, kādas mums ir.

Vācijā dabūjamas visās nometņu grāmatnīcās un pie

K. ROZES,
(13b) Augsburg, Hessenbachstr. Nr. 29 1/3.

Mūsu ģenerālpārstāvji ārzemēs:
Zviedrijā: Daugavas apgāds, Garvargatan 11, Stockholm K.
Anglijā: P. Priedītis, Latvian Legation, 87, Eaton Place, London S. W. 1.
Kanādā: R. Kirsis, Box 1017, St. „C", Toronto 3, Ont.
ASV: R. Cers, 88 Florence Str., Roslindale 31, Mass USA. R. Dobelis, Wartburg College, Waverly, Ja., USA.
Austrālijā: J. Strautiņš, Woodside Camp, via Adelaide, S. A. (265)

Kam būtu pārdodama F. ŠTRAUCHA VĀCU VALODAS PAŠMĀCĪBAS GRĀMATA 100 lekcijās?

Wehm. J. Marchilevičs,
(21a) Bad-Salzuflen, Bismarckstr. 14. (255)

Ievērojamā jaunatnes literātūras rakstnieka JĀŅA ŠIRMAŅA (Dadžu Jura, Krikša, Pīkstītes uc darbu autora) jaunākais darbs

KRIKSIS MEŽMĀJĀ

iznācis pirmiespiedumā

Cena DM 3,—. Pieprasiet visās nometņu grāmatnīcās un pie ģenerālpārstāvja DAUGAVAS VANAGU GRĀMATNĪCĀ, (13a) Nürnberg 2. DP Camp Valka. (201)

Teorētisko ideālismu aizēno praktiskie apsvērumi

Runās par Vacijas pieaicināšanu Eiropas padomē

Strasburga (I). — Eiropas konsultātīvajā padomē Strasburgā otrdien sākās vispārējās debates, kas turpinājās līdz nedēļas beigām. Diskusijas uzdevums: iespējami pilnīgi noskaidrot, kādas pārmaiņas izdarāmas Eiropas politiskajā struktūrā, lai nodibinātu patiesu Eiropas ūniju. Sevišķu vērību izpelnījās Čerčila un viņa politiskā pretinieka Anglijas vicepremjēra Morisona runas. Pirmdien Strasburgas pilsētas valde svinīgā ceremonijā pasniedza Čerčilam goda pilsoņa diplomu, atzīmējot viņa nopelnus pilsētas atbrīvošanas organizācijā.

Tā kā savas domas par pārrunājamo tematu vēlējās izteikt ne mazāk kā 30 deputātu, tad parlaments jau pirms debašu sākuma vienojās atsevišķas runas ierobežot ar 20 minūtēm. Izrādījās, ka šis laika sprīdis arī pilnīgi pietiekams, jo runātāji bija visumā vienis prātis, ka jādara viss iespējamais, jānes visi upuri, lai iespējami ātri šo vienību reālizētu īstenībā. Bija tikai dažas atšķirības metodēs. Ja vieni vēlējās, lai Eiropas federācija reālizējās iespējami radikālā kārtā, otri pastāvēja uz to, ka drošākais ceļš tomēr ir pakāpeniska evolūcija. Viens no pēdējā viedokļa redzamākiem aizstāvētājiem debašu sākumā bija lords Leitons, angļu un liberāļu partijas vienīgais delegāts, un viņa uzskatam vēlāk pievienojās vairāki citi redzami politiķi, to skaitā arī Čerčils ar Morisonu.

Lords Leitons uzsvēra, ka darbs, ko uzņēmusies padome, ir jauns un pirmreizīgs eksperiments. Faktiski pilnīgi no nekā izveidojama federācija, kurai jāpastāv ne tikai uz papīra, bet arī skarbajā īstenībā. Pie tam vairākām valstīm jāsaskaņo savi pienākumi Eiropā ar saistībām citos kontinentos, un tas tam nenāksies viegli. Eiropas vienība tamdēļ veidojama soli pa solim.

Pilnīgi citādās domās bija grieķu delegāts Leons Makass, kas iestājās par tagadējā nacionālvalstu sistēmas un nacionālas domāšanas iespējami ātru likvidēšanu lielākas un cildenākas idejas vārdā. Nacionālās suverēnitātes ierobežošanas problēmai tomēr atkal jāpieiet ar praktiskas iespējamības mērauklu. Viegli būtu kontinentālu sadarbību nodibināt tādās nozarēs, kā veselības, bēgļu, cilvēku tiesību, audzināšanas un saimniecības problēmas.

Vislielāko interesi debašu otrā dienā izraisīja Čerčila un Morisona runas. Publikai un presei rezervētās vietas bija pārpildītas līdz pēdējai iespējamībai. Čerčila runa pārsteidza klausītājus: Eiropas vienības ideoloģiskais ierosinātājs šoreiz sava lolojuma reālizēšanu nesteidzināja, bet ieteicot vislielāko uzmanību, aicināja to veidot pakāpeniski soli pa solim. Šai ziņā viņš pilnīgi sapratās ar savu politisko pretinieku Morisonu, kurš drusku vēlāk tāpat brīdināja nepārsteigties un, zīmējoties uz Angliju, atgādināja tās speciālās intereses aizjūras zemēs. Abās runās gan izpaudās teorētiskais ideālisms, bet to aizēnoja kategoriskie aicinājumi būt uzmanīgiem. Čerčils pie tam uzsvēra, ka Eiropas padome nav Apvienoto nāciju konkurente, bet darbosies kā tās sastāvdaļa.

Kā to jau gaidīja, Čerčils savā runā skāra arī jautājumu par Vācijas pieaicināšanu Eiropas padomē. Sagaidīja, ka viņš ierosinās vāciešu uzņemšanu ja ne tūlīņ, tad mazākais nekavējoši pēc vācu valdības nodibināšanas. Bet Čerčils bija piesardzīgs: viņš gan iestājās par Vācijas uzņemšanu, bet par to jālemj īpašā padomes sesijā, kas sasaucama decembrī vai janvārī.

Par Vācijas lomu un iesaistīšanu Eiropas padomes darbā runāja arī Francijas delegāts Bido, bij. ārlietu ministrs. Arī viņš aicināja būt sevišķi uzmanīgiem šīs problēmas risināšanā un atgādināja, cik smagi un bieži Francija cietusi no sava kaimiņa patvarībām. Ja aicina Vāciju sadarbībai, tad tam jānotiek tikai pēc tam, kad par padomes locekli jau pielaista Sāra. Runas, ko vācu politiķi teikuši pēdējā vēlēšanu kampaņā, ir pietiekams iegansts, lai vāciešiem tik viegli neuzticētos.

Dienā, kad Čerčils Strasburgā ierosināja Eiropas padomes ārkārtējās sesijas sasaukšanu, par sadarbību ar Vāciju runāja arī BBC politiskais komentātors Kristofors Dilks: „Strasburgā vācu delegācijas vēl nav, bet tās pieaicināšanu pārrunā visi deputāti, neraugoties uz to, ka ministru komitejā šī lieta vispār nav kustināta. Vācijas pielaišana paredzēta arī padomes statūtos, kuņu attiecīgais pants tulkojams tā, ka šī pielaišana bijusi domāta no paša sākuma. Bet tad mēs vērojām, ka sākotnēji labvēlīgais noskaņojums pret Vāciju ar katru dienu pasliktinājās. Ja meklējam šīs parādības iemeslus, tad atrodam tos pašu vācu politiķu neapdomātajos izteicienos vēlēšanu cīņas laikā. Pat Čerčils tagad ieteic uzgaidīt, līdz noskaidrojās vācu jaunās valdības seja. Tāpat domā Etlijs ar Bevinu, Šumāns ar Bido. Vācu politiķis Adenauers tagad gan apgalvo, ka ārzemes stipri pārspīlējot vācu nacionālisma briesmas, bet šīs ārzemes labāk uzgaidīs, kas Vācijā tuvākā nākotnē notiks. Arī pats Adenauers šinī ziņā nav bez grēka, arī viņš pirms vēlēšanām asi un neapdomāti kritizēja rietumu sabiedrotos. Padome uz Vāciju raugās labvēlīgi, bet prasa noteiktas garantijas. No Vācijas pašas atkarājas viņas delegācijas ierašanās laiks Strasburgā."

MASKAVA PĀRVĒRŠ PAREIZTICĪGO BAZNĪCU PAR SAVU KALPU

Ar vilinājumiem un draudiem mēģina sev nolīdzināt ceļu

Stokholma (ST). — Zviedru laikraksts Stockholms Tidningen jau vairākkārt kritiski apcerējis apstākļus Padomju savienībā un tieši Baltijas jūras austrumu piekrastē. Viens no tā pēdējiem rakstiem skar krievu ortodoksās baznīcas lomu padomju vispārējās agresijas plānā. „Maskavas patriarchāts dara daudz, lai paplašinātu savas varas robežas. Pēc Baltijas valstu okupēšanas padomju centrālās varas pavadā ejošā krievu baznīcas pārvalde panāca, ka tai atkal pakļāva turienes ortodokso draudzes, kas Baltijas tautu neatkarības laikā bija kļuvušas patstāvīgas," savu apcerējumu sāk autors.

Lai veicinātu krievu t. s. „pareizticības" izplatīšanu, Tulas bīskapa Vitālija vadībā nodibināta īpaša misiones padome, kas ar viļinājumiem un draudiem cenšas dabūt ortodoksās baznīcas paspārnē Padomju savienības nekrievu tautas, citu kristīgo reliģiju piederīgos. Raksturīgi, ka šī misiones padome absolūti neinteresējas par daudzo miljonu Padomju savienības pagānu pievēršanu kristīgai ticībai. Katoļi un luterāņi turpretim spiesti cīnīties kā pret boļševiku ateismu, tā pret šo agresīvo krievu baznīcu. Pavisam reti gadās, ka kāds pareizticīgais izsaka vēlēšanos pāriet citā kristīgā ticībā.

Noteikums par baznīcas šķiršanu no valsts faktiski uz krievu ortodokso baznīcu vairs neattiecas. Tās garīdznieki saņem atalgojumu no patriarchāta, bet pēdējais tieši pakļauts īpašai baznīcu lietu padomei pie Padomju savienības ministru padomes, kas savā uzbūvē stipri atgādina kādreizējo Svēto Sinodu caru laikos. Būdams šādā atkarībā, krievu garīdznieks bieži pats nemana, ka viņu izmanto komūnisma aģitātora uzdevumiem. Arvien biežāk viņu noriko starptautiskās sanāksmēs, kur tas ticības un evaņģelija aizsegā iestājas par Padomju savienības īpatām interesēm.

Skaļajā „miera konferencē", ko komūnisti un to līdzskrējēji aprīlī bija sasaukuši Parīzē, Kolomnas metropolīts Nikolajs, runājot padomju delegācijas vārdā, izteicās: „Krievu tauta negatavojas nevienam uzbrukt, jo kaŗu vispārīgi nīst. Daudzi no tagadējiem kaŗa kūdītājiem sevi pieskaita kristīgajiem, bet mēs, krievu pareizticīgās baznīcas kalpotāji, ar lielām aizdomām sekojam viņu mēģinājumiem savā neķītrā un sātaniskā darbībā slēpties aiz evaņģelija pestīšanas vārdiem. Bet aug un attīstās jauna iekārta, kas nomainīs to satrunējušo pasauli, kuŗā valda naids un netaisnība.

Rīdot savas „bezdievju" organizācijas pret visām reliģijām, padomju režīms izmanto krievu ortodokso baznīcu cīņai pret pārējām kristīgām ticībām. Vatikāns padomju presē jau sen nokristīts par kaŗa kūdītāju, bet 1948. g. oikūmeniskā konference Amsterdamā nosaukta par „kapitālistu bandu". Savā pēdējā jaungada vēstījumā Maskavas patriarchs Aleksejs, krievu ortodoksās baznīcas galva, jau sludināja tiešu kaŗagājienu pret ķecerīgajiem rietumiem. Lai iznīcinātu vai mazinātu pretestību iekaŗoto valstu garīdznieku vidū, padomju valdība veikli izmanto sava patriarcha administrātīvo varu. Pēc tās aizrādījumiem Maskavas patriarchs nomainījis ortodokso baznīcu vadītājus Rumānijā, Bulgārijā, Albānijā, Polijā, Čechoslovakijā un Ungārijā, attiecīgi pārkārtojot arī šo baznīcu pārvaldes aparātu. Ortodoksā baznīca šādā kārtā kļuvusi par jaunu Kremļa ieroci cīņai pret Vakareiropu, blakus armijai un tiešai komūnisma propagandai. Nevarēdama pretoties partijas un valdības spaidiem, tā maz pa mazam zaudējusi savu iekšējo saturu un pārvērtusies Kremļa gūstniekā. Zem garīdznieku maskas tajā ieplūst arvien vairāk arī tiešu padomju aģentu, kas slavē un svētī savus maizes devējus, bet apkrauj lāstiem visus tos, uz kuŗiem norāda viņu pasaulīgā priekšniecība.

UN ģenerālsekretārs aicina izbeigt runāšanu par kaŗu

Kopenhagena (HT). — Atceļā no Norvēģijas uz ASV, Apvienoto nāciju ģenerālsekretārs Trigve Lī Kopenhagenā runāja kādā masu sapulcē. Viņš uzsvēra, ka „pēdējā laikā pārāk daudz runāts par trešo pasaules kaŗu, un tagad tiešām pienācis laiks šo runāšanu beigt." Viņš personīgi neticot, ka šāds kaŗš varētu notikt, jo esot taču skaidrs, ka, tam beidzoties, nebūtu ne uzvarētāju, ne uzvarēto.

„Šīgada augustu nekādā ziņā nevar uzskatīt par krizes mēnesi. Pavisam citādi tas bija pērnvāsar, kad ar bažām sirdī sekojām Berlīnes konfliktam. Tagad Berlīnes krize atrisināta un mums izdevies arī samazināt vispārīgo saspringinātību starptautiskās attieksmēs. Es neesmu pravietis," turpināja Lī, „bet man ir pārliecība, ka lielākās pēckaŗa politiskās krizes tagad pārvarētas un mēs tuvojamies gaišākam laikmetam."

Ķīnas muhamedāni jau draud nocirst Maotsetunga galvu

Čuņķinga (D). — Amerikāņu ziņu aģentūras UP pārstāvis ziņo no Čuņķingas, ka Ķīnas komūnistu vadoņa ģenerāļa Maotsetunga stāvoklis pēdējās dienās kļuvis ļoti apdraudēts. Komūnistiem par saviem līdzšinējiem panākumiem lielā mērā esot jāpateicas Ķīnas muhamedāņiem, ko vada ģenerālis Ma Pufangs. Pagājušās nedēļas beigās kādā sapulcē Ninghisijā viņš esot deklarējis, ka devis rīkojumu „nocirst" ģenerālim Maotsetungam galvu. „Mans šķēps ir pietiekami ass," esot teicis ģenerālis Ma Pufangs, „lai no tā nokristu visu Ķīnas komūnistu galvas."

Komentējot šo informāciju, UP pārstāvis norāda, ka ģenerāļa Ma Pufanga personā Ķīnā radies jauns Čingishans. Muhamedāņu Ķīnā esot ļoti daudz. Ģenerālis Ma Pufangs viņus pratis apvienot un saliedēt labi apmācītā un apbruņotā armijā, kas var kļūt ģenerālim Maotsetungam sevišķi bīstama.

Nav tā kā vajag

Belgrade (D). — Ārzemju preses pārstāvji, pamatojoties uz bulgāru laikraksta Rabotničeskoje Delo informāciju, ziņo, ka šinīs dienās no Bulgārijas komūnistu partijas centrālās komitejas izslēgti trīs ievērojami biedri. Izslēgto vidū atrodas arī kāds Pavlovs. Viņš esot bijis „neatklāts" (ņeisskrennij) komūnists. Publicējot šo informāciju, ārzemju korespondenti piebilst, ka tīrīšanas Bulgārijā joprojām vēl turpinās. Kopš tiem laikiem, kad no komūnistu partijas centrālās komitejas izslēdza Kostovu, pāri visai bulgāru zemei veļas nepārtraukts tīrīšanas vilnis. Maskavas agresija kļuvusi sevišķi spēcīga pēc ministru prezidenta Dimitrova nāves. Jau tai pašā nedēļā, kad Sofiju atstāja maršals Vorošilovs, tur esot ieradušās īpašas čekistu nodaļas, kas uzsākušas tīrīšanas.

Ārzemju presē tagad parādījusies informācija, ka nelaiķis ministru prezidents un kādreizējais kominternes priekšnieks Dimitrovs nebija nemaz tik liels varonis, kā viņu savā laikā padomju laikrakstos izglorificēja. Dimitrovs vēl pirms prāvas Berlīnē zinājis, ka arī notiesāšanas gadījumā viņu izdos Padomju savienībai. Apmēram 3 nedēļas pirms slavenās prāvas krievi piešķīra viņam savu pavalstniecību. Visu to nezināja Dimitrova divi biedri. Kad trīs bulgārus vēlāk izdeva Padomju savienībai, godā un slavā nāca tikai Dimitrovs. Viņa divi biedrus likvidēja čeka.

Ka Balkānos nav tā, kā Maskava vēlas, liecina kāda UP informācija no Belgrades. Pag. nedēļas beigās Kremlis pēkšņi atsaucis savu vēstnieku Jugoslavijā Lavrentjevu, paziņodams, ka viņš iecelts par ārlietu viceministru.

ĢENERĀLIS MEKARTURS NEBRAUKS UZ ASV

Ņujorka (F). — „Es nebraukšu uz Vašingtonu," apmēram pirms 3 nedēļām aizsardzības ministram Džonsonam esot telegrafējis amerikāņu okupācijas kaŗaspēka komandieris Japānā ģenerālis Mekarturs. Vēlāk piesūtītājā rakstā ģenerālis Džonsonam paskaidrojis, ziņo UP, ka viņš pašreiz nevar atstāt Tokiju. Džonsons telegrafiski bija lūdzis ierasties Mekarturu Vašingtonā, lai sniegtu kongresam paskaidrojumus par stāvokli Tālajos austrumos.

Tito saņems mašīnas no ASV

Londona (E). — Angļu raidītājs BBC, pamatojoties uz sava Vašingtonas korespondenta informāciju, ziņo, ka kāda privāta amerikāņu fabrika šajās dienās parakstījusi līgumu ar Jugoslaviju par mašīnu piegādi 3 milj. dolaru vērtībā. Līguma precīzu izpildīšanu esot garantējis Savienoto valstu ārlietu ministrs Dīns Ečesons. Šā informācija radījusi lielu ievērību diplomātu un preses pārstāvju aprindās Vašingtonā. Londonas laikrakstu pārstāvji secina, ka mašīnu piegāde Jugoslavijai varētu nozīmēt jaunu amerikāņu soli pret Maskavu.

BBC pārstāvis ziņo no Belgrades, ka šinīs dienās Jugoslavijā ieradās Pasaules bankas delegācija, kas izšķirs jautājumu par dolaru kredītiem. New York Times un Herald Tribune domā, ka maršals Tito saņems lielāku aizdevumu, kas stiprinās viņa pozicijas cīņā pret kominformu un Maskavu. New York Times vēl piebilst, ka uz Jugoslaviju jau tuvākajā nākotnē nosūtīs tērauda apstrādāšanas mašīnas. Belgradei pirms 2 gadiem šīs mašīnas esot solījusi Padomju savienība. Tad, kad maršalam Tito sākās konflikts ar kominformu, Kremlis šo līgumu lauzis. Jugoslavija solītās mašīnas neesot saņēmusi arī no padomju satelītvalstīm.

ASV bezdarbs mazinās

Ņujorka (F). — ASV darba ministrs Tobins šinīs dienās iesniedzis prezidentam Trūmenam oficiālu rakstu, no kuŗa izriet, ka Savienotajās valstīs pašreiz strādā 60 miljoni cilvēku. Pēc ministra apgalvojumiem, nodarbināto skaits ASV tuvākā laikā vēl vairāk pieaugšot. Savu spriedumu Tobins pamato ar to, ka amerikāņiem jāpilda saistības ar ārvalstīm. Šo iesniegumu, pēc AP informācijas, apstiprina arī Ņujorkas vērtspapīru biržas prezidents Emils Šrams. Pēc viņa domām, nodarbinātība Savienotajās valstīs pieaugs tāpēc, ka amerikāņiem būs jāapgādā Rietumeiropa ar ieročiem. Nodarbināto skaits pieaugšot vēl arī tāpēc, ka Maršala plāna dēļ ASV apgādās Veco kontinentu, Grieķiju, Turciju un Koreju ar pārtikas līdzekļiem un rūpniecības ražojumiem.

Tobina iesniegums prezidentam Trūmenam radījis lielu vilšanos Maskavā. Jau kopš 20 gadiem Padomju savienība, pamatojoties uz marksisma dogmām, gaida krizi ASV. Tobina raksts atkārtoti izgaisinājis politbiroja rožainās cerības.

DAŽOS VĀRDOS

Divi jauni angļi šinīs dienās, kā BBC ziņo, šķērsojuši Atlantijas okeanu 6 m garā jachtā. Šo jachtu drosmīgie jaunekļi izbūvējuši paši. Brauciens esot ildzis 43 dienas. Šajā laikā „lielā dīķa braucēji" tikai vienreiz sastapuši kādu franču kuģi, no kuŗa krājumiem tie papildinājuši dzeŗamo ūdeni.

Somijā plostnieku streiks sagādājis lielus baļķu sastrēgumus galvenajās koku pludināšanas maģistrālēs. Helsinku valdība piedraudējusi streikotājiem atvietot viņus ar kaŗavīriem, ja viņi noteiktā laikā nestāsies darbā.

Amerikāņu okupācijas armijas raidītājs Vācijā AFN ceturtdienas vakarā ziņoja, ka kāds sīriešu civīlists ar sešiem revolveŗa šāvieniem trešdien esot nonāvējis pulkvedi Hināvi. Amerikāņu ziņu aģentūra UP šo informāciju vēlāk tomēr atsauca. Katrā ziņā stāvoklis Sīrijā ir tik neskaidrs un saspīlēts, ka iespējami visādi pārsteigumi. Kā zināms, Sīrijas valsts prezidentu un diktātoru pulkvedi Zaimu sazvērnieki nogalināja šīs nedēļas sākumā.

DP aktualitātes amerikāņu laikraksta slejās

Vienā pašā amerikāņu armija laikraksta Stars and Stripes numurā atrodam sešas dažādas informācijas, kas skaŗ DP dzīvi. Par DP dzīvi laikraksta 18. augusta numurā lasām:

„IRO atjauno DP lidojumus uz Sav. valstīm". Sākot ar 22. augustu, no Ventorfas lidlauka pie Hamburgas katru nedēļu uz ASV dosies viena lidmašīna ar DP, pārvedot ģimenes ar bērniem līdz ½ g. v., vai arī topošām mātēm pēc 5. grūtniecības mēneša. Katrā lidmašīnā paredzētas vietas 50 personām.

Kāda cita ziņa: IRO galv. direktors Austrijā Džons Vūds izteicies, ka no Austrijas katru mēnesi uz dažādām zemēm izceļo 4000 DP, un tomēr DP kopskaits šai valstī pieaug caurmērā par 1500 personām mēnesī. Iemesls — nepārtrauktā bēgļu straume no zemēm aiz dzelzs aizkara. Direktors Vūds tālāk paziņojis, ka Austrijas valdība uzaicināta izstrādāt konkrētu plānu atlikušo DP stāvokļa nokārtojumam pēc IRO likvidācijas. Vūds norādījis arī, ka IRO pienākumus vēlāk droši vien pārņemšot kāda cita organizācija.

Tai pašā lappusē atrodam amerikāņu joslas žīdu centrālās komitejas priekšnieka Pīkača paskaidrojumu sakarā ar nesenajām sadursmēm žīdu demonstrācijas laikā Minchenē: „Atbrīvoto žīdu centrālā komiteja ASV joslā nekad nav kritizējusi amerikāņu okupācijas autoritātes, bet nepiekrita vienīgi tam, ka žīdu DP aizsardzība tika uzdota vācu policijai, kas pēc mūsu domām ar savu brutālo un antisemītisko uzstāšanos pierādījusi, ka tai šādu atbildību nevar uzticēt . . . Ja Bavārijas militārā valdība jau pašā demonstrācijas sākumā būtu nozīmējusi ne vācu, bet amerikāņu militāro policiju, tad nekāda asins izliešana nebūtu notikusi."

Par dienvidnieku DP temperamentu lieku reizi pastāsta informācija par Jaunulmas ārzemnieku nometnē 16. augustā notikušajām nekārtībām. Vienīgi ātra policijas iejaukšanās paglābusi kādu šās nometnes jugoslavu no nolinčošanas. Šis jugoslavs pret 1000 DM samaksu esot gatavojies nosūtīt krieviem protesta demonstrācijas dalībnieku sarakstu, kas iepriekšējā svētdienā devušies gājienā uz Ulmas komūnistu partijas biroju.

Un beidzot — nenovēršamā DP kriminālā chronika . . . Divi gadījumi: Amerikāņu muitas ierēdņi sadarbībā ar Karlsrūes policiju, pārbaudot vairākas IRO auto mašīnas, konfiscējuši 40.000 kartonus cigarešu un 25.000 dolarus. Trīs šoferi apcietināti. IRO ierēdņi paskaidrojuši, ka automašīnas sūtītas pēc apgādes mantām uz kādu nometni Minchenes tuvumā.

Otrs gadījums. Bad Nauheimā apcietināti 2 Hanavas DP nometnes iemītnieki, kas kopš š. g. jūlija aplaupījuši 11 amerikāņu ierēdņu dzīvokļus . . .

Amerikas balss . . .

(Turp. no 1. lpp.)

metēju un mēģinājis vāciešus aizturēt. „Ar lielu izbrīnu es vēroju," raksta tālāk Kružins, „ka kolhoznieki vāciešus sagaida ar sāli un maizi. Viņi gandrīz mani nosita tikai tāpēc, ka es uzdrošinos pretoties."

Gadu vēlāk kaut kur Maskavas apkaimē leitnanta Krušina vienību ielenca vācieši. No šī ielenkuma dzīvs izglābies tikai viņš un vēl kādi četri biedri. Ielenkuma laikā Kružins dzirdējis pats savām ausīm, ka Staļins solījis glābiņu, ja kaŗavīri varēs noturēties tikai divi dienas. Trešās dienas vakarā ielenktos sapulcinājis pulka polītruks un paziņojis: „Mums jāiztur vēl vienu nedēļu." Kopš šīs nakts, raksta tālāk Kružins, mēs vairs neticējām ne Staļinam, ne Padomju savienībai. Tad jaunajam leitnantam izdevies izlauzties no ielenkuma. Pēc piecām dienām viņš esot atmodies slimnīcā. Bet tā esot bijusi vācu slimnīca.

Interesantu informāciju par apstākļiem Padomju savienībā publicējis arī Minchenes laikraksts Die Abendzeitung. Atsaucoties uz kāda krievu pulkveža Vagulova ziņām, vācu laikraksts norāda, ka no Austrumvācijas katru dienu izbēg vismaz 30 kaŗavīru vai virsnieku. Jau tad, apgalvo Vagulovs, kad Berlīni esot ieņēmušas Baltkrievijas armijas, pat no ģen. Žukova štāba dezertējuši daudzi virsnieki un kareivji. Kad šīs bēgšanas sasniegušas masveidīgus apmērus, ģen. Žukovu Kremlis pēkšņi atsaucis. Pulkvedis Vagulovs publicējis arī īpašu brošūru ar virsrakstu no Staļingradas līdz Berlīnei, kuŗā šie apstākļi attēloti vēl sīkāk.